

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A.

S. o. u.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:47
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

SOCIALA JORDUTREDNINGENS
BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL LAG OM ÄNDRING I VISSA
DELAR AV LAGEN DEN 18 JUNI 1925 ANGÅENDE
FÖRBUD I VISSA FALL FÖR BOLAG, FÖRENING
OCH STIFTELSE ATT FÖRVÄRVA
FAST EGENDOM

S T O C K H O L M
1 9 3 5

Statens offentliga utredningar 1935

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag angående åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. Marcus. 134 s. Jo.
2. Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. Beckman. 86*, 265 s. S.
3. Kortfattad framställning av organisationsakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. Beckman. 23 s. S.
4. Promemoria angående tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. Marcus. 70 s. Ju.
5. Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. Norstedt. 79 s. Ju.
6. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. Norstedt. x, 338, 32* s. S.
7. Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 2. Broar. Heggström. 180 s. K.
8. Betänkande med förslag angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet. Idun. 406 s. Ju.
9. Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisningen. Peréus. 164 s. Jo.
10. Utredning och förslag angående rundradion i Sverige. Norstedt. 202 s. 13 kartor. K.
11. Betänkande med utredning och förslag angående inrättande av en statsvetenskaplig examen. Marcus. 80 s. E.
12. Betänkande med förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Heggström. 227 s. K.
13. Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. Marcus. (4), 132, 68 s. Ju.
14. Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. Norstedt vj, 211 s. Ju.
15. Betänkande med förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. Marcus. 192 s. Ju.
16. Konjunkturuppsvingets förlopp och orsaker 1932-1934. Heggström. 106 s. Fl.
17. Yttrande och förslag rörande formulär för tjänstgöringsbetyg som av länsstyrelserna utfärdas. Beckman. 16 s. S.
18. Betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. Idun. 220 s. S.
19. Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag angående förebyggande mödra- och barnavård. Heggström. 100 s. S.
20. Grunder för kollektivt och individuell pensionsförsäkring. Beckman. (2), 24 s. H.
21. Utredning angående införande av ett dagordningsinstitut m. m. Av H. Tingsten. Norstedt. 98 s. Ju.
22. Utredning och förslag rörande frågan om avgift för hemlån av böcker från bibliotek. Heggström. 59 s. E.
23. Betänkande med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga m. m. Idun. 202 s. K.
24. Betänkande med förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införel av spritdrycker m. m. Marcus. 193 s. Fl.
25. Förslag till nya avlösningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen. Marcus. 42 s. Fl.
26. Betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 197 s. E.
27. Betänkande med förslag till ändring i vissa delar av upphandlingsförordningen. Marcus. 55 s. Fl.
28. Utredning med förslag om egnahemskonsulenter hos hushållnings-sällskapen. Lindström. 88 s. Jo.
29. Betänkande angående husdjursförsöksverksamhetens organisation. Marcus. 75 s. Jo.
30. Berättelse över statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1934. Marcus. 62 s. Jo.
31. Betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m. Heggström. 151 s. E.
32. Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. Marcus. 132 s. Jo.
33. Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag angående statsunderstödd dispensärverksamhet. Marcus. 54 s. S.
34. Betänkande med vissa synpunkter och förslag i fråga om den primära fastighetskrediten. Marcus. 92 s. Jo.
35. Betänkande och förslag rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. Första delen. Skyddshemmens organisation m. m. Norstedt. 93 s. S.
36. Betänkande angående råvaruförsörjning, produktion och arbetarantal m. m. vid skogsindustrierna. Idun. 276 s. S.
37. 1934 års nämnd för städningutredning. Förslag rörande allmänna grunder för ordnandet av städnings- och rengöringsarbetet inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm samt beräkning av ersättning för nämnda arbete. Marcus. 39 s. Fl.
38. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 1. Inledande avdelning m. m. Beckman. vj, 301 s. Fö.
39. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 2. Arméorganisationen. Beckman. vj, 651 s. Fö.
40. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 3. Marinorganisationen. Beckman. iv, 203 s. Fö.
41. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 4. Flygvapnets organisation. Beckman. iv, 229 s. Fö.
42. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 5. Värnplikten m. m. Bilagor. Beckman. iv, 262 s. Fö.
43. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 6. Särskilda yttranden. Beckman. iij, 426 s. Fö.
44. Betänkande med utredning och förslag angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. Marcus. 405 s. E.
45. Utredning och förslag rörande läroböcker vid allmänna läroverk och folkskolor m. fl. undervisningsanstalter. Marcus. 162 s. 1 karta. E.
46. Betänkande angående folktandvård. Idun. 195 s. S.
47. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom. Marcus. 113 s. Jo.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:47
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

SOCIALA JORDUTREDNINGENS
B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL LAG OM ÄNDRING I VISSA
DELAR AV LAGEN DEN 18 JUNI 1925 ANGÅENDE
FÖRBUD I VISSA FALL FÖR BOLAG, FÖRENING
OCH STIFTELSE ATT FÖRVARVA
FAST EGENDOM

Avgivet den 20 september 1935

STOCKHOLM 1935
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

STÄMNINGEN I FÖRHANDLINGAR
FÖR ÅR 1911

SOCIAL A LÖBDE FÖRHANDLINGAR R E T T A N D E

UND FÖRHANDLINGAR
DEN 17 JAN. DEN 18 JAN. DEN 19 JAN. DEN 20 JAN.
FÖRHANDLINGAR DEN 21 JAN. DEN 22 JAN. DEN 23 JAN.
OCH STÄMNINGAR DEN 24 JAN. DEN 25 JAN. DEN 26 JAN.
DEN 27 JAN. DEN 28 JAN. DEN 29 JAN. DEN 30 JAN.

År 1911, den 30 JANUARI

STÄMNINGEN

ÅR 1911, DEN 30 JANUARI

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till Konungen	5
Kap. I. Lagförslag	7
Kap. II. Historik	12
Kap. III. Kortfattad redogörelse för mantalets uppkomst, utveckling och nuvarande betydelse	53
Kap. IV. Inhämtade upplysningar rörande de nuvarande verkningarna av stödskogens beräkning efter mantal i de norrländska länen	54
Kap. V. Sociala jordutredningens utremitterade preliminära alternativa förslag till ändringar.....	61
Kap. VI. Myndigheternas yttranden över sociala jordutredningens utremitte- rade preliminära alternativa förslag till ändringar	70
Kap. VII. Sociala jordutredningens motivering	107

Innehållsöfversigt.

96	Skivise III konungen
7	Kap. I. Lagförelse
13	Kap. II. Historik
99	Kap. III. Nordiska psykiska förhållanden i förhållande till utveckling och närstående begrepp
24	Kap. IV. Inlämning af psykiska förhållanden i förhållande till utveckling och närstående begrepp
41	Kap. V. Sociala förhållanden i förhållande till utveckling och närstående begrepp
70	Kap. VI. Psykiska förhållanden i förhållande till utveckling och närstående begrepp
107	Kap. VII. Sociala förhållanden i förhållande till utveckling och närstående begrepp

TILL KONUNGEN.

Genom nådigt beslut den 28 augusti 1933 har Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt sociala jordutredningen att, utöver fullföljandet av de uppdrag, som förut lämnats utredningen, i enlighet med de av chefen för kungl. jordbruksdepartementet i offentliggjort statsrådsprotokoll för samma dag angivna riktlinjerna verkställa utredning av vissa sociala jordfrågor. En av dessa jordfrågor utgöres av den i riksdagens skrivelse den 20 juni 1933, nr 342, begärda utredningen, huruvida och på vad sätt vissa jämkningar i den tekniska utformningen av de dispensbestämmelser, som stadgats i 4 § andra och tredje punkterna samt i den därmed sammanhängande 5 § av lagen den 18 juni 1925 om förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom, kunna vidtagas i syfte att, utan att lagens sociala och jordpolitiska verkningar försvagas, möjliggöra att vid lagens tillämpning mera hänsyn toges till de omständigheter, som föreligga i det särskilda fallet.

Sedan detta utredningsuppdrag numera slutförts, får sociala jordutredningen härmed i underdånighet överlämna ett betänkande, innefattande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom.

Med Eders Kungl. Maj:ts medgivande avlämnas betänkandet tryckt.

Stockholm den 20 september 1935.

Underdånigst

K. G. WESTMAN.

ELOF B. ANDERSSON.

HARALD MALMBERG.

HELMER MOLANDER.

HEMMING STEN.

GUSTAF TAMM.

Sture Centerwall.

THE KONVOKTION

Genom nädigt beslut den 25 januari 1922 har Kungl. Maj:ts
drögt at sända förhandlingen till öfver skillemålet af de utvalda
som fört samtliga utredningar i sammanlagt två af de förklarade
förklaringsparterna i offentlig utredning af de utvalda
utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
af de utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
1922 af 313 ledarna utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
i den tekniska utredningen af de utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
i 1 2 andra och tredje punkterna samt i den tekniska utredningen
de 2 2 av lagen den 18 juni 1922 om förbud i vissa fall för betyg förordning
och stiftelse att förvaras i den egendom som utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
att lagen utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
vid lagens tillämpning med hänsyn till de omständigheter som
föreligger i det särskilda fallet.
Sedan detta utredningsarbete utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
utredningen härunder i underrättelse utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
tande förklar till lag om förbud i vissa fall för betyg förordning den 18 juni 1922
angående förbud i vissa fall för betyg förordning utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade
tast egendom.

Med Kungl. Maj:ts utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade utvalda utredningarna i sammanlagt två af de förklarade

Stockholm den 30 september 1922.

Handskriften

K. O. WESTMAN

ELOF B. ANDERSSON - HARTIG MÅNBERG - HELM O. ROJAPPER

HENNING STEN - HENNING TAMM

Kungl. Maj:ts

KAP. I.

Lagförslag

Förslag

till

Lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom.

Härigenom förordnas, att 4, 5 och 6 §§ lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom skola, 6 § i nedan angivna del, erhålla följande ändrade lydelse:

(Gällande lag)

(Föreslagen lag)

4 §.

Konungen äger giva bolag, förening eller stiftelse tillstånd att förvärva fastighet av annan beskaffenhet än i 3 § sägs i fall,

1. att fastigheten vid tiden för denna lags trädande i kraft ägdes av bolag eller ekonomisk förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet;

2. att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång (*stödskog*) och icke heller vara att hänföra till sådana till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna samman-

2. att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga skogstillgång tillräcklig att utgöra varaktigt stöd för drivande av självständigt jordbruk (*stödskog*) och icke heller vara att hänföra till sådana till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jord-

läggas med förutvarande jordbruk (odlingsområde); dock att i dylikt fall tillstånd icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas dels om hemmanet undergått ägostyckning utan iakttagande av vad i 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 1) om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning var för där avsedda fall stadgat, dels, så vitt angår Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Värmlands län samt vissa delar av Gävleborgs och Kopparbergs län, om till den fastighet, varifrån förvärvet göres, icke behålles stödskog minst motsvarande vad i 5 § sägs, dels ock, så vitt angår odlingsområde, om tillräcklig skogstillgång icke erhålles för därmed avsett nytt jordbruk eller sådant förutvarande jordbruk, med vilket området sammanlægges; skolande vad enligt bestämmelserna i denna punkt förvärfvas från hemmanet avskiljas genom avstyckning, därvid dock skall iakttagas, att rätt till delaktighet i sådana samfälligheter, rättigheter och förmåner, som avses i 19 kap. 12 § andra stycket i lagen om delning av jord å landet, ej må tillläggas den avstyckade ägovidden;

3. att fastighetens förvärvande för bolaget, föreningen eller stiftelsen såsom innehavare av angränsande fastighet äger avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande, dock att i dylikt fall tillstånd icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas, om jordbruket å fastighet, varifrån förvärvet göres, därigenom skulle bringas att upphöra eller märkligen försvagas;

bruk eller lämpligen kunna samman slås med andra brukningsdelar (odlingsområde); skolande vid beräkning av stödskog hänsyn tagas dels till möjligheten att genom delning av förefintlig brukningsdel bilda nya självständiga jordbruk, dels, beträffande odlingsområde, till möjligheten att av dylikt område bilda självständigt jordbruk eller sammanslå sådant område med befintlig brukningsdel;

3. att fastighetens förvärvande för bolaget, föreningen eller stiftelsen såsom innehavare av angränsande fastighet äger avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande;

(Gällande lag)

4. att med fastighetens förvärvande är avsett att åt arbetare eller andra hos bolaget, föreningen eller stiftelsen anställda personer bereda bostäder eller att genom idkande av jordbruk tillgodose sådana personers behov av livsförnödenheter eller jordbruksprodukter; eller

5. att med fastighetens förvärvande är avsett att främja bildandet av egna hem eller mindre jordbruk.

Tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan må företrädesvis beviljas bolag, förening eller stiftelse, som efter den 1 juli 1925 genom avlåtelse av skogsmark eller till jordbruk tjänlig fastighet med erforderlig skogstilldelning eller eljest genom sådan avlåtelse av odlad jord eller odlingsområde, som prövas gagnelig för befolkningens näring i orten, till enskild person eller till egnahemsbolag eller egnahemsförening avhänt sig mark av ungefär samma taxeringsvärde, som med förvärvet avses; skolande vid beräkningen av värdet av den avhända egendomen frånräknas värdet av de förbättringar, som verkställts efter försäljningen. Enskild person, som i detta stycke omförmäles, skall vara mantalsskriven å den förvärvade fastigheten eller å fastighet, som är i samband med densamma, och får, där fråga är om jordbruksfastighet, icke besitta fastigheten huvudsakligen i ändamål att därav bereda sig inkomst annorledes än genom jordbruket.

Tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan må icke givas utan att särskild anledning därtill föreligger, *dels* om hemmanet undergått ägostyckning utan iakttagande av vad i 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 1) om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning var för där avsedda fall stadgat; *dels ock*, så vitt angår Kopparbergs län, om till den

*(Gällande lag)**(Föreslagen lag)*

fastighet, varifrån förvärvet göres, icke såsom stödskog behålles inom Nedan-Siljans fögderi med undantag för Kopparbergs och Aspeboda socknar, Ovan-Siljans fögderi, Väster-Dals fögderi med undantag för Sävsnäs socken samt Svärdsjö och Svartnäs socknar av Falu fögderi minst vad vid skogsåbodelning eller, där sådan ej förekommit, allmänt storskifte avsetts såsom hemskog och fäbodskog.

I fråga om ovan angivna delar av Kopparbergs län skall, där heminägorna ännu ligga i storskifte, vid tillämpning av bestämmelserna i andra punkten här ovan hänsyn tagas jämväl till andra samma ägare eller hans make tillhöriga ägor, vilka såsom en brukningsdel nyttjas tillsammans med den del av hemmanet, som skulle återstå efter avlåtelsen.

Vad enligt bestämmelserna i andra punkten förvärvas från hemmanet skall avskiljas genom avstyckning, därvid dock skall iakttagas, att rätt till delaktighet i sådana samfälligheter, rättigheter och förmåner, som avses i 19 kap. 12 § andra stycket i lagen om delning av jord å landet, ej må tilläggas den avstyckade ägovidden.

Tillstånd till förvärv enligt tredje punkten här ovan må icke givas utan att särskild anledning därtill föreligger om jordbruket å fastighet, varifrån förvärvet göres, därigenom skulle bringas att upphöra eller märkligten försvagas.

Prövas eljest i något fall på grund av särskilda omständigheter bolag, förening eller stiftelse böra medgivas rätt att förvärva fast egendom av annan beskaffenhet än i 3 § sägs, äger Konungen giva tillstånd därtill.

(Gällande lag)

Såsom sådan omständighet skall i fråga om förvärv, som göres av annan förening än ekonomisk förening eller av stiftelse, anses, att föreningen eller stiftelsen främjar ett allmännyttigt ändamål samt att förvärvet äger avsevärd betydelse för föreningens eller stiftelsens verksamhet.

5 §.

Till stödskog enligt 4 § första stycket andra punkten skall hänföras (Härefter följa stödskogsbestämmelserna för vissa delar av landet.)

Prövas i andra fall än i 4 § angivits på grund av särskilda omständigheter bolag, förening eller stiftelse böra medgivas rätt att förvärva fast egendom av annan beskaffenhet än i § 3 sägs, äger Konungen giva tillstånd därtill. Såsom sådan omständighet skall i fråga om förvärv, som göres av annan förening än ekonomisk förening eller av stiftelse, anses, att föreningen eller stiftelsen främjar ett allmännyttigt ändamål samt att förvärvet äger avsevärd betydelse för föreningens eller stiftelsens verksamhet.

6 §.

Äskas sådan prövning, som i 3 § sägs, eller vill bolag, förening eller stiftelse jämlikt 4 § söka Konungens tillstånd att förvärva fast egendom, skall ansökan jämte fångeshandlingen ingivas till Konungens befallningshavande inom tre månader från det fånget skedde. Försittes den tid, eller prövas fastigheten icke vara sådan, som i 3 § sägs, och varder ej heller, där Konungens tillstånd sökes, sådant beviljat, vare fånget ogillt.

Äskas sådan prövning, som i 3 § sägs, eller vill bolag, förening eller stiftelse jämlikt 4 eller 5 § söka Konungens tillstånd att förvärva fast egendom, skall ansökan jämte fångeshandlingen ingivas till Konungens befallningshavande inom tre månader från det fånget skedde. Försittes den tid, eller prövas fastigheten icke vara sådan, som i 3 § sägs, och varder ej heller, där Konungens tillstånd sökes, sådant beviljat, vare fånget ogillt.

Sökes Konungens — — — eller egnahemsnämnd.

Över Konungens befallningshavandes — — — är stadgad.

Närmare föreskrifter — — — av Konungen.

Är i enlighet — — — fast egendom.

KAP. II.

Historik.

Den norrländska förbudslagens tillkomst och innehåll.

Den snabba utvecklingen under slutet av förra århundradet av särskilt de norrländska trävarubolagens fastighetsförvärv föranledde under 1890-talet upprepade framställningar inom riksdagen om åtgärders vidtagande i syfte att till den jordbrukande befolkningens skyddande begränsa möjligheterna för bolag att underlägga sig jordbruksfastigheter. År 1901 enades riksdagens båda kamrar om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den självägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarna måtte kunna vidmakthållas och stärkas samt jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, ävensom om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde för- anleda.

Sedan i anledning härav den s. k. Norrlandskommittén tillsatts, avgav denna den 27 oktober 1904 sitt betänkande. I detta framhölls, hurusom gjorda undersökningar givit vid handen, att trävaruindustriens jordförvärv i Norrland och Dalarna redan år 1900 uppgått i areal till minst 5 394 837 hektar eller ett område motsvarande 34,3 % av all den i enskild besittning varande jorden. Av ifrågavarande jordinnehav hade mera än $\frac{1}{3}$ förvärvats under åren 1885—1900, därav huvudparten under den senare delen av perioden. Även efter 1900 hade bolagens fastighetsköp på de flesta håll fortgått med stor livlighet. Åtminstone 12 000 bönder hade genom sågverksrörelsens jordförvärv upphört att vara självägande. — Efter en ingående skildring av de ofördelaktiga verkningarna, som bondejordens övergång i bolagshand medförde, förklarade kommittén sig finna nödvändigt, att i lag förbjödes trävaruindustriens idkare att förvärva den jord, som ansåges bära kvarstanna i bondebesittning.

I sådant syfte framlade kommittén den 27 oktober 1904 ett förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärva fast egendom. Detta förslag förelades i väsentligen oförändrat skick 1906 års riksdag och, sedan detsamma av riksdagen antagits, utfärdades den 4 maj 1906 lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom (den norrländska förbudslagen).

Genom denna lag infördes för bolag och ekonomiska föreningar förbud att inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ävensom vissa delar av Kopparbergs län och vissa inom Hälsingland belägna socknar av Gävleborgs län å landet fritt förvärva odlad och odlingsbar mark samt stödskog. Huru mycket skog på varje ort skulle hänföras till stödskog bestämdes detaljerat i lagen. Konungen ägde dock på grund av särskilda omständigheter medgiva tillstånd till förvärv av

mark, som nu nämnts. Erhöles ej sådant tillstånd, blev fånget ogillt. Tillstånd erfordrades ej för förvärv av annan mark än ovan omförmäls, ej heller för förvärv av fastighet, som ägde sitt huvudsakliga värde i åbyggnaden eller huvudsakligen var avsedd till tomt, upplagsplats eller dylikt eller utgjorde stenbrott, grus- eller lertag, torvmosse, vattenfall, fiske eller dylikt. Sådant förvärvs giltighet var dock beroende därav, att förvärvaren inom viss tid efter fånget underställde detsamma vederbörande länsstyrelses prövning. Länsstyrelsen skulle därvid tillse, att fastigheten var av den beskaffenhet, att densamma ej inbegreps under förvärvsförbudet. Hade länsstyrelsen en gång förklarat fastighet vara av sådan beskaffenhet, gällde detta även vid framtida överlåtelse av fastigheten eller del därav. Fastighet, som vid lagens ikraftträdande tillhörde bolag eller förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet, fick utan avseende å markens beskaffenhet fritt förvärvas. Likaledes ägde bolag och föreningar att å exekutiv auktion inropa fastighet, ändå att däri ingick mark, för vars förvärvande i annan ordning tillstånd erfordrades. Emellertid måste bolag eller förening, som inropat dylik fastighet, för att behålla densamma söka Konungens tillstånd. Erhöles ej sådant tillstånd, måste bolaget eller föreningen åter avyttra fastigheten inom sådan tid, att lagfart å fånget kunde sökas, förrän tre år förflutit från det auktionen vunnit laga kraft. Hade sistnämnda tid tilländagått och framgick ej av vederbörande domstols lagfartsprotokoll, att fastigheten var avyttrad, förordnade länsstyrelsen, att fastigheten skulle säljas i exekutiv ordning. Å den auktion, som i anledning av sådant förordnande skulle hållas, fick fastigheten ej åter inropas av samma bolag eller förening. Hade bolaget eller föreningen inropat fastigheten för att skydda någon sin fordran eller rättighet, varför fastigheten på grund av in-teckning eller enligt 11 kap. 2 § jordabalken häftade, och kunde bolaget eller föreningen visa sannolika skäl, att fastigheten ej kunnat utan förlust avyttras inom den ovannämnda respittiden, ägde Konungen på särskild ansökan medgiva förlängd respittid efter ty skäligt prövades.

Beträffande *stöds-kogsbestämmelserna i de norrländska länen* har *norrlandskommittén* framhållit i sitt betänkande (del I sid. 52 ff. och 85 ff.), att det vore av betydelse för ett hemman att hava tillgång till skog ej blott av den omfattning, att husbehovet av skogsprodukter kunde uttagas därur, utan även till större vidd på grund av skogsarbetets oumbärlighet och den stora roll tillgång till någon avsaluskog spelade i bondens ekonomi. Vad som i dessa avseenden erfordrades för att bibehålla de ännu befintliga norrländska bondehemmanen i deras fulla livskraft syntes böra bringas utanför trävaruindustriens räckhåll. Det återstode emellertid att härvid finna de riktiga måtten. Saken vore svår att avgöra. Såsom utgångspunkt kunde man taga i betraktande vad avvitringsförfattningarna innehölle i fråga om skogsanslag. I dessa författningar hade

nämligen lagstiftaren redan uttalat sin åsikt om den omfattning skogen till ett norrländskt hemman borde äga för att giva jordbruket erforderligt stöd. Att i någon väsentligare mån frångå avvitringsbestämmelsernas arealbestämmelser, vilka naturligen tillkommit efter ett grundligt överbäggande av det norrländska jordbrukets behov, därtill syntes för närvarande icke finnas något skäl. Väl kunde det sägas, att med skogens stigande i pris ett skogsområde nu hade åtskilligt större värde än det ägde vid den tid, då avvitringsförfattningarna tillkomme, men då ett skogsområdes omfattning hade betydelse icke blott i fråga om saluskog utan även för bete och dylikt, torde försiktigheten bjuda att icke i någon större omfattning ändra avvitringsförfattningarnas grundsatser.

Norrlandskommittén har verkställt en ingående undersökning, huru avvitringsförfattningarnas huvudgrunder tillämpats i praktiken, och har i sitt betänkande lämnat en översikt över skogsanslagen till hemmanen i de norrländska länen. Härefter har kommittén anförut (sid. 98):

Då det gäller att avgöra vad som skall betraktas såsom för ett hemman oumbärlig *stöds-kog* kan man, även om man vill stå på avvitringsförfattningarnas grund, tydligen icke med fördel begagna sig av deras *latituder* för områdestilldelning. För att undvika alltför stor omgång i tillämpningen synes man i stället böra föreskriva ett *fiat* belopp till skogsbörd duglig mark per mantal. Detta belopp bör emellertid väljas så, att det blir ett för normala förhållanden avsett genomsnittstal av avvitringsförfattningarnas latituder, därvid emellertid någon justering bör ske med hänsyn till den större eller mindre skogsbördighet, som utmärker vissa landsdelar, jämförda med andra. I överensstämmelse härmed har kommittén ansett följande siffror lämpliga för de norrländska länen:

1 500 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ovan odlingsgränsen, samt Frostvikens, Hotagens, Offerdals, Kalls, Åre, Undersåkers, Storsjö, Tännäs, Hede, Vemdalens, Klövsjö, Linsälls och Lillhårdals socknar i Jämtlands län;

1 200 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker nedom odlingsgränsen samt inom Muonionalusta, Pajala, Tarendö och Korpilombolo socknar i förstnämnda län; samt

1 000 hektar inom övriga delar av de fem norrländska länen, i den mån dessamma icke, på sätt ovan omförmälts, skulle vara från förbudet undantagna.

För den händelse hemmanen äro mycket små, komma de ifrågavarande skogsarealerna att bli otillräckliga. Kommittén har därför tänkt sig att stödskogens areal för hemman, vilka understiga $\frac{1}{8}$ mantal, skulle beräknas med en fjärdedels förhöjning dock ej till mera än vad på $\frac{1}{8}$ mantal skulle belöpa.

Kommittén synes hava utgått ifrån, att avvitringsförfattningarna träffat det rätta måttet av vad hemmanen behöfve till stöd uti skog, och då vid avvitringarna sedan mångenstädes tillagts hemmanen vida mera skog, än dessa författningar tillmätt, skulle således överskottet vara vad hemmanen kunde anses undvara.

I sina specialmotiv anför kommittén (sid. 105):

Man skulle såsom en brist i systemet kunna anmärka, att den del av ett visst hemmans område, som får säljas till bolag eller förening, icke under alla förhållanden är konstant. Om t. ex. ett hemman om $\frac{1}{2}$ mantal i Västernorrlands län har ett skogsområde av 1 000 hektar får därav säljas till bolag 500 hektar. Ägostyckar emellertid ägaren hemmanet samt bildar ett hemman bestående av in-

ägorna och 50 hektar skogsmark och ett hemman innehållande övriga 950 hektar skog, och får, såsom väl kan vara möjligt efter de metoder, på vilka mantalsfördelningen för närvarande i verkligheten sker, vardera lotten halva skatten eller $\frac{1}{4}$ mantal, så kan visserligen från inägolotten ingen skogsförsäljning till bolag äga rum, men från skogsloten får säljas 700 hektar, ty enligt lagens bestämmelser beräknas stödsbogen i Västernorrlands län för $\frac{1}{4}$ mantal endast till 250 hektar. Kommittén tror emellertid, att om vid ägostyckning mantalsfördelningen sker i något så när riktigt förhållande till de olika hemmanslotternas verkliga värde, i de allra flesta fall skall befinnas, det den utsträckning av rätten att till bolag avyttra skog, som genom förfaranden av dylik art kan vinnas, blir så obetydlig, att den väl sällan kan förmå en hemmansägare att enkom för ändamålet företaga en eljest obehörlig ägostyckning, av vilken han skulle tillskyndas åtskillig kostnad samt varjehanda olägenhet. Ifrågavarande invändning torde därför kunna lämnas utan avseende.

Vid stödskogens beräkning skall man taga hänsyn icke till det *kamerala* utan till det *faktiska* hemmanets skogsbehov. Har således från ett hemman förut avseendrats en skogslägenhet, skall icke denna räknas med i stödsbogen vid en eventuell skogsförsäljning till bolag utan för hemmansdelen måste vid försäljningen undantagas full stödskog enligt mantalets storlek.

Ävenledes bör hemmans andel i allmänning icke räknas med i stödsbogen, utan bör den efter hemmanets mantal belöpande stödsbogen vid försäljning undantagas från hemmanet omedelbart tilldelad skogsareal.

Då det med avseende på stödskog är av vikt, icke allenast vilken omfattning den äger, utan även att den verkligen är för sitt ändamål användbar samt har ett fördelaktigt läge, har kommittén föreslagit, att stödsbogen alltid skall utgöras av till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark.

I fråga om *stödskogsbestämmelserna i Kopparbergs län* yttrade *norrlandskommittén* i sitt berörda betänkande (del I sid. 96 ff.): Vad Kopparbergs län anginge, hade ett slags avvitringsförfarande där skett i sammanhang med storskiftena. Men de kamerala förhållandena i detta län vore i så många avseenden olika Norrlands, att kommittén ansett nödigt att beträffande detta län göra en särskild undersökning, avseende att få utrönt, i vad mån hemmanen tilläventyrs vore försedda med mera skog än som kunde anses nödigt såsom stöd för jordbruket. Vid storskiftet hade i allmänhet hemmanen erhållit skog under tre särskilda benämningar: *hemskog*, *fäbodskog* och *utskog*. Av dessa vore hemskogen nödvändig för hemmanets behov av skogsprodukter. Fäbodskogen lämnade erforderligt sommarbete och skog till avsalu. Den lämnade dessutom tillfälle till nyodling för bildande av nytt hemman. Utskogen däremot, ofta avlägset belägen, torde i allmänhet vara av mindre direkt gagn och utan större olägenhet kunna umbäras. Kommittén föreslog därför, att såsom stödskog skulle beräknas hemskog och fäbodskog, varemot utskogen skulle få fritt säljas även till bolag eller förening.

Vid riksdagarna 1907—1911 framfördes motionsvis förslag om utredning angående behovet av en liknande lagstiftning för landets mellersta och södra delar, utan att dessa framställningar emellertid ledde till något resultat.

Utsträckning av 1906 års förbudslags giltighetsområde och vidtagna ändringar i densamma.

År 1911 vidtogs sådan ändring av norrländska förbudslagen, att densamma kom att avse jämväl ideella föreningar, och år 1912 utsträcktes lagens giltighetsområde till att omfatta hela Hälsingland.

Sedan Kungl. Maj:t år 1911 tillsatt särskilda sakkunniga (*den s. k. jordundersökningen*) med uppdrag att verkställa utredning angående omfattningen av bolagens jordförvärv i mellersta och södra delarna av riket samt att undersöka, i vad mån berörda jordförvärv i olika avseenden kunde anses verka avsevärt till men för jordbrukets och ortsbefolkningens berättigade intressen, avgåvo nämnda sakkunniga den 10 mars 1913 och den 30 december 1915 betänkanden angående jordförhållandena i Värmlands län med förslag om bland annat utsträckning av den norrländska förbudslagens giltighetsområde till att omfatta jämväl Värmland. Sådan utsträckning genomfördes också efter beslut av 1917 års riksdag genom lag den 2 maj 1917.

I fråga om *stödsogsbestämmelserna för Värmlands län* anförde *jordundersökningen* i 1913 års betänkande (del I sid. 114):

Vid bedömande av frågan, huruvida något undantag för stödskog bör äga rum i en eventuell förbudslag för Värmland framställer sig först den omständigheten, att någon avvitring icke kommit till stånd i Värmland. Man saknar därför den utgångspunkt norrlandskommittén trodde sig finna i jämförelsen mellan det faktiska skogsinnehavet och vad avvitringsförfattningarna avsett att tilldela hemmanen. En annan grund skulle kunna tänkas, efter vilken skillnad gjordes mellan den myckenhet skogsmark ett hemman måste anses behöva till sitt stöd och vad hemmanet därutöver må innehava. Ett sådant förfarande måste dock bliva särdeles godtyckligt, helst skogsinnehavets storlek per mantal är mycket växlande. Såsom av den statistiska utredningen över bolagsförvärv framgår, måste för övrigt dessa i detta län redan anses gått utöver hövan. Vad som återstår av större skogsmarker behöves mer än väl för den nuvarande eller blivande befolkningens och det allmännas många behov. Skäl torde därför ej föreligga att i Värmlands län förbehålla bolagen någon särskild rätt till förvärv av viss skog.

I 1915 års betänkande (del II) anförde *jordundersökningen* beträffande ovannämnda förslag, att det enligt de sakkunnigas mening torde kunna ifrågasättas, huruvida sådana långt gående bestämmelser kunde vara lämpliga.

De sakkunniga anförde vidare (del II sid. 246):

Den statistiska utredning, som företagits angående bolagens jordförvärv inom Värmland, visar som sagt att en avsevärd procent av jord i enskild ägo övergått i bolagshänder. Detta måste från såväl social som nationalekonomisk synpunkt anses olyckligt. Den meningen är därför allmän i länet, att lagbestämmelser äro erforderliga i syfte att förhindra, att den odlade jorden framdeles än ytterligare må kunna övergå i bolagshänder. Då emellertid det värmländska jordbruket till följd av sin natur samt klimat och läge lämnar en jämförelsevis svag avkastning kan det i likhet med jordbruket i Norrland och Dalarna svårigen bedrivas utan stöd av skog, som lämnar bränsle, virke till hägnader, reparationer och nybyggnader och därjämte särskilt i de nordligare delarna av länet något dessutom till avsalu för att under ogynnsamma skördeår möta ekonomiska svårigheter.

Nu är så förhållandet att särskilt i de mellersta och nordliga delarna av länet till de olika hemmanen följt så stor skogsareal, att egendomens huvudsakliga

värde kommer att ligga i skogen och skogsmarken, och undersöker man förhållandet i de allra nordligaste delarna av länet skall man finna, att på en gård med 3—5 har åker ofta komma flera hundratals har skogsmark. Det kan ju synas, som om det skulle vara ett synnerligen lyckligt förhållande, att dessa små jordbruk, vilka såsom sådana ha ringa värde, äga så stora skogstillgångar. Så blir dock ofta långt ifrån fallet. Dessa skogstillgångar ha nämligen så stora värden, att när egendomarna på grund av dödsfall eller andra anledningar måste övergå till nya ägare, någon enskild person näppeligen vill binda ett större kapital i dessa avlägsna skogar, allrahelst som en person, vilken besitter så stort kapital, som för ett sådant köp erfordras, säkerligen ej gärna vill bosätta sig i denna på kommunikationer vanlottade bygd. Köper han en sådan egendom så är det för att snarast möjligt erhålla vinst, och följden blir att skogen skövlas till det yttersta. Ett bolag blir då oftast köpare till skogen, och det säger sig självt att bolaget då kommer att driva en långt hårdare avverkning, än vad fallet skulle varit om bolaget varit ägare till marken och således kunnat bedriva denna avverkning med tanke på den framtida avkastningen.

Att följa liknande grunder för beräkning av stöds skogen inom Värmland som inom de norrländska länen läte sig enligt de sakkunnigas mening icke med fördel göra, enär hemmanens storlek och skogsareal i Värmland vore synnerligen varierande. De sakkunniga ansågo därför lämpligast att den odlade jorden tillkommande skogsmarken bestämdes på så sätt, att varje jordbruksenhet tillades en viss areal skogsmark, vilken areal ökades i mån av åkerjordens storlek.

De sakkunniga anförde vidare (del II sid. 248):

Man skulle här kunna sätta i fråga huruvida icke vid fastställandet av stöds skogens areal alla inägorna, d. v. s. utom åkerjorden även ängsmarken, borde tagas med i beräkningen. Detta ha de sakkunniga dock icke ansett behöfligt eller ens lämpligt, då ängsmarken i de flesta fall är bevuxen med någon skog, vilken icke medräknas i stöds skogen, och då därjämte, om ängsmarken är av sådan beskaffenhet att den lämpligen kan odlas, vederbörlig hänsyn därtill bör tagas vid fixerandet av stöds skogsarealen.

Jordbruksförhållandena inom Värmlands skilda delar äro i hög grad olikartade, beroende på länets stora utsträckning. Den jordbrukande befolkningens huvudnäring är åkerbruk i de sydligare delarna av länet, skogsskötsel i de norra. Behovet av stöds skog är därför större i de nordligare delarna av länet, varför de sakkunniga ansett att länet, då det gällt att fastställa stöds skogsarealens storlek, lämpligen borde indelas i tre olika zoner. — — —

Varje jordbruksenhet — så liten den än är i avseende på åkerjordens storlek — skall först och främst behålla en viss areal skogsmark såsom grundskog. Denna grundskog skall anses motsvara behovet av bränsle, av reparations- och nybyggnadsvirke för åbyggnaderna, och bör fastställas till 5 har medelgod skogsmark i södra, 10 har i mellersta och 15 har i norra zonen. Dessutom bör vid de olika jordbruksenheterna behållas tillskottsskog i förhållande till åkerjordens storlek, enär givetvis ett större jordbruk fordrar större skogstillgång till hägnader, vidlyftigare byggnader samt stundom bränsle jämväl till arbetarebostäder. I de norra delarna av länet bör denna tillskottsskog vara så rikligt tilltagen, att densamma kan lämna något överskott till avsalu.

Denna tillskottsskog skall i norra zonen utgöra tre gånger så stor areal som åkerarealen, i mellersta dubbelt och i södra zonen lika stor areal som åkerarealen.

Efter det att jordundersökningens arbete avbrutits, tillsattes år 1918 *den s. k. jordkommissionen* med i nu förevarande hänseende huvudsakligen enahanda uppdrag som jordundersökningen, dock att uppdraget jämväl skulle avse de medel, vilka överhuvud kunde befinnas lämpliga och erforderliga för att bevara jorden i den verkligt jordbruksidkande befolkningens hand. Kommissionen avgav år 1920 ett förslag till lag angående inskränkning för viss tid i bolags och förenings rätt att förvärva fast egendom i södra och mellersta Sverige, innefattande i huvudsak provisorisk utsträckning av norrländska förbudslagen till nämnda landsdelar, såsom det angavs i avvaktan på att kommissionen hunne fatta definitiv ståndpunkt i fråga om en koncessionslagstiftning även för enskilda personer. Förslaget blev emellertid icke förelagt riksdagens prövning.

1921 års
riksdag.

Vid 1921 års riksdag framfördes motionsvis frågan om sådan utsträckning av norrländska förbudslagen, och andra lagutskottet tillstyrkte i avgivet utlåtande antagandet av en provisorisk lag för ett år i angivna syfte. Utskottet, som inhämtat yttrande i ämnet från jordkommissionen, framhöll i sitt utlåtande, att jämväl beträffande södra och mellersta Sverige föreläge ett oavvisligt behov att sätta gräns för bolagens fortgående jordförvärv, varigenom bondeståndets bestånd och oberoende allvarligt hotades och dess utvecklingsmöjligheter förhindrades eller begränsades. Sedan lång tid tillbaka hade detta behov även på olika sätt sökt göra sig gällande. Bland annat hade andra kammaren flera gånger uttalat sig för en sådan lagstiftning jämväl för mellersta och södra delarna av landet. Under sådana förhållanden hade det säkerligen varit önskligt, att en definitiv lagstiftning i ämnet för länge sedan kommit till stånd eller, då så ej skett, kunnat åtminstone vid årets riksdag antagas. Det syntes emellertid icke tillrådligt, att riksdagen inläte sig härpå, utan borde Kungl. Maj:ts propositioner avvaktas, innan frågan om en definitiv lagstiftning företoges till avgörande inom riksdagen. Detta kunde så mycket mer tillrådas, som det nödläge, vilket oavvisligen uppkomme genom ett oavlåtligt framskjutande av en definitiv lagstiftning, kunde avhjälpas genom en provisorisk sådan.

Sedan utskottets hemställan bifallits, utfärdades den 20 maj 1921 lag i enlighet med riksdagens beslut. Den sålunda antagna lagstiftningen för mellersta och södra Sverige innebar avvikelser från norrländska förbudslagen så till vida, att annan förening än ekonomisk sådan icke träffades av förbudet, men att å andra sidan detta avsåg förvärv av all slags jord å landet.

Genom särskilda åren 1922, 1923 och 1924 utfärdade lagar gavs åt ovan nämnda lag av den 20 maj 1921 förlängd giltighet, vardera gången för ett år. I det år 1924 av andra lagutskottet i ärendet avgivna, av riksdagen godtagna utlåtandet framhölls önskvärdheten av att definitiv

ståndpunkt till frågan om den norrländska förbudslagens utsträckande snarast måtte kunna tagas.

Emellertid hade *jordkommissionen* den 15 december 1921 avgivit betänkande med förslag till bland annat *lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom*. Detta förslag innehöll bland annat för landet i dess helhet avsedda bestämmelser angående bolags och ekonomiska föreningars förvärv av fast egendom. Nämnda bestämmelser, vilka alltså förutsatte upphävande av den norrländska förbudslagen, innebure gentemot denna skärpningar i åtskilliga hänseenden. Sålunda hade förbud mot förvärv utan Konungens tillstånd föreslagits dels, i enlighet med vad som gällde enligt den provisoriska lagstiftningen för mellersta och södra Sverige, beträffande skogsmark, som ej vore att hänföra till stödskog, och dels beträffande bolags och föreningars förvärv av fastigheter från annan dylik samfällighet. Vidare hade tiden för återförsäljning av å exekutiv auktion av bolag eller förening inköpt fastighet begränsats från tre till allenast ett år.

Till grund för kommissionens ifrågavarande förslag låg en ingående utredning, grundad å ett omfattande statistiskt material och detaljerade lokala undersökningar.

Över jordkommissionens förenämnda lagförslag avgåvos under senare hälften av år 1922 yttranden av ett stort antal myndigheter och sammanlutningar, däribland länsstyrelserna och lantbruksstyrelsen, vilken senare myndighet vid sitt yttrande fogat utlåtanden från länens hushållningssällskap.

I de avgivna yttrandena hade vitt skiftande meningar i fråga om förslaget i dess nu förevarande del kommit till uttryck. Medan sålunda förslaget i hithörande del å några håll vunnit full anslutning, tillstyrktes åter i andra yttranden väl i princip en lagstiftning därutinnan i förslagets syfte, men påyrkades mer eller mindre genomgripande modifikationer i förslaget, därvid från åtskilliga håll särskilt ifrågasatts lämpligheten av att utsträcka lagstiftningen härom att avse hela den delen av landet, för vilken lagen den 20 maj 1921 vore gällande. Vidare avstyrktes i ett stort antal av yttrandena förslaget i nu förevarande del helt och hållet.

Genom proposition, nr 205, framlades för *1925 års riksdag förslag till ny förbudslag*, varigenom dittills gällande lagstiftning skulle ersättas med en för hela riket gällande lag.

Beträffande möjligheten att erhålla Kungl. Maj:ts tillstånd till fastighetsförvärv angavs såsom allmän regel, att tillstånd kunde meddelas, så framt särskilda omständigheter därtill föranledde. Emellertid föreslogs i fråga om vissa särskilt angivna grupper av fastighetsförvärv, att Konungen ägde giva tillstånd till desamma, således utan att såsom förutläggning därför angäves förefintligheten av särskilda omständigheter.

Jordkommissionens förslag till förbudslagstiftning av år 1921.

1925 års förbudslag.

Berörda typer av fastighetsförvärv upptogos i första stycket punkterna 1—5 av 4 §. Till motivering av det särskiljande av olika koncessionsgrunder, som sålunda skett, anförde föredragande *departementschefen, statsrådet Nothin*:

Av norrlandskommitténs motivering till det i 1906 års lag under 4 § upptagna stadgandet synes framgå, att man vid lagens stiftande haft klar uppfattning om vikten av att icke genom det vidsträckta förvärvsförbud, som infördes, avstänga möjligheten till sådana förvärv, som utan att motverka lagens speciella syfte kunde i särskilda fall vara ur allmän synpunkt icke blott oskadliga utan även nyttiga och önskvärda. Uttalandet bär ock, såsom naturligt är, tydlig prägel av att lagen tillkommit med hänsyn till de särskilda förhållanden, som voro rådande i Norrland. Den erfarenhet, som vunnits under tiden för lagens tillämpning, i all synnerhet efter dess utsträckande till mellersta och södra Sverige, torde numera göra det möjligt att med större bestämdhet urskilja vissa grupper av fall, i vilka en eftergift av förvärvsförbudet i allmänhet kan antagas vara välgrundad. I det hela lärer kunna sägas, att lagen i stigande grad verkat återhållande i fråga om bolags och föreningsars benägenhet att i rent affärssyfte söka göra jordförvärv. Antalet bifallna ansökningar har nämligen vida överstigit de avslagna. Bland de bifallna ansökningarna avse många sådana ändamål, vilkas främjande blivit en allmän angelägenhet, exempelvis beredande av egna hem eller bostäder och dylikt. Därtill kunna läggas vissa icke lika talrikt förekommande fall, då förvärvet tillkommit för att befordra ett redan befintligt jordbruks utveckling eller för att främja skogskultur m. m. I dylika fall synes hava utbildats en praxis, vilken gått ut på att utan alltför stränga villkor medgiva koncession. Enligt min uppfattning bör denna praxis erhålla stödet av ett uttryckligt lagbud. Särskild anledning härtill föreligger, då lagen utsträcker till bygder, vilka med avseende å naturförhållanden och jordbrukets förutsättningar förete väsentliga olikheter med Norrland. Visserligen har det visat sig, att en dylik lagtillämpning efter omständigheterna kunnat äga rum även med gällande lag. Men om en ny lag nu skall utfärdas, lärer på densamma kunna ställas det anspråk, att den klarare och mera bestämt än den gamla skall taga hänsyn till förhållanden, vilka faktiskt grundlagt en större frihet vid prövningen.

Av vad nu anförts lärer följa, att jag, i anslutning till åtskilliga uttalanden från myndigheter och andra, funnit mig böra föreslå, att i lagen skola införas bestämmelser, vilka innefatta vad man betecknat såsom lindrigare koncessionsgrunder för vissa närmare angivna fall. Härmed åsyftas tydligen endast att, jämsides med huvudregeln, framhålla vissa typer av jordförvärv, vilka i allmänhet kunna antagas vara av den art, att koncession bör kunna meddelas. En verklig prövning i det särskilda fallet eftergives icke, men den avses kunna, om de i lagen angivna förutsättningarna äro förhanden, ske efter mindre sträng måttstock än den, som skall äga rum efter huvudregeln. Det bör efter min uppfattning icke ifrågakomma att förlägga denna prövning till lokala myndigheter. För upprätthållande av en konsekvent praxis torde det vara av vikt, att beslutanderätten även i dessa fall tillkommer Kungl. Maj:t.

I anledning av propositionen hade väckts flera motioner, däribland en, I: 283, av herr *Lindhagen*, som hemställt, bland annat, att bestämmelserna om de s. k. lindrigare koncessionsgrunderna måtte utgå ur lagtexten och följaktligen alla koncessionspliktiga förvärv prövas enligt den allmänna, i 4 § andra stycket inrymda regeln.

Andra lagutskottet yttrade i sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 33, bland annat följande:

Beträffande det sakliga innehållet i en koncessionslagstiftning ligger det givetvis synnerlig vikt uppå, att detta blir sådant, att lagen å ena sidan fyller sitt avsedda ändamål men å andra sidan ej lägger onödiga hinder i vägen för en i bolagsform driven legitim näringsverksamhet. I sådant syfte har förevarande förslag dels lika med 1906 års lag från koncessionsplikt undantagit förvärv av vissa områden, vilka efter länsstyrelses prövning förklaras vara av i 3 § av förslaget angiven beskaffenhet, dels ock, samtidigt med att förslaget såsom allmän koncessionsregel beträffande samtliga övriga förvärv uppställt, att tillstånd må meddelas, när särskilda omständigheter därtill föranleda, angivit vissa slag av förvärv, beträffande vilka presumption för tillståndets erhållande kan anses föreligga. För sistnämnda fall talas i motiveringen om »lindrigare koncessionsvillkor».

Beträffande »de lindrigare koncessionsvillkoren» framgår av departementschefens uttalande, att anordningen med dessa tillkommit i rent praktiskt syfte. Till sin huvudsakliga del hava de avseende å sådana fall, då koncession enligt hittills gällande lagstiftning i regel beviljats. Dessutom hava under dessa regler hänförs de enligt 1906 års lag koncessionsfria förvärven av dels mark, som alltsedan lagens ikraftträdande tillhört bolag eller förening, och dels sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, som icke är att hänföra till stödskog eller odlingsområde.

Enligt utskottets mening giver den i Kungl. Maj:ts förslag skedda utbrytningen av vissa lindrigare koncessionsvillkor från den allmänna huvudregeln ej berättigad anledning till anmärkning. Avsikten med ifrågavarande lagstiftning är ju icke att mer än för tillgodoseendet av dess särskilda ändamål påkallas försvåra av densamma berörda rättssubjekts åtkomst av fastigheter. Har nu vid tillämpningen av den hittills gällande lagstiftningen visat sig, att beträffande vissa, något så när avgränsade grupper av förvärv koncessionsansökningar i regel beviljats, och befogade anmärkningar däremot icke kunna framställas, synes det vara ur alla synpunkter önskligt, att denna praxis vinner uttryck i lagtexten. Att man därutöver bland fall av lindrigare koncessionsvillkor även upptagit de förut koncessionsfria förvärven, synes naturligt och lämpligt. Då av departementschefen i hans ovan återgivna uttalande betonas, att det ingalunda är meningen att eftersätta en grundlig prövning av varje förekommande koncessionsfall, lär det få förutsättas, att tillstånd till förvärv, som med hänsyn till det med lagen avsedda syfte äro på något sätt ur samhällelig synpunkt olämpliga, icke skall av Kungl. Maj:t lämnas.

I fråga om de olika punkterna i första stycket av 4 § — av vilka med hänsyn till sociala jordutredningens uppdrag allenast punkterna 2 och 3 torde göras till föremål för behandling — synes från vad som vid 1925 års riksdag förekommit följande böra omnämnas.

Punkt 2.

Denna punkt hade i propositionen, nr 205, föreslagits skola erhålla följande lydelse:

2. att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga för drivande av självständigt jordbruk nödig skogstillgång och icke heller vara att

hänföra till sådana till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk, dock att i dylikt fall tillstånd icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas, om hemmanet undergått ägostyckning utan iakttagande av vad i 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 sid. 1) om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning är för där avsedda fall stadgat; skolande vad sålunda förvärvas från hemmanet avskiljas genom jordavsöndring.

I fråga om denna punkt hade herr *Lindhagen* i motionen I:283 yrkat att, därest första stycket i 4 § komme att bibehållas, salu- och stödskogsbegreppet, så vitt anginge Norrland, Dalarna och Värmland, icke måtte försvinna ur lagtexten, samt att tillägg till denna måtte göras i syfte att undantagande av odlingslägenheter från förvärvet i tillämpningen kunde förväntas bliva iakttaget och jämväl omfatta erforderlig skogsmark.

Andra lagutskottet anförde härutinnan, bland annat:

Inom utskottet hade uttalats farhågor för att förslaget med den allmänna formuleringen av stadgandet i 4 § första stycket andra punkten, vilket stadgande är avsett att ersätta de nuvarande stödskogsbestämmelserna, skulle i tillämpningen kunna leda till godkännande i väsentlig utsträckning av förvärv, vilka avse mark, som för närvarande är att hänföra till stödskog och sålunda ansetts böra bibehållas vid bondejordbruket. Man har sålunda anmärkt, att erfarenheterna från tillämpningen av norrländska ägostyckningslagens motsvarande bestämmelser angående husbehovsskog utvisa, att dylika allmänna regler ingalunda alltid giva ett tillfredsställande hägn åt de intressen, som man med desamma avsett att skydda. Ofrånkomligt är väl också, såsom lagrådet framhöll i sitt utlåtande över jordkommissionens år 1920 avgivna förslag till provisorisk lagstiftning i förevarande ämne för södra och mellersta Sverige, att en prövning från fall till fall med hänsyn tagen till ortens förhållanden av frågan, huru mycken skog, som skall anses nödig för ett självständigt jordbruks bedrivande, måste föranleda mycken osäkerhet, ävensom att uppgiften för Kungl. Maj:t att träffa tillfredsställande och något så när följdriktiga avgöranden måste bliva synnerligen svår. Enligt redogörelsen för jordkommissionens enquete beträffande den norrländska förbudslagstiftningen har den övervägande delen av de inom samma lagstiftnings tillämpningsområde hemmahörande uppgiftslämnarna, särskilt den, som representerar allmogebefolkningen, varit synnerligen obenägen att tillstyrka någon som helst jämkning i gällande stödskogsbestämmelser av fruktan att bolagens möjligheter till nya jordförvärv skulle vidgas i sådan grad, att lagstiftningens ändamål därigenom bleve äventyrat. Samtliga länsstyrelser i de norrländska länen, med undantag av länsstyrelsen i Jämtlands län, ävensom länsstyrelsen i Värmlands län hava ock i sina år 1924 avgivna yttranden förklarar sig anse ändringar av 1906 års lag icke vara erforderliga. Vid nu angivna förhållanden och då det icke kan anses lämpligt att vid genomförande av en rikslagstiftning av nu förevarande slag antaga bestämmelser, vilka för de delar av landet, där behovet av lagstiftningen är störst, kunna anses medföra ett mindre effektivt skydd för jordbruket än den för närvarande gällande lagstiftningen giver, har utskottet ansett övervägande skäl tala för att, såvitt angår tillämpningsområdet för 1906 års lag, i så måtto bibehålla dennas stödskogsbestämmelser, att förvärv av skogsmark inom samma område icke må med stöd av 4 § första stycket andra punkten i lagförslaget vinna godkännande, därest icke vid den fastighet, varifrån förvärvet skett, bibehållits minst skogsmark till sådan myckenhet, som enligt nyssnämnda lag är att anse såsom stödskog.

Utskottet föreslog därför ändring i Kungl. Maj:ts förslag i denna del och yttrade vidare:

Denna ändring synes lämpligen kunna ske sålunda, att i förevarande punkt införes förbehåll därom, att i fråga om de landsdelar, för vilka 1906 års lag gäller, tillstånd icke må utan särskilda skäl beviljas, om ej vid den fastighet, varifrån förvärvet sker, bibehållits skogsmark till minst den myckenhet, som i närmast följande paragraf stadgas, och att så i en ny 5 § upptagas de nuvarande stödskogsbestämmelserna för respektive orter. Vidare har utskottet i syfte att i lagtexten tydligare utmärka, att vid tillämpningen av förevarande stadgande skogstillgången även i övrigt icke må beräknas alltför snävt, ansett sig böra föreslå, att uttrycket »nödig skogstillgång» utbytes mot »tillräcklig skogstillgång». Utskottet vill ock i detta sammanhang särskilt betona, att sistnämnda uttryck givetvis omfattar även saluskog, där sådan efter ortens förhållande anses erforderlig för att ett jordbruk skall vara ekonomiskt bärkraftigt. I fråga om det i förevarande stadgande gjorda undantag för odlingslägenheter finner utskottet med anledning av herr Lindhagens motion sådant tillägg böra göras, att jämväl den skogstillgång, som erfordras för det nya jordbruk, vartill odlingslägenheten avses, eller det befintliga jordbruk, varmed lägenheten anses lämpligen kunna sammanslås, varder tagen i beräkning. För övrigt må framhållas, att i fråga om dylika lägenheter hänsyn bör tagas ej blott till de odlingsmöjligheter, som vid tillfället för förvärvet äro för handen, utan jämväl till sådana, som inom en något så när överskådlig framtid kunna förutsättas yppa sig.

I fråga om de stödskogsbestämmelser, som sålunda enligt utskottets förslag skulle inflyta i lagen, anförde emellertid utskottet vidare, att det icke kunnat undgå att taga i betraktande vissa anmärkningar, som framställtts mot de i 1906 års lag upptagna stödskogsbestämmelserna, så vitt anginge Värmlands län samt de delar av Kopparbergs län, som fölle under denna lag. Utskottet yttrade härutinnan:

Förstnämnda län är, enligt nämnda lag, i fråga om stödskogsberäkningen uppdelat i tre olika delar. Beträffande var och en av dessa skall för varje självständigt jordbruk till stödskog hänföras *dels* viss fix areal medelgod skogsmark (respektive 15, 10 och 5 hektar) *dels* ock därutöver visst område dylik mark, som skall beräknas i storleksförhållande — respektive tre gånger, två gånger och lika stort för de tre olika delarna av länet — till vederbörande jordbruks åkerareal. En dylik långt gående specialisering av bestämmelserna i samband med sockenvis gjorda geografiska avgränsningar, vilka naturligen i tillämpningen komma att understundom te sig något godtyckliga, måste i och för sig vara föga önskvärd. Viktigare är emellertid, att, enligt vad erfarenheten givit vid handen, de i lagen angivna stödskogsarealerna, såvitt angår de norra och nordvästra delarna av länet, vilka äro utpräglade skogsbygder av norrländsk natur, varit otillräckliga för att motsvara de merendels små och svaga jordbrukens behov av tillgång å saluskog.

Beträffande de delar av Dalarna, för vilka 1906 års lag gäller, stadgas i denna, att till stödskog skall hänföras vad vid verkställt storskifte betecknats såsom hemskog och fäbodskog. De allmänna storskiftesförrättningarna i Dalarna, vid vilka socknarna utgjort skifteslag, hava mestadels verkställtts så, att inägojorden delats mellan de olika hemmanen, medan beträffande skogsmarken uppdelning skett blott mellan byalagen. Sistnämnda uppdelningar äro närmast att anse såsom en avvittlingsåtgärd. Vid dessa bydelningar utlades skogen ofta i olika skiften, som betecknats med hemskog, fäbodskog och utskog, men även andra växlande benämningar hava använts. När uppdelning av byskogen å de särskilda hemmanen sedermera

företagits, verkställdes den till en början i form av särskilda storskiftesförrättningar, men skedde senare med tillämpning av skiftesstadgans bestämmelser. Vid de såsom storskiftesförrättningar handlagda skogsåbodelningarna fick enligt gällande föreskrifter skogen läggas i tre skiften: hemskog, fäbodskog och utskog, men något tvång fanns ej att utlägga så många skiften. Huruvida särskilt utskogsskifte behövde utläggas för någon delägare och på vilket av byns skilda skogsområden detta skifte kom att förläggas, var helt beroende på de för skiftesläggning i allmänhet bestämmade omständigheter. Då skogsåbodelning sålunda skett genom förrättning, som kan rubriceras såsom storskifte, blir den därvid använda beteckningen å skogsskiftena avgörande för frågan vad som skall hänföras till stödskog enligt 1906 års lag. Har nämnda delning däremot ägt rum enligt de i skiftesstadgan meddelade bestämmelser, lär enligt rättsfall den beteckning, som använts vid bydelningen, vara avgörande i berörda hänseende. En hemmansägare, som av någon anledning fått sin huvudsakliga och för hemmanet alldeles nödvändiga skogsmark utlagd å byns utskogsskifte, torde alltså vara oförhindrad att avyttra denna, medan däremot en annan hemmansägare, som fått hela sitt skogsbelopp utlagt å mark, som vid bydelningen benämnts hemskog och fäbodskog, icke får sälja någonting alls, hur riklig skogstillgången än må vara. På grund av nu angivna förhållanden hava de nuvarande stödskogsbestämmelserna för Dalarna kommit att i praktiken verka ytterst ojämnt och otillfredsställande. Härtill kommer, att samma bestämmelser icke, såsom fallet är beträffande Värmland, hänföra sig till befintliga självständiga jordbruk utan till hemman. Men hänsyn till den långt gående jorddelningen i Dalarna har jämväl på denna grund olämpligheten av de nuvarande bestämmelserna kommit att starkt framträda. Slutligen bör beaktas, att de i 1906 års lag inrymda stödskogsbestämmelserna äga giltighet allenast beträffande vissa delar av Kopparbergs län, nämligen Nedan-Siljans, Ovan-Siljans och Väster-Dals fögderier samt Envikens och Svärdsjö socknar, samt att befogade anmärkningar framställt mot den sålunda gjorda uppdelningen av länet.

Men hänsyn till det anförda har utskottet funnit önskligt, att beträffande Värmlands och Kopparbergs län utredning företages angående behovet av ändrade bestämmelser i fråga om vad som skall hänföras till stödskog samt i vad mån det kan anses av förhållandena påkallat, att motsvarande föreskrifter utfärdas jämväl för de delar av Kopparbergs län, som icke falla under tillämpningen för 1906 års lag; och förordar utskottet avlåtandet av en skrivelse till Kungl. Maj:t i nu angivna syfte.

Punkt 3.

I denna punkt hade i propositionen nr 105 upptagits en bestämmelse i syfte att underlätta sådana arronderingar, som kunde anses önskvärda med hänsyn till jordbrukets utveckling eller skogsvårdens främjande.

Jordkommissionen hade i sitt år 1921 avgivna betänkande framhållit, att under vissa förhållanden tillstånd borde lämnas till dylika markförvärv, samt i detta avseende gjort följande uttalande:

Givet är, att tillstånd i regel icke bör medgivas i fråga om förvärv, vid vilket tydligen avses allenast eller väsentligen att skaffa mark för virkesfångst åt sågverk eller annan industriell anläggning. Även om såsom skäl för förvärv åberopas, att därigenom skulle beredas en ur skogsvårdssynpunkt lämpligare form åt förvärvarens förut innehavda skogsdomäner, bör tillstånd icke utan vidare medgivas. Är fråga om att genom byte av mark, ungefär lika mot lika, förskaffa den ene eller kanske båda kontrahenterna möjlighet att erhålla bättre form på sina ägor, torde i regel intet vara att erinra mot att koncession beviljas. Enligt den

i det föregående lämnade redogörelsen för tillämpningen av koncessionsparagrafen i den norrländska förbudslagen har i åtskilliga fall av nu nämnd beskaffenhet koncession beviljats. Nyförvärv av mark i arronderingssyfte böra däremot tillståndas endast under vissa förutsättningar. Såsom arrondering bör således icke godkännas varje hopköpande av markområden, vilka sammanlagda med det köpande bolagets förut innehavda ägor skulle komma att bilda ett helt avrundat skogskomplex. Så till exempel förekommer det ofta i Norrland samt i Dalarna och i Värmland, att bolagen äga smärre avlånga skogsskiften här och var i byarna, under det att bredvidliggande skiften tillhöra bondhemman. Ett hopköpande från ett bolags sida av ett flertal dylika skiften i syfte att därmed bilda ett enda stort sammanhängande skogskomplex under en och samma ägare bör enligt kommissionens mening icke tillåtas. Innehar däremot ett bolag redan nästan samtliga dylika skogsskiften i en by och ligger bland dem insprängt ett eller annat mindre skogsskifte, tillhörande något bondhemman, kan ett förvärvande därav för bolagets räkning vara behövt för att skogshanteringen å bolagets skogsmark må kunna bedrivas planmässigt. Koncession å nyförvärv i sådant fall bör icke vara utesluten. I övrigt böra såsom nyförvärv i arronderingssyfte godtagas allenast förvärv av jämförelsevis mindre områden, som äro belägna inuti eller gränsa intill ett det köpande bolaget tillhörigt större sammanhängande skogskomplex och finnas behöfliga för skogsbrukets rationella skötsel å bolagets mark. Syftet får således i första hand icke gå ut på markutvidgning i och för sig, vadan det, såsom nämnts, i regel bör kunna bliva fråga endast om områden av mindre storlek. Såsom villkor för koncession å nyförvärv i arronderingssyfte bör under alla omständigheter gälla, att sådant förvärv icke får medföra vare sig att självständigt jordbruk, som äger förutsättning att såsom sådant fortfarande bestå, bringas att upphöra eller att jordbruket å den fastighet, varifrån förvärvet göres, märkligen försvagas.

Departementschefen, statsrådet Nothin, förklarade, att han, lika med jordkommissionen, ansåge, att koncession icke borde lämnas, om det avsedda ändamålet kunde i skälig mån vinnas genom ägoutbyte eller om förvärvet skulle hava en menlig inverkan på jordbruket å den fastighet, som på detta sätt avstode mark.

Herr *Lindhagen* yrkade, såsom förut nämnts, i motionen I:283, att hela första stycket i 4 § måtte borttagas samt hänvisade till stöd för nämnda yrkande beträffande förevarande punkt till ett av honom avgivet särskilt yttrande till jordkommissionens betänkande.

Andra lagutskottet förklarade, att det anslöte sig till Kungl. Maj:ts förslag i vad det avsåge att under vissa förutsättningar under de lindrigare koncessionsvillkoren hänföra fastighetsförvärv, som skett i syfte att genomföra en med hänsyn till skogsvårdens främjande särdeles önskvärd arrondering.

Utskottet föreslog vissa ändringar och jämkningar beträffande det i propositionen framlagda förslaget samt anförde därefter:

I fråga om stadgandets tillämpning vill utskottet vidare, i nära anslutning till vad jordkommissionen i sitt betänkande år 1921 samt även föredragande departementschefen gjort gällande, framhålla, att i första hand torde böra tillses, huruvida icke arronderingsbehovet kan tillgodoses genom byten av mark, att såsom arrondering icke bör godkännas förvärv, vilka avse att å förvärvaren väsentligen bereda markutvidgning, även om därigenom skulle vinnas en ur skogsvårdssynpunkt

lämpligare form åt förvärvarens förut innehavda skogsdomäner, samt att såsom förvärv i arronderingssyfte i allmänhet bör godtagas allenast förvärv av jämförelsevis mindre områden, som äro belägna inuti eller gränsa intill ett det köpande bolaget tillhörigt större sammanhängande skogskomplex och finnas äga avsevärd betydelse för skogsbrukets rationella skötsel å bolagets mark.

Då fråga är om förvärv i arronderingssyfte, som skulle inkräkta å de fastslagna stödsogsarealerna, synes vid prövningen av dithörande koncessionsansökan böra påkrävas särskild uppmärksamhet åt, att icke det skydd, som stödsogsbestämmelserna avse att bereda, genom det ifrågasatta förvärvet obehörigen kringgås eller åsidosättes.

Därest för innevarande års riksdag antages densamma förelagd lag om bulvan förhållande i fråga om fast egendom, torde kunna förutsättas, att under den närmaste tiden komma att ingivas en del ansökningar om koncession å förvärv av fastigheter, som vederbörande bolag innehaft genom bulvaner. Med hänsyn därtill, att ifrågavarande fastigheter ej sällan torde befinna sig i sambruk med bolagets övriga fastigheter, åtminstone vad skogen beträffar, kan antagas, att nu förevarande stadgande understundom kommer att åberopas för bifall till dylika ansökningar. Angeläget är, att vid prövningen av sådana ansökningar sorgfälligt tillses, att förefintliga förutsättningar för återupplivande av förut befintliga självständiga jordbruk icke tillspillogivas.

Utskottet hemställde därefter, att riksdagen måtte antaga ett av utskottet i enlighet med de synpunkter, som ovan anförts, upprättat förslag till lag. Därjämte hemställde utskottet, bland annat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående behovet beträffande Värmlands län och de i lagens 5 § omförmälda delarna av Kopparbergs län av ändrade bestämmelser i fråga om vad som skulle hänföras till stödskog samt i vad mån motsvarande föreskrifter kunde anses önskvärda jämväl för andra delar av sistnämnda län, än nyss sagts, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Mot utskottets utlåtande anfördes reservationer av flera ledamöter i olika avseenden. Av reservanternas yttranden må här återgivas följande uttalande av utskottets ordförande herr *Bror Petré*n:

Ehuru delande departementschefens uppfattning, att det skulle varit önskvärt, om de schematiska och stela stödsogsbestämningarna i 1906 års lag kunnat, då det nu gäller lagens utsträckande till att gälla hela riket, ersättas av mera generellt avfattade bestämmelser, tjänande enahanda syfte som de i 1906 års lag nu förefintliga, har jag dock icke i frågans nuvarande läge emot de å denna punkt inom utskottet uttalade farhågorna för att det i propositionen till ersättande av stödsogsbestämmelserna föreslagna stadgandet skulle kunna få vidare tillämpning än för de ifrågavarande landsändarna vore önskligt ansett mig kunna härutinnan nu biträda Kungl. Maj:ts förslag. Samtidigt har jag emellertid förts till den uppfattningen, att en närmare omprövning av nu gällande schematiska stödsogsbestämmelsers ändamålsenlighet bör föregå lagfästandet av dylika bestämmelser i en ny för hela riket avsedd definitiv lag i ämnet. Och har jag ansett mig kunna med så mycket mera fog hävda denna mening, som ostridigt ingen våda torde kunna föranledas av att de nu gällande bestämmelserna få äga fortsatt giltighet under ännu ett år i avbidan på verkställandet av den av mig sålunda ifrågasatta omprövningen. Jag har fördenskull inom utskottet uttalat mig för att, med lämnande

av den föreliggande propositionen utan bifall, nu måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställas, *dels* att efter verkställd omprövning rörande de i 1906 års lag inrymda stödsbogsbestämmelsernas ändamålsenlighet ett efter denna utrednings resultat modifierat förslag till definitiv, hela riket omfattande lag i ämnet måtte framläggas för nästkommande års riksdag *och dels* att de nu för mellersta och södra Sverige gällande provisoriska bestämmelser i ämnet måtte förnyas att gälla under loppet av ännu ett år.

Riksdagen antog utskottets förslag till lag med allenast den ändring, att ordet »märkeligen», som i nuvarande lagtext återfinnes som näst sista ord i punkt 3 av första stycket i 4 §, vilket ord föreslagits i propositionen men av utskottet borttagits, av riksdagen insattes i texten. Riksdagen beslöt vidare att i enlighet med utskottets förslag till Kungl. Maj:t avlåta skrivelse med begäran om utredning bland annat angående stödsbogsbestämmelserna för Värmlands och Kopparbergs län (riksdagens skrivelse nr 317).

Vid 1927 års riksdag väcktes en motion, I:164, däri herr Lindhagen hemställde, att riksdagen måtte besluta vissa ändringar i eller tillägg till första stycket av 4 § i 1925 års lag eller åtminstone hos Kungl. Maj:t begära, att av motionären gjorda förslag måtte övervägas i samband med prövning av framställningar om tillägg till och förändringar i lagen, som begärts av 1925 års riksdag. I varje fall borde riksdagen hos Kungl. Maj:t erinra om år 1925 gjorda framställningars brådskande beskaffenhet samt anhålla om skyndsamt förslag.

1927 års
riksdag.

Andra lagutskottet hemställde (utlåtande nr 8), att motionen icke till någon del måtte av riksdagen bifallas. Reservation anfördes av två ledamöter. Riksdagen godkände utskottets förslag.

Vid 1929 års riksdag hemställde herr Lindhagen i en motion, I:182, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t avgiva påminnelse om de ändringar i förbudslagen, som riksdagen år 1925 ifrågasatt.

1929 års
riksdag.

Andra lagutskottet lämnade (i utlåtande nr 14) en redogörelse för den utredning, som Kungl. Maj:t år 1925 låtit verkställa, samt anförde att, då ärendet vore av synnerligen invecklad natur, anledning att avgiva påminnelser hos Kungl. Maj:t ännu icke syntes föreligga. Sex ledamöter anförde reservation.

Riksdagen beslöt, i enlighet med hemställan av utskottet, att motionen icke skulle till någon åtgärd föranleda.

Vid 1932 års riksdag erhöll 1925 års lag utvidgat tillämpningsområde, i det att den då utsträcktes att omfatta jämväl stiftelser.

1932 års
riksdag.

I slutet av 1931 hade chefen för jordbruksdepartementet enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallat utredningsmän att inom departementet verkställa utredning samt avgiva förslag rörande åtgärder för vin-

Skogssakkun-
nigas betän-
kande den 4
januari 1933.

nande av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter, förbättrat ekonomiskt utbyte av skogsbruket samt intensivare skogsvård. Utredningsmännen, som antogo benämningen *1931 års skogssakkunniga*, avgåvo den 4 januari 1933 betänkande (Statens offentliga utredningar 1933:2), däri åtskilliga åtgärder för att främja skogsbruket föreslogos. De sakkunniga uppehöll sig därvid även vid jordlagstiftningens inflytande på skogsbrukets produktionsförhållanden. De funno sig böra framhålla, att stadgandet i jorddelningslagens 19 kap. 3 § om ovillkorlig skogstilldelning vid avstyckningar utgör ett hinder för våra skogars rationella utnyttjande, samt att detta, om än i mindre mån, även kan sägas gälla lagen om förbud mot bolags jordförvärv, vilken i praktiken visat sig förhindra en ändamålsenlig arrondering av skogsfastigheterna. En revision av nämnda bestämmelser måste därför, yttrade de sakkunniga, anses vara av behovet påkallad. Härutinnan anförde de sakkunniga bland annat:

Den norrländska skogsindustrien har fortfarande sitt ägovälde uppdelat på en stor mängd spridda fastigheter, vilka i allmänhet var för sig äro för små för genomförandet av ett rationellt, ekonomiskt skogsbruk. De möjligheter, som lagen den 18 juni 1925 om förbud mot bolags jordförvärv erbjuder att genom koncession å nyförvärv skapa lämpligare ägofigurer, äro till följd av lagens snäva utformning mycket små.

De sakkunniga hysa den uppfattningen, att när nu med hänsyn till folkförsörjningen kraven på en även i Norrland genomförd rationalisering av skogsbruket drivas fram, då komma de här ovan berörda hindren mot en dylik att framträda än mer tydligt än förr. Det är ostridigt, att det erbjuder mycket stora svårigheter att skapa ett intensifierat men ändock ekonomiskt bärkraftigt skogsbruk på de söndersplittrade hushållskomplex, som de större skogsägarna i norra Sverige nu hava att arbeta med. Det är även ostridigt, att nuvarande jordlagstiftning avskär möjligheterna till avrundning av dessa hushållskomplex.

Det ligger utanför de sakkunnigas uppdrag att pröva, i vad mån de sociala motiv, vilka hava föranlett lagstiftningen angående förbud mot bolags jordförvärv, fortfarande äro av den betydelse, att de utesluta varje tanke på uppmjukning av nämnda lagstiftning. De sakkunniga tillåta sig dock erinra därom, att erfarenheterna under senare år torde givit vid handen, att man vid det för större drift organiserade skogsbruket i allmänhet kan förvänta den högsta intensiteten i rörelsen och det mest sorgfälliga tillvaratagandet av produktionens alla möjligheter, som förmå ur näringen framskapa de arbets- och förtjänstmöjligheter, för vilka denna optimalt bör kunna utgöra underlag. Man är därför böjd att tro, att en uppmjukning av gällande koncessionslagstiftning på det sätt, att skogsbrukets behov av mer gynnsamt formade hushållsenheter åtminstone i någon mån kan tillgodoses, bör kunna vara till samhälligt gagn.

Av de myndigheter, som avgivit yttranden över de skogssakkunnigas betänkande i den del, varom nu är fråga, hava *domänstyrelsen* samt länsstyrelserna i *Uppsala, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs* och *Norrbottnens* län tillstyrkt de sakkunnigas förslag om uppmjukning av gällande bestämmelser för bolags jordförvärv. *Sveriges skogsägareförbund*, som beretts tillfälle att avgiva yttrande över betänkandet, har uttalat sig i enahanda riktning. *Lantmäteristyrelsen* har förklarat, att enligt dess upp-

fattning de sakkunnigas önskemål syntes vara i allt väsentligt tillgodosedda genom bestämmelserna i 2 och 3 punkterna av 4 § i 1925 års lag. Om emellertid så icke vore fallet, ville styrelsen förordna en utvidgning av möjligheterna till förvärv för de ändamål, de sakkunniga omnämna. Därest en revision av lagen komme till stånd, ville styrelsen jämväl hemställa om ändring av bestämmelserna i 5 § under b) i lagen. Länsstyrelsen i *Jämtlands* län har ansett, att bolagens arronderingssträvanden, i den mån de vore befogade, kunde främjas med tillämpning av nu gällande lagbestämmelser. Länsstyrelsen i *Kopparbergs* län har uttalat sitt tvivel rörande möjligheten att vinna det syfte, som de sakkunniga eftersträvade, utan att spoliera den sociala grund, varpå gällande lagstiftning vilade. Yrkanden om utredning i ärendet hava framställts från *kommerskollegium*, länsstyrelserna i *Örebro*, *Gävleborgs* och *Västernorrlands* län samt *sociala jordutredningen*.

I sitt yttrande har *sociala jordutredningen* anfört bland annat följande:

Av de upplysningar sociala jordutredningen kunnat inhämta under den korta tid, som stått sociala jordutredningen till buds för yttrandets avgivande, vill det synas som om lagens utformning föranlett att även i sådana fall, då för övrigt skäl talat för koncessions medgivande, ansökningar avslagits, enär det vid undersökning visat sig, att stödskog till den areal, som omförmäles i 5 § förbudslagen, icke skulle finnas efter försäljningen. Att vederbörande myndigheter intygat, att det hemman, från vilket försäljning var avsedd att äga rum, efter försäljningen skulle innehåva för jordbrukets drivande tillräcklig skog, har icke haft något inflytande på koncessionsärendets avgörande. Den omständigheten, att i 5 § i fråga om vissa landsdelar stödskogsarealen bestämts i förhållande till åsatt mantal, har medfört, att i de fall, då mantalssättningen ej längre motsvarar de förhållanden, som numera faktiskt råda i fråga om storleken av den brukningsdel, vars skogsbehov lagen avser att skydda, bestämmelsen kommit att verka på ett sätt, som ej varit åsyftat. Det förhållandet att koncessionsökanden genom socialt önskvärda försäljningar till rimliga priser avhänt sig jord till samma eller större areal än den mark, som han önskar köpa, har av dessa skäl ej kunnat inverka på koncessionsärendet. Att märka är, att de i förbudslagen intagna bestämmelserna om stödskog sakna motsvarighet i 1926 års jorddelningslag. De äro alltså icke bindande vid avstyckning enligt sistnämnda lag, även om de givetvis äro av viss betydelse vid avgörandet huruvida eller i vad mån skogsmark kan utan fara för jordbrukets bestånd avstyckas från ett hemman.

Sociala jordutredningen kan för sin del icke förordna, att förbudslagens grunder rubbas eller att sådan ändring vidtages i dess bestämmelser, att lagens syfte äventyras. Av vad som ovan anförts synes emellertid framgå, att skäl kunna anföras för att igångsätta en utredning huruvida och på vad sätt vissa jämkningar i den tekniska utformningen av förbudslagens dispensbestämmelser skulle kunna vidtagas i syfte att utan att lagens sociala och jordpolitiska verkningar försvagas möjliggöra att vid lagens tillämpning mera hänsyn toges till de omständigheter, som föreligga i det särskilda fallet.

Vid 1933 års riksdag väcktes av herrar Tamm och Elof B. Andersson en motion, I:292, i vilken föreslogs, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning huruvida och på vad sätt vissa

jämkningsar i den tekniska utformningen av dispensbestämmelserna i 1925 års lag skulle kunna vidtagas i syfte att, utan att lagens sociala och jordpolitiska verkningar försvagades, möjliggöra att vid lagens tillämpning hänsyn toges till de omständigheter, som förelåge i det enskilda fallet.

I sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 33, anförde *andra lagutskottet*:

I anledning av förevarande motion har utskottet verkställt vissa undersökningar för att erhålla kännedom om frågan, huruvida tillämpningen av dispensbestämmelserna i 1925 års förbudslag varit sådan, att de syftemål vunnits, vilka varit avsedda vid bestämmelsernas införande i lagen, eller huruvida på grund av den utformning, som givits åt sagda bestämmelser, desamma medfört några icke avsedda verkningar.

I fråga om de i lagens 4 § i fem punkter upptagna s. k. lindrigare koncessionsgrunderna synas invändningar för närvarande icke framställas beträffande de av dessa grunder, som upptagits i punkterna 1, 4 och 5. Däremot göres anmärkning mot verkningarna dels av de bestämmelser, som stadgats i punkt 2 rörande frågan, i vilken omfattning s. k. överloppsskog utöver stödsbogen får förvärfvas under lindrigare koncessionsvillkor, dels ock av den föreskrift, som meddelats i punkt 3 angående den lindrigare koncessionsgrund, som tillskapats för att tillgodose behovet av fastighetsförvärf i arronderingssyfte. I sammanhang härmed framhålles jämväl, att verkningarna i skilda hänseenden varit ogynnsamma av de bestämmelser, som givits i den uti punkt 2 åberopade 5 § om vad som i vissa delar av landet skall hänföras till stödskog.

Såsom förut under ärendets handläggning framhållits synes det enligt utskottets mening kunna göras gällande, att utformningen av nuvarande lagstadganden i punkterna 2 och 3 av 4 § samt i 5 § äro tekniskt sett otillfredsställande. Bland annat må omnämnas, att ansökningar om koncession i vissa fall avslagits på den grund att efter försäljningen icke skulle finnas stödskog till de arealer, som i 5 § angivas, ehuru vederbörande myndigheter intygat, att efter försäljningen skulle återstå skog till hemmanet, fullt tillräcklig för jordbrukets behöriga drivande. Utskottet vill vidare erinra bland annat därom, att i fråga om vissa landsdelar stödskogens areal är bestämd i förhållande till åsatt mantal. I de fall, då mantalsättningen ej längre motsvarar de faktiska förhållandena beträffande den brukningsdel, vars skogsbehov lagen avser att skydda, har ifrågavarande bestämmelse i 5 § kommit att verka på ett sätt, som icke varit åsyftat. Vidare giva de i lagen upptagna stela bestämmelserna angående stödskogsarealerna icke uttryck för det verkliga behovet av stödskog till olika jordbruksfastigheter. Hänsyn tages nämligen i båda dessa fall till kamerala enheter och icke till faktiska brukningsdelar. Till följd av ovan angivna bestämmelser förefinnes icke möjlighet att fästa avseende vid omständigheter i det särskilda fallet, vilka mången gång ur rent social synpunkt kunna anses vara värda beaktande. Med hänsyn till vad nu anförts anser utskottet, att en förutsättningslös utredning bör verkställas, huruvida den tekniska utformning, som givits åt koncessionsbestämmelserna i punkterna 2 och 3 av 4 § samt åt stödskogsbestämmelserna i 5 §, bör göras till föremål för ändring. Utskottet vill emellertid betona, att det enligt utskottets mening härvid icke får ifrågasättas att rubba de grunder, på vilka gällande förbudslag vilar. De skäl av social och jordpolitisk natur, som vid ifrågavarande lagstiftnings tillkomst åberopats till förmån för densamma, göra sig fortfarande gällande med oförminskad styrka. Utskottet har ingalunda ensidigt åsyftat en utvidgning för den enskilde av hans rätt att överlåta fastighet. Tvärtom räknar utskottet även med den möjligheten, att ifrågasatt jämkning i lagens dispensbestämmelser skall med-

föra inskränkning i den rätt till fastighetsförvärv, som gällande lagstiftning medger.

Den utredning rörande 1925 års lags dispensbestämmelser, som utskottet sålunda föreslår, omfattar, såvitt 5 § i lagen angår, samtliga i nämnda lagstadgande givna bestämmelser. I fråga om vissa av dessa, nämligen de, som hänföra sig till Värmlands och Kopparbergs län, har riksdagen, såsom förut nämnts, redan år 1925 hemställt om utredning och förslag till den lagändring, som av utredningen möjligen kunde påkallas. På sätt av den ovan lämnade historiken framgår infordrade Kungl. Maj:t i anledning av nämnda riksdagens hemställan samma år yttranden i frågan. Sedan lagen nu varit i tillämpning avsevärd tid och erfarenhet om dess verkningar vunnits, framtråda helt säkert nya synpunkter med avseende å de frågor, som voro föremål för den år 1925 verkställda utredningen. Ehuru väl utredningen givetvis utgör ett värdefullt bidrag till dessa frågor belysande, förutsätter utskottet, att de spörsmål, som behandlas i 5 §, i hela deras vidd göras till föremål för den utredning, som utskottet nu förordat.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet bland annat att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt vissa jämkningar i den tekniska utformningen av de dispensbestämmelser, som stadgats i 4 § andra och tredje punkterna samt i den därmed sammanhängande 5 § av lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom, kunde vidtagas i syfte att, utan att lagens sociala och jordpolitiska verkningar försvagades, möjliggöra att vid lagens tillämpning mera hänsyn toges till de omständigheter, som förelåge i det särskilda fallet.

I reservation till utskottets utlåtande hemställde herr *Lindhagen*, att riksdagen i anledning av motionen ville hos Kungl. Maj:t anhålla bland annat:

1) om förslag till lagstiftning, varigenom olämpliga skogsskiften genom byte mellan skogsägare av olika slag kunde likvärdigt och till allas fördel omläggas, så att de bleve tjänligare till skogsvård och till stöd för jordbruket;

2) om bestämmelser i denna lagstiftning, särskilt vid byten mellan industri och mindre jordbruk, tillika om det målsmanskap och ekonomiska stöd från det allmännas sida, som för ändamålet borde lämnas jordbrukarna såsom den svagare parten.

Riksdagen biföll utskottets hemställan och skrivelse till Kungl. Maj:t avläts den 20 juni 1933, nr 342.

Med anledning av berörda riksdagsskrivelse har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 augusti 1933 uppdragit åt sociala jordutredningen att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

Riksdagens ovanberörda framställning år 1925 (nr 317) hade emellertid föranlett Kungl. Maj:t att under senare halvåret 1925 infordra utlåtanden från domänstyrelsen samt från länsstyrelserna i Värmlands och Kopparbergs län ävensom från Dalautredningen, från den senare så vitt angick

Uppdrag åt sociala jordutredningen att verkställa utredning i ärendet.

Av Kungl. Maj:t infordrade yttranden över riksdagens skrivelse nr 317/1925

Kopparbergs län. Länsstyrelserna fogade vid sina utlåtanden yttranden från vederbörande skogsvårdsstyrelse och hushållningssällskaps förvaltningsutskott, varjämte länsstyrelsen i Kopparbergs län överlämnade yttranden från åtskilliga kommunalnämnder ävensom en av överlantmäta- ren i länet i ärendet verkställd utredning. Härjämte inkom Sveriges skogsägareförbund utan anmodan med yttrande.

Domänstyrelsen anförde:

Lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom företer i jämförelse med förut gällande lag den 4 maj 1906 rätt väsentliga skiljaktigheter beträffande bolags eller förenings möjlighet att förvärva skogsmark inom den sistnämnda lagens tillämpningsområde.

Enligt 1906 års lag ägde bolag eller förening förvärva sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, som efter prövning av Kungl. Maj:ts befallningshavande funnes ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde, och var i 3 § bestämd den areal skogsmark, som inom skilda orter skulle hänföras till stödskog.

Jämlikt 1925 års lag äger Kungl. Maj:t giva bolag eller förening tillstånd att förvärva fastighet i fall, bland annat, att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång (stödskog) och icke heller vara att hänföra till odlingsområde, dock att i dylikt fall tillstånd icke *utan att särskild anledning därtill föreligger* må givas, så vitt angår de i 1906 års lag inbegripna delarna av landet, om till den fastighet, varifrån förvärvet göres, icke behålles stödskog minst motsvarande vad i lagens 5 § sägs. Bestämmelserna i sistnämnda paragraf rörande stödskogens omfattning inom skilda delar av landet äro lika med dem i 3 § av 1906 års lag såsom denna paragraf lyder enligt lag den 7 maj 1917.

Den enligt 1925 års lag föreskrivna prövningen i nu berörda hänseenden är således avsevärt mera ingående och ägnad att bättre trygga bondejordbrukens behov av skogstillgång än enligt 1906 års lag. Den av andra lagutskottet gjorda erinran mot gällande stödskogsbestämmelser för Värmlands län eller att stödskogarealerna, så vitt anginge de norra och nordvästliga delarna av länet, vore otillräckliga för att motsvara de merendels små och svaga jordbrukens behov av tillgång å saluskog, synes därför icke vara av större betydelse. Den efter försäljningen återstående delen av hemmanet skall enligt lagens bestämmelser äga för drivande av självständigt jordbruk *tillräcklig* skogstillgång, och utskottet har, då det föreslagit, att det i Kungl. Maj:ts proposition använda uttrycket »nödig skogstillgång» skulle utbytas mot »tillräcklig skogstillgång», velat särskilt betona, att »sistnämnda uttryck givetvis omfattar även saluskog, där sådan efter ortens förhållande anses erforderlig för att ett jordbruk skall vara ekonomiskt bärigt».

Utskottets erinringar beträffande Kopparbergs län att för länet gällande bestämmelser angående stödskogens omfattning i praktiken verkat ytterst ojämnt och otillfredsställande, torde även de numera hava mindre betydelse sedan i 1925 års lag stadgats, att varje förvärv av fastighet av annan beskaffenhet än i 3 § sägs skall vara beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Om än berörda av utskottet gjorda erinringar mot stödskogsbestämmelserna för Värmlands och vissa delar av Kopparbergs län synas varit riktade i huvudsak mot förhållanden, som uppstått med tillämpning av 1906 års lag, torde vad utskottet i övrigt anfört såsom skäl för behovet av ändrade bestämmelser i fråga om vad

som inom berörda län skall hänföras till stödskog böra tagas under överbägande.

Vad då först beträffar *Värmlands län*, är detta i fråga om stödskogsberäkningen uppdelat i tre delar, den norra, mellersta och södra. Till varje självständigt jordbruk skall såsom stödskog räknas till skogsbörd duglig och i förhållande till inägora bekvämt belägen, medelgod skogsmark av följande omfattning nämligen:

för den norra delen 15 hektar jämte ett mot 3 gånger åkerarealen svarande område
 » » mellersta » 10 » jämte ett mot 2 gånger åkerarealen svarande område
 » » södra » 5 » med åkerarealen lika stort område.

och skall fölaktligen, då skogsmarken är under medelgodhet, en motsvarande ökning ske av den beräknade stödskogens areal, varemot, då skogsmarken är över medelgodhet, en motsvarande minskning må kunna äga rum. Utskottet har, såsom här förut nämnts, ansett en dylik långt gående specialisering av bestämmelserna i samband med sockenvis gjorda geografiska avgränsningar i och för sig vara föga önskvärd, särskilt som dessa avgränsningar naturligen komme att understundom te sig något godtyckliga.

Förenämnda indelning av länet i tre skilda zoner har fastställts i enlighet med de sakkunnigas den 30 december 1915 avgivna förslag. Såsom stöd för förslaget anförde de sakkunniga bland annat följande. Jordbruksförhållandena inom *Värmlands* skilda delar vore i hög grad olikartade, beroende på länets stora utsträckning. Den jordbrukande befolkningens huvudnäring vore åkerbruk i de sydligare delarna av länet, skogsbruk i de norra, i följd varav behovet av stödskog vore större i de sistnämnda. Då de sakkunniga på angivna skäl ansågo, att för beräklandet av stödskogen inom *Värmlands län* enahanda grunder, som vore gällande inom de norrländska länen, icke med fördel kunde tillämpas, funno de lämpligast föreslå sådan ordning, att varje jordbruksenhet tillades en viss areal skogsmark såsom grundskog, vilken vore avsedd motsvara behovet av bränsle samt av reparations- och nybyggnadsvirke för åbyggnaderna. Dessutom borde vid de olika jordbruksenheterna behållas tillskottsskog i förhållande till åkerjordens storlek, enär givetvis ett större jordbruk fordrade större skogstillgång för skilda husbehovsändamål. I de norra delarna av länet borde tillskottsskogen vara så rikligt tilltagen, att densamma kunde lämna något överskott till avsalu.

Mot de angivna *principerna* för stödskogstilldelningen synes befogad erinran ej kunna göras. Spörsmålet ställer sig då, huruvida den föreslagna och fastställda indelningen av länet i skilda zoner kan vara riktig samt huruvida tilldelningen av grundskog och tillskottsskog inom desamma kan finnas vara lämpligt avvägd.

De tre områdena hava ungefär följande omfattning i hektar:

	Totalareal	D ä r a v		Inägojorden i % av total- arealen
		fastmark	utmark	
norra zonen.....	492 500	482 600	9 900	2·1
mellersta »	983 600	818 600	165 000	16·77
södra »	278 800	200 700	78 100	28·0
hela länet	1 754 900	1 501 900	253 000	14·42

Det norra området är i stort sett ren skogsbygd med allenast cirka 2 % av totalarealen upptagen av inägojord — åker och äng —. Befolkningen erhåller här sin huvudsakliga bärning genom avkastning från skogen samt skogsarbete. Jordbruket enbart lämnar icke annat än i undantagsfall full bärning åt en medelstor familj.

I motsats häremot finnas inom det södra området i allmänhet gynnsamma naturliga förutsättningar för bedrivande av jordbruk. Avsättningen för lantmannaprodukter är i regeln god och jorden av bördig beskaffenhet. Ett inom denna del av länet beläget bondehemman, som har sådant stöd av skogen att därifrån kan hämtas erforderligt husbehovsvirke, bör i allmänhet kunna giva nödigt uppehälle åt sin innehavare med familj.

Beträffande det mellersta området, omfattande mer än hälften av hela länet, upptages det av områden av mycket växlande slag. Vissa delar därav kunna anses i huvudsak likställda med skogsbygden inom det norra området, under det att åter andra i jordbrukshänseende äro likvärdiga med länets södra jordbruksområden.

Med hänsyn till rådande olika förhållanden inom länets nordliga skogsbygder och sydliga för jordbruksdrift jämförelsevis lämpliga delar anser styrelsen fullt skäl föreligga för att skilda stödsbegränsningar äro gällande för den norra och den södra delen. Därest emellertid, såsom andra lagutskottet antytt, mera enhetlighet i bestämmelserna för länet anses önskvärda, torde kunna tagas i övervägande, huruvida icke länet för nu förevarande ändamål lämpligen skulle kunna fördelas i allenast två skilda områden. Särskilda skäl av praktisk betydelse härför torde emellertid icke kunna påvisas, då gränsen mellan de två områdena, det norra och det södra, givetvis bör följa åtminstone sockengränser och mot även denna nya gränslinje måste kunna riktas samma anmärkning, som av utskottet framhållits beträffande de två nu befintliga gränslinjerna, eller att den i tillämpningen komme att understundom te sig något godtycklig. Styrelsen, som anser den nuvarande avgränsningen för de tre skilda områden, vari länet med hänsyn till stödsbegränsningarna är fördelat, vara rätt väl avvägd, tilltror sig icke kunna lämna förslag till länets lämpliga fördelning i två zoner.

Beträffande frågan huruvida den i 5 § angivna arealen medelgod skogsmark, som inom de skilda länsdelarna skall hänföras till stödsbegränsning, kan anses vara skäligen, får styrelsen erinra om den utredning, som lämnades i de sakkunnigas betänkande 1915 beträffande bland annat då rådande fördelning av ägoslag å s. k. småbondeegendomar inom skilda delar av länet. Sakkunniga ha vid denna utredning fördelat länet i 4 områden: det södra, västra, östra och norra. De södra och norra områdena synas i huvudsak motsvara de i 1925 års lag bestämda respektive södra och norra zonerna. Medeltaxeringsvärdet för nämnda småbondeegendomar uppgick (1913) till 6 359 kronor.

Av utredningen framgår bland annat:

	åker	äng	skog
att <i>småbondehemman</i> innehade en medelareal			
inom det norra området av	4·1 har	3·0 har	61·6 har
» » södra » »	9·8 »	1·5 »	18·3 »
» hela länet	6·1 »	2·4 »	42·3 »

Skillnaden i nu ifrågakommande hänseende mellan de norra och södra områdena är betydande, särskilt beträffande skogsmarksinnehavet. Under det att å småbondebruken på en hektar odlad åker inom det norra området belöper 15 hektar skogsmark, uppgår motsvarande skogsmarksareal inom det södra området till allenast 1·9 hektar.

För de västra och östra områdena, vilka tillsammans i huvudsak motsvara den mellersta zonen i 1917 och 1925 års lagar, ligga förenämnda respektive tal emellan de för norra och södra områdena, dock närmare det förra.

Med tillämpning av de i 1925 års lag bestämda reglerna för stödsbegränsningens beräkning understiger stödsbegränsningens areal för ett medelstort småbondebruk inom det norra området rätt avsevärt det faktiska skogsmarksinnehavet vid tiden för de sakkunnigas utredning.

Stödsbogen för en dylik fastighet skulle nämligen utgöra $15 + 4 \cdot 1 \times 3 = 27 \cdot 3$ hektar mot det angivna faktiska innehavet av 61·6 hektar. Härvid bör dock bemärkas, att det icke tydligt framgår av de sakkunnigas utredning att med »skogsmark» avses verkligt produktiv sådan, utan, då utredningen lärer hava grundats på skifteshandlingar och liknande arealbeskrivningar, torde jämväl annan utmark hava ingått i arealsiffran för »skog».

Skogsmarksarealen för en medelstor småbondefastighet inom den södra zonen uppgår enligt 1925 års stödskogsbestämmelse till $5 + 9 \cdot 8 =$ cirka 15 hektar, således i det närmaste motsvarande det enligt uppgift faktiska skogsmarksinnehavet inom samma område. Motsvarande skogsmarksareal för fastighet inom det mellersta området utgör omkring 20 hektar.

Då, såsom här förut framhållits, jordbruket inom det norra och även delvis inom det mellersta området i allmänhet icke har förutsättningar att enbart för sig kunna lämna sin innehavare skälig bärgning, utan denne därjämte måste vara hänvisad antingen till rätt stor arbetsförtjänst utanför fastigheten eller ock till möjlighet att från egen avsaluskog erhålla en ej alltför ringa inkomst, torde anledning föreligga till undersökning, huruvida icke den lagstadgade stödsbogen för ifrågavarande delar av länet skäligen borde givas något större omfattning än vad enligt nu gällande regler är fallet.

För bedömande härav torde i första hand böra undersökas behovet av den areal skogsmark, som erfordras för producerande av det för smärre självständiga jordbruk nödvändiga husbehovsvirket.

I förenämnda 1915 års betänkande angavs den skäliga arealen medelgod skogsmark, som erfordrades för att en mindre jordbruksfastighet i Värmland därifrån skulle kunna erhålla nödigt husbehovsvirke, såsom för bränsle, byggnadsunderhåll, hägnader m. m. till 10 à 20 hektar, beroende på inägojordens större eller mindre omfattning, fastighetens belägenhet m. m. Sakkunniga för utredning om anordnande av skogsavverkningsstatistik och taxering av Sveriges samtliga skogar hava i ett den 27 februari 1924 avlämnat betänkande angående förbrukningen av virke till husbehov på Värmlands läns landsbygd efter ingående undersökningar angivit den årliga förbrukningen av husbehovsvirke å gårdar av olika storlek och belägna inom skilda delar av länet. Därav framgår bland annat, att å gårdar med en odlad areal jord av 3 à 10 hektar — till vilken storleksklass här förenämnda småbondehemman äro att hänföra — den årliga medelförbrukningen av virke till husbehov per gård utgör

inom norra	Värmland.....	cirka 30 fm ³
» mellersta	»	» 21 »
» södra	»	» 18 »

I det av den s. k. Värmlandskommissionen år 1915 avgivna betänkandet angående Värmlands läns skogar har kommissionen bland annat angivit den årliga massatillväxten per hektar trädbevuxen mark till

i medeltal för hela länet	2·23 fm ³
för norra delen av länet	2·08 »
» södra » » »	2·69 » , varvid

gränsen mellan de båda landsdelarna dragits på sådant sätt, att den norra omfattar länets huvudsakligen över högsta marina gränsen belägna områden och den södra i huvudsak de delar, som ligga under samma gräns.

Massatillväxten per hektar trädbevuxen mark inom de tre zoner, vari länet indelats i avseende på stödskogsbestämmelserna, torde i anslutning till nämnda tillväxttal kunna beräknas utgöra

för det norra området	1·8 fm ³
» » mellersta »	2·2 »
» » södra »	2·7 »

Med beaktande av förenämnda uppgifter dels i 1924 års betänkande angående den årliga virkesförbrukningen till husbehov dels i 1915 års betänkande rörande den årliga massatillväxten per hektar trädbevuxen mark skulle för tillgodoseendet av ett självständigt småbondejordbruks nödiga tillgång å husbehovsvirke erfordras en medelareal dylik mark av

inom norra området (30 : 1·8)	cirka 17 hektar
» mellersta » (21 : 2·2)	» 10 »
» södra » (18 : 2·7)	» 7 »

Dessa markarealer måste anses ligga snarare över än under verkliga behovet, enär dels här förut angivna förbrukningar av husbehovsvirke fyller till viss del — enligt de sakkunnigas undersökning cirka $\frac{1}{5}$ — av avfallsvirke och sådant virke, som vid skogsuppskattning ej inräknas i det växande virkeskapitalet, dels ock förenämnda av de sakkunniga beräknade massatillväxt avser dylik tillväxt per hektar *trädbevuxen mark*, varmed de sakkunniga förstått all utmark bevuxen med träd av minst 1·3 m. höjd. Tillväxten per hektar är givetvis högre å *medelgod skogsmark* — varom är fråga vid fastställande av en fastighets stödsog — än å nyssnämnda mark.

Vid sammanställande av här förut angivna, enligt gällande stödsogsbestämmelser beräknade arealer skogsmark till smärre jordbruksfastigheter inom skilda delar av länet samt nu senast för tillgodoseende av husbehovsvirket beräknade skogsmarksarealer skulle fastigheternas innehav av sådan skogsmark, vilkens avkastning kunde disponeras till försäljning utgöra

inom norra området (27—17)	cirka 10 hektar
» mellersta » (20—10)	» 10 »
» södra » (15—7)	» 8 »

Då beträffande de norra och mellersta områdena den skogsavkastning till avsalu, som kan påräknas från sist angivna skogsmarksarealer, måste anses vara väl ringa för avsett ändamål, får styrelsen i underdånighet föreslå att de i 5 § av 1925 års lag angivna reglerna för stödsogens beräkning ändras på så sätt, att inom *Värmlands län* till stödsog skall hänföras till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark av följande omfattning nämligen:

20 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot 4 gånger åkerarealen svavrande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom det norra området;
10 » » » och därjämte ett mot 3 gånger åkerarealen svavrande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom det mellersta området samt
5 » » » och därjämte ett med åkerarealen lika stort område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom det södra området.

Stödsogsarealen för ett medelstort jordbruk av småbondetyp skulle enligt dessa regler komma att uppgå till

inom norra området	cirka	$20 + 4 \times 4 = 36$	hektar
» mellersta »	»	$10 + 3 \times 5 = 25$	»
» södra »	»	$5 + 9 \cdot 8 = 15$	»

Med här förut angivna skogsvakastning per hektar lämna dessa skogsmarksområden en årlig avkastning av respektive 65, 55 och 40 m³ virke.

I fråga om de delar av *Kopparbergs län*, å vilka 5 § i 1925 års lag äger tillämpning, har andra lagutskottet uttalat bland annat, att bestämmelserna i nämnda paragraf rörande vad som skall hänföras till stödskog — vilka bestämmelser äro likalydande med dem i 1906 års lag — kommit att i praktiken verka ytterst ojämnt och otillfredsställande. Styrelsen har härom i det föregående erinrat, att, då numera all avyttring av mark till bolag eller förening är beroende på särskild prövning, de i 5 § givna bestämmelserna icke torde hava samma betydelse som enligt tidigare gällande lag. Det måste dock enligt styrelsens mening anses önskvärt att, då nämnda bestämmelser skola vara till ledning vid Kungl. Maj:ts prövning i skilda fall, då ansökan om jordförvärv göres, desamma äro så avpassade efter rådande förhållanden, att undantag från däri givna regler mera sällan behöva förekomma.

Vad utskottet anfört om att bestämmelserna icke såsom fallet är beträffande Värmlands län, hänföra sig till befintliga självständiga jordbruk utan hemman, torde ej sällan utgöra hinder för ett mera direkt följande av angivna regler, särskilt med hänsyn till den långt gående jorddelningen i Kopparbergs län. Det torde sålunda numera ofta vara fallet, att till självständiga jordbruk inom länet icke är hänförd mark från byalagens både hem- och fäbodskogar ävensom ock utskogar.

Utskogarnas omfattning i förhållande till den totala skogsmarksarealen inom de delar av länet, som omförmälas i 5 § av 1925 års lag, utgör enligt en av norrlandskommittén verkställd utredning 21·1 %. Medelarealen utskog till varje hemman, än mindre till varje självständigt jordbruk, kan styrelsen däremot icke ens ungefärligen uppgiva.

I likhet med riksdagen anser styrelsen gällande bestämmelser om vad som inom länet skall hänföras till stödskog icke tillfredsställande. Styrelsen håller för sin del före, att de principer, på vilka motsvarande bestämmelser beträffande Värmlands län äro byggda, äro så bärande, att de böra vinna tillämpning även för Kopparbergs län och därvid ej allenast för dess övre, i 5 § angivna delar utan även för återstående del av länet.

Enligt tillgängliga arealuppgifter omfatta förstnämnda delar, eller Nedan-Siljans, Ovan-Siljans och Väster-Dals fögderier samt Svärdsjö och Envikens socknar en sammanlagd areal land av 2 305 289 hektar. Övriga delar av länet — områden för städer frånräknade — innehålla en sammanlagd landareal av 514 435 hektar. Omfattningen av odlad jord inom de två skilda länsdelarna är väsentligt olika. Åkerarealen inom det övre området utgör sålunda (år 1919) allenast 1·8 % av totalarealen, under det att densamma inom det nedre uppgår till 12·2 %.

Det övre området innefattar emellertid trakter med avsevärd skillnad i fråga om klimat, höjdläge, jordbeskaffenhet m. m. De mot huvudsakligen Värmlands övre delar samt Norge och Härjedalen gränsande västra och norra delarna äro i jordbrukshänseende i stort sett avsevärt mera vanlottade än återstående östligare delar av ifrågavarande område. Jordbrukets behov av stöd från skogen är inom förstnämnda delar särskilt framträdande. Enligt styrelsens mening bör länet med avseende på stödskogsbestämmelserna fördelas i tre delar. Då gränserna mellan de skilda delarna givetvis böra följa sockengränser, kan icke undvikas, att — särskilt med hänsyn till vissa socknars betydande längdsträckning från de för jordbruk gynnsamt belägna orterna omkring de större vattnen och upp mot karga, högtbelägna trakter — vissa områden av en socken komma att tilläggas annan länsdel än den de på grund av deras naturbeskaffenhet m. m. egentligen borde tillhöra.

Förslagsvis synes länets uppdelning i avseende på stödskogsbestämmelserna kunna ske på följande sätt.

I. *Övre området*: Särna och Idre tingslag, Älvdals, Orsa, Mora och Malungs tingslag samt Ore socken av Rättviks tingslag;

II. *Mellersta området*: Rättviks tingslag utom Ore socken, Leksands och Gagnefs tingslag, Nås tingslag samt Svärdsjö och Envikens socknar av Falu norra tingslag;

III. *Nedre området*: Falu norra tingslag utom Svärdsjö och Envikens socknar, Falu södra, Hedemora och Västerbergslags tingslag samt Folkare härad.

De övre och mellersta områdena utgöra tillsammans den del av länet, för vilken stödskogsbestämmelserna i 5 § av 1925 års lag gälla. Desammas omfattning, vatten frånräknade, är för det övre området 1 679 948 hektar, varav (år 1919) 16 527 hektar eller cirka 1 % åker, och för det mellersta 625 341 hektar, varav 25 272 hektar eller cirka 4 % åker. Såsom förut nämnts utgör totalarealen av det nedre området 514 435 hektar, varav cirka 12½ % åker.

Av jordkommissionens i betänkande den 15 december 1921 lämnade utredning rörande bland annat jordfördelningen inom Kopparbergs län framgår, att å varje brukningsdel, tillhörig mindre, enskilda jordägare (varmed avses ägare av fastighet med lägre taxeringsvärde än 200 000 kronor), belöper en åkerareal i medeltal av inom det övre området 2½ hektar, det mellersta 3½ hektar och det nedre 7½ hektar. Jorddelningen inom länet är således mycket långt gången och längre än inom Värmlands län.

Styrelsen håller före, att samma bestämmelser, som här förut föreslagits i fråga om stödskogstilldelning inom skilda delar av Värmlands län, lämpligen böra vinna tillämpning för motsvarande områden av Kopparbergs län, dock med sådan ändring, att den skogsavkastning, som må kunna påräknas för varje brukningsdel inom de skilda områdena, kommer att uppgå till ungefär samma storlek som beräknats för brukningsdel inom motsvarande områden av Värmlands län.

I enlighet härmed påfordras viss ökning i stödskogsarealen inom det övre området, varest på grund av skogsmarkens jämförelsevis mindre bördighet m. m. icke kan påräknas samma avkastning per ytenhet skogsmark som inom norra delen av Värmlands län. Under det att massatillväxten per hektar trädbevuxen mark inom sistnämnda område här förut angivits till 1·8 fm³, torde densamma för det övre området av Kopparbergs län icke kunna beräknas högre än till 1·6 fm³. Skogsavkastningen per hektar inom återstående delar av Kopparbergs län torde icke i nämnvärd grad avvika från vad beräknats för motsvarande delar av Värmlands län.

På grund av att åkerjordens areal för varje brukningsdel är mindre inom Kopparbergs län än inom Värmlands, kunna ej heller de för det mellersta området av sistnämnda län föreslagna stödskogsbestämmelserna oförändrade vinna tillämpning för motsvarande del av Kopparbergs län, enär i så fall stödskogsarealen därinom icke erhöles skäligen storlek.

I enlighet härmed får styrelsen i underdånighet föreslå, att mom. b) av 5 § 1925 års lag angående förbud i vissa fall för bolag eller förening att förvärva fast egendom må erhålla följande ändrade lydelse:

»b) inom Kopparbergs län till skogsbörd duglig och i förhållandena till inägorna bekvämt belägen mark av följande omfattning, nämligen:

30 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot fyra gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Särna och Idre tingslag, Älvdals, Orsa, Mora och Malungs tingslag samt Ore socken av Rättviks tingslag;

15 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot 3 gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Rättviks tingslag utom Ore socken, Leksands och Gagnefs tingslag, Nås tingslag samt Svärdsjö och Envikens socknar av Falu norra tingslag;

5 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett med åkerarealen lika stort område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Falu norra tingslag utom Svärdsjö

och Envikens socknar, Falu södra, Hedemora och Västerbergslags tingslag samt Folkare härad;

skolande följaktligen, då skogsmarken är under medelgodhet, en motsvarande ökning ske av den beräknade stödskogens areal, och må, då skogsmarken är över medelgodhet, en motsvarande minskning kunna äga rum.»

Med tillämpning av sålunda föreslagna regler erhåller stödskogen till en medelstor fastighet i enskild ägo en omfattning av inom

övre området.....	40 hektar
mellersta »	25 »
nedre »	13 »

, med en beräknad årlig skogsavkastning av respektive 64, 55 och 35 fm³.

Beträffande det nedre området uppgår den beräknade årliga skogsavkastningen visserligen ej till fullt samma belopp som inom motsvarande del av Värmlands län, beroende på den längre gående jorddelningen inom Kopparbergs län, men då här är fråga allenast om medeltal och avkastningen är tillräcklig, förutom till husbehov, jämväl till något avsalu, synes skäl till frångående av de för Värmlands läns södra område gällande regler ej föreligga vid stödskogens beräkning inom ifrågavarande del av Kopparbergs län.

Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län anförde:

Den av 1925 års riksdag antagna lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom innehåller i § 4 mom. 2 den bestämmelsen att Konungen äger giva bolag eller förening tillstånd att förvärva fastighet under förutsättning »att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång (stödskog)». Denna generella stödskogsbestämmelse är för Norrland, vissa delar av Dalarna samt hela Värmland preciserad genom hänvisning till i § 5 närmare angivna minimiarealer beträffande vad till stödskog skall hänföras. För Värmlands del innebära stödskogsföreskrifterna i § 5 samma bestämmelser, som därstädes varit gällande sedan år 1917.

Genom dessa bestämmelser indelas länet i tre zoner inom vilka olika grunder för beräkning av stödskogsarealer gälla. Sålunda skall av till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark som stödskog tilldelas inom

norra Värmland.....	15 hektar + 3 gånger åkerarealen
mellersta »	10 » + 2 » »
södra »	5 » + 1 » »

allt i full överensstämmelse med vad sakkunniga i sitt den 30 december 1915 avgivna utlåtande föreslagit.

Nyssnämnda sakkunniga påpeka (se jordundersökningens betänkande II sid. 248—249) att jordbruksförhållandena inom Värmlands skilda delar äro i hög grad olikartade så att under det åkerbruket är den jordbrukande befolkningens huvudnäring inom södra delarna av länet intager skogsbruket samma plats inom de norra trakterna. Behovet av stödskog anse de sakkunniga därför större inom de nordligare delarna av länet. För de sydligare delarna avse kommitterade med stödskogstilldelningen i främsta hand att trygga gårdens behov av ved och annat virke för husbehov under det att för de norra stödskogen ansågs böra vara så rikligt tilltagen att densamma även kan lämna något överskott till avsalu.

Vid tiden för uppgörande av de sakkunnigas förslag var förbrukningen av virke till husbehov ännu ganska okänd och omstridd. Genom den av skogstaxeringssakkunniga under åren 1920—1922 inom Värmland företagna noggranna undersökningen har detta spörsmål för Värmlands del fullständigt klarlagts.

I närslutna bilaga A har styrelsen med stöd av de vid nämnda undersökning funna resultatena gjort en sammanställning över, huru den enligt nu gällande lagbestämmelser tilldelade stödslogen ställer sig till behovet av husbehovsvirke och tillgång på virke utöver husbehovet (= saluvirke). Den av taxeringssakkunniga använda uppdelningen i norra, mellersta och södra delen av länet sammanfaller i stort med de i 1917 års förordning ingående zonerna. Härvid har styrelsen utgått från medelproduktionssiffrorna 2, 2½ och 3 kbm f. m. per hektar och år inom resp. norra, mellersta och södra Värmland, vilka tal otvivelaktigt måste anses låga. Vid användande av högre produktionssiffror ställer sig tillgången å saluvirke givetvis gynnsammare. Styrelsen anser sig dessutom böra framhålla hurusom i sammanställningen virkesförbrukningen till husbehov endast jämförts med produktionen stamved, vilket givetvis blir något missvisande då nyssnämnda undersökning givit vid handen, att av den totala förbrukningen endast c:a 78 % utgöres av stamved, resten utgöres nämligen av grenar o. d.

Utan att närmare ingå å vad ur tablån kan utläsas vill styrelsen endast framhålla hurusom avsaluvirket från åtminstone medelstora och större fastigheter inom mellersta och södra delarna av länet synes bliva anmärkningsvärt stort i jämförelse med för norra delen.

Enligt vad styrelsen anser sig äga kännedom om, hava 1917 års lagbestämmelser icke i någon större omfattning hittills kommit till tillämpning inom länet. Med hänsyn härtill kan styrelsen icke hava bildat sig någon bestämdare uppfattning av stödskogsbestämmelsernas verkningar. Tillkomsten av dessa torde väl även i första hand härleda sig ur sociala och icke skogsvårdsbetonade grunder, varför skogsvårdsstyrelsen icke haft anledning närmare taga befattning med stödskogsfrågan.

Med hänsyn till de även inom de nu fastställda zonerna rådande olikartade förhållandena såväl beträffande skogs- som jordbruket, ställer sig styrelsen tveksam, huruvida så skarpt fixerade bestämmelser, som de nu gällande, äro lämpliga eller behövliga. Då enligt § 6 numera allt bolags- och föreningsförvärv av jord av här förevarande slag måste underställas Konungens godkännande samt dessförinnan till- eller avstyrkas av vederbörande länsstyrelse, som skall i saken höra kommunala myndigheter och andra nämnder eller myndigheter, som kunna anses äga kännedom om förhållandena, torde enligt styrelsen häri ligga tillräckligt betryggande säkerhet för att vederbörlig hänsyn i varje föreliggande fall tages till verkliga behovet av stödskog.

Skogsvårdsstyrelsen anser sålunda att Värmlands län utan olägenhet torde kunna jämföras med övriga län söder om Norrland och Dalarna.

Bilaga A.

Norra Värmland.

Areal odlad jord hektar	Förbrukning pr gård enligt undersökning m ³	Härför kräves vid en produktion av 2 m ³ pr har och år en areal hektar	F. n. er- hålles för medel- gården hektar	Tillskottsskogen re- presenterar	
				i hektar	i kbm pr år m ³
0·26— 1·00	17·8	9	17	8	16
1·01— 2·00	24·3	12	19	7	14
2·01— 3·00	26·5	13	22	9	18
3·01— 5·00	29·2	15	27	12	24
5·01— 10·00	31·4	16	38	22	44
10·01— 20·00	48·2	24	60	36	72
20·01— 30·00					
30·01— 40·00	122·9	62	120	58	116
40·01— 50·00					
50·01— 100·00					
100·01— 200·00					

Mellersta Värmland.

Areal odlad jord hektar	Förbrukning pr gård enligt undersökning m ³	Härför kräves vid en produktion av 25 m ³ pr har och år en areal hektar	F. n. er- hålles för medel- gården hektar	Tillskottsskogen re- presenterar	
				i hektar	i kbm pr år m ³
0·26— 1·00	15·5	6	11	5	12·5
1·01— 2·00	15·4	6	13	7	17·5
2·01— 3·00	19·4	8	15	7	17·5
3·01— 5·00	19·7	8	18	10	25·0
5·01— 10·00	23·1	9	25	16	40·0
10·01— 20·00	34·2	14	40	26	65·0
20·01— 30·00	35·9	14	60	46	115·0
30·01— 40·00					
40·01— 50·00	32·4	13	100	87	218·0
50·01— 100·00					
100·01— 200·00					

Södra Värmland.

Areal odlad jord hektar	Förbrukning pr gård en- ligt under- sökning m ³	Härför kräves vid en produk- tion av 3 m ³ pr har och år en areal hektar	F. n. er- hålles för medel- gården hektar	Tillskottsskogen re- presenterar	
				i hektar	i kbm pr år m ³
0·26 — 1·00	11·2	3·7	6	2	6
1·01 — 2·00	12·3	4·1	7	3	9
2·01 — 3·00	11·1	3·7	8	4	12
3·01 — 5·00	16·9	5·6	9	3	9
5·01 — 10·00	19·2	6·4	13	7	21
10·01 — 20·00	30·0	10·0	20	10	30
20·01 — 30·00	27·0	9·0	30	21	63
30·01 — 40·00	44·4	14·6	40	25	75
40·01 — 50·00	41·4	10·5	50	39	117
50·01 — 100·00	33·3	11·1	80	69	207
100·01 — 200·00	89·3	29·7	155	125	375

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anförde:

De i nämnda 5 § intagna bestämmelserna, om vad som skall i Värmlands län räknas till stödskog, äro lika med de hittills enligt lag av den 2 maj 1917 för Värmlands län gällande.

Det torde ej vara i synnerligen många fall dessa bestämmelser kommit till användning, och där så skett, torde de nog i flertalet fall hava fyllt med desamma avsett ändamål, ehuru väl desamma i en del fall, enligt vad som meddelats, medfört, att för litet skog bibehållits vid fastigheten.

Då 1917 års lag tillkom gällde det att inordna Värmlands län bland de delar av riket, där förbud i vissa fall gällde för bolag och förening att förvärva fast egendom; och då för dessa delar funnos bestämmelser om, vad som var att räkna till stödskog, är det helt naturligt, att även för Värmlands län skulle framkonstrueras vissa normer för stödskogsberäkningen, även om man var medveten om, att dessa normer kanske ej alltid i de särskilda fallen skulle vara de mest lämpliga och passande, så mycket mera som ju förhållandena i Värmlands län växla så betydligt i olika delar av länet.

Då nu emellertid denna förbudslag utsträcker att definitivt gälla hela riket och däribland stora delar av Norrland och Kopparbergs län, där bolagsförvärvet förut varit fritt, men där det icke ansetts behöfligt fastställa några vissa normer för ståndskogsbegreppet, finnes det enligt förvaltningsutskottets åsikt ingen anledning att behålla särbestämmelserna för Värmland; detta så mycket hellre som, enligt nu antagna lag, i varje särskilt fall tillstånd till förvärv lämnas först efter det att kommunalnämnden i orten eller annan kommunal myndighet samt annan nämnd eller myndighet, som kan antagas äga kännedom om förhållandena, hörts över ansökningen, och sålunda för varje särskilt fall en fullt tillförlitlig prövning äger rum.

Förvaltningsutskottet får sålunda för sin del tillstyrka, att särbestämmelserna för Värmlands län i 5 § av ifrågakvarande lag måtte utgå.

Länsstyrelsen i Värmlands län anförde:

Såväl skogsvårdsstyrelsen som hushållningssällskapetets förvaltningsutskott hava ansett, att de särbestämmelser för Värmlands län om vad som skall hänföras till

stödskog, vilka angivas i 5 § av den utav innevarande års riksdag antagna lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom, icke äro behöfliga, samt därvid hänvisat till den utredning i varje särskild fråga av här förevarande beskaffenhet, som enligt föreskrifterna i lagens 6 § skall föregå beslut däri. Även Kungl. Maj:ts befallningshavande är av den uppfattningen, att sålunda föreskriven utredning är ägnad att skapa fullt betryggande underlag för ett tillförlitligt bedömande av dessa frågor och att man på denna väg bör kunna vinna ett säkrare resultat än genom tillämpning av de nu i lagen införda särbestämmelserna, vilka, ehuru lämpade efter indelning av länet i tre särskilda zoner, ofta nog kunna förete bristande anpassning efter olika orters växlande förhållanden. Kungl. Maj:ts befallningshavande anser sig alltså böra hemställa, att ifrågasvarande, för Värmlands län gällande särbestämmelser måtte ur berörda lag utgå.

Överlantmätaren i Kopparbergs län yttrade:

Ehuru fråga nu icke torde vara om överhuvud de i 1906 års lag befintliga stödskogsbestämmelserna för vissa delar av länet eller liknande föreskrifter böra vara upptagna i 1925 års lag, tillåter jag mig dock framhålla, att det näppeligen skulle varit lämpligt att, då dylika bestämmelser med 1906 års förbuds lag införts, nu slopa desamma och ersätta dem endast med 1925 års lags (4 §) mera allmänna bestämmelser. Det skulle kunna hända, att därigenom en ej avsedd uppmjukning av 1906 års lag åstadkoms. Inom det övre Dalalaget, varom här är fråga, kan man säga, att hemmanens skogsmarker i regel utlagts i hemskog, fäbodskog och utskog. Med 1906 års lag tycks man hava ansett, att av dessa skogsområden utskogarna skulle innehålla vad som av hemmanen skulle kunna avstås. Såsom allmän regel förefaller bestämmelsen även riktig. Det har jämväl numera i orterna vuxit in i medvetandet, att hemskog och fäbodskog voro förbehållna bondejordbruken och att eventuella bolagsförvärfv finge hålla sig till utskogarna. Det är visserligen sant, att regeln i praktiken i vissa detaljfall visat sig vara stel och schematisk. Det förefaller dock mig som om, därest dylikt särskild stödskogsbestämmelse skall bibehållas, man näppeligen kan erhålla någon bättre regel. Det torde med hänsyn till ifrågasvarande socknars skiftande förhållanden vara ogörligt att uppställa någon arealgräns för stödskog eller något visst förhållande mellan inägor och stödskog. På grund av det anförda har jag kommit till den uppfattningen, att 1906 års lags regel bör bibehållas, måhända något ändrad i formuleringen för att minska dess i vissa fall påvisbara stelhet.

För denna mening har jag vidare ansett tala, att, då bolagen i ifrågasvarande delar av länet måste anses äga minst så stor del av skogsmarken, som bör tillkomma denna kategori av jordägare, det ej kan vara farligt att en regel eventuellt hindrar vissa förvärfv, som måhända kunnat utan särskild skada komma till stånd, då densamma å andra sidan bestämt håller bolagen borta från vidare förvärfv inom särskilt hem- och även fäbodskogarna. I detta sammanhang torde kunna erinras om en ej sällan framkastad och beaktansvärd tanke, gående ut på att all hemskog borde tillföras bönderna eller att byten borde åstadkommas, varigenom bolagen avstode från sina nu ägda delar av hemskogarna och i stället erhöllo utskogar eller vissa fäbodskogar.

Såsom ovan angivits hava 1906 års lags ifrågasvarande stödskogsbestämmelser i åtskilliga fall visat sig olämpliga samt givit ej avsedda resultat. I andra lagutskottets utlåtande nr 33 vid innevarande års riksdag har redogjorts härför. Vidare har lantmäteristyrelsen i ett utlåtande i dylikt förvärfvsärende till regeringsrätten den 17 november 1923 redogjort såväl för bestämmelsernas innebörd som de olämpliga resultat bestämmelserna i vissa fall måste giva. Ytterligare redogörelse härför torde därför ej här böra meddelas. Det torde emellertid framgå, att det ytterst torde vara i följande tvenne hänseenden anmärkningarna kunnat göras.

Det ena är att enligt 1906 års lag bolag kunnat få förvärva skogsmark endast av den anledning, att marken vid storskifte kallats utskog. Hinder har alltså ej funnits för att från ett hemman eller en hemmansdel till bolag avskilts dess utskog, även om dess hemskog och fäbodskog dessförinnan varit från detsamma skild och försäld till bolag eller enskild. Ej heller har det gått att hindra bolag från att förvärva en fastighets all skogsmark, om denna varit förlagd i trakt, som vid storskiftet kallats utskog. Dylika mot lagens uppenbara syfte verkande följder av ifrågavarande stödskogsbestämmelser torde emellertid genom innehållet i 4 § av 1925 års lag numera vara uteslutna. Fara i detta hänseende föreligger alltså ej längre.

Det andra hänseendet, uti vilket stödskogsbestämmelserna i fråga visat sig giva ojämn resultat, är att exempelvis från hemman, vilket vid åbodelning erhållit all sin skogsmark under beteckningen hemskog och fäbodskog, icke, ehuru så med hänsyn till skogsmarkstillgången utan fara kunnat ske och av ägarens ekonomi och möjlighet att behålla hemmanet varit påkallat, kunnat till bolag försäljas någon del av skogsmarken. I denna del åstadkommes genom 1925 års lag och ifrågavarande stödskogsbestämmelse bibehållen ej någon ändring. Emellertid förefaller det som om Kungl. Maj:t åtminstone under senare åren i liknande fall som sist angivna efter ansökning enligt 4 § i 1906 års lag lämnat koncession för bolagsförvärv. Berörda 4 § av 1906 års lag motsvaras av sista stycket av 4 § i 1925 års lag. Det vill alltså synas, som om lagen i denna del innehölle möjlighet att rätta till uppenbart ej avsedda följder av stödskogsbestämmelserna i fråga. Ävenledes bestämmelsen i 4 § 2. av 1925 års lag » — — — att i dylikt fall tillstånd icke utan särskild anledning därtill föreligger må givas dels om — — — » synes visa, att stödskogsbestämmelserna i 5 § ej äro fullständigt ovillkorliga även för den lindrigare koncessionen.

Med det anförda har jag velat framhålla dels att ifrågavarande stödskogsbestämmelser numera icke torde medföra, att koncessionen måste meddelas mot lagens klara syfte, dels ock att det ej torde vara ogörligt att med innehållet i 1925 års lag i uppenbara fall dispensera från samma bestämmelse.

Emellertid torde jämväl genom en viss jämkning i formuleringen en förbättring kunna ske. Enligt den tolkning, som givits stödskogsbestämmelsen, lär till »verkställt storskifte» få hänföras de åbodelningar, vilka verkställts såsom storskifte eller alltså innan kungl. kungörelsen den 18 februari 1859 blev gällande, under det att de åbodelningar, vilka verkställts efter sagda kungörelses tillkomst och med tillämpning av laga skiftesprinciperna, ej få vara avgörande i fråga om benämningarna å skogsskiftena (jämför härom lantmäteristyrelsens ovanberörda utlåtande). Någon verklig anledning att i detta hänseende skilja emellan dessa bägge slag av åbodelningar föreligger icke. Antingen borde man endast hålla sig till den beteckning, som givits skogsskiftena vid bydelningen, eller ock låta bägge slagen av åbodelningar vara lika gällande. Att endast hålla sig till bydelningens beteckningar skulle öka anledningarna till anmärkning mot bestämmelsen.

Jag håller sålunda före, att ordet »storskifte» borde utbytas mot »skogsåbodelning eller, där sådan ej förekommit, allmänt storskifte». Ordet »skogsåbodelning» skulle då innefatta såväl de åbodelningar, vilka verkställts i sammanhang med de allmänna storskiftena (bydelningarna), som de åbodelningar, som verkställts för sig såväl före som efter 1859 års kungörelse.

Det kan tänkas vissa undantagsfall, där skogsåbodelning ej skett, utan endast sämjedelning ägt rum. För dylika fall torde ordet storskifte böra bibehållas. Beteckningen allmänt storskifte användes här för de storskiften, som inneburo bydelningarna.

Det torde ej vara tillrådligt att gå ännu längre och använda en formulering gå-

ende ut på att såsom stödskog borde anses vad som vid den förrättning, vid vilken fastighetens avrösningsjord utbrutits, betecknats såsom hemskog och fäbodskog. Man skulle då få hänföra sig till senare tiders hemmansklyvningar, då för övrigt dylika beteckningar ofta ej använts.

För att göra regeln ännu mindre stel torde kunna ifrågasättas, huruvida icke ordet »betecknats» borde utbytas mot ett mindre strängt, exempelvis »uppenbarligen utlagt» eller »avsetts» eller »beräknats». Denna ändring syftar på att ett skogsskifte, vilket betecknats i åbodelningsbeskrivningen såsom exempelvis »skiftet vid Grantjärn» men uppenbarligen vore fäbodskog eller utskog, kunde vid prövningen hänföras under sin rätta natur eller överhuvud att skogsskiftets verkliga karaktär av hemskog, fäbodskog eller utskog skall vara avgörande.

Med sålunda föreslagna ändringar torde den värsta stelheten vara undanröjd. Skulle bestämmelsen i övrigt medföra ej avsedda resultat, torde, såsom ovan antytts, möjlighet till särskilt tillstånd ej böra vara utesluten.

Ifrågavarande stödskogsbestämmelse i 1906 års lag berör, enligt då gällande fögderiindelning, ej hela den del av länet, som undergått storskifte på bekostnad eller med understöd av statsmedel. Sålunda beröras Stora Tuna, Gustafs, Säters och Silfbergs socknar, vilka helt undergått dylikt storskifte, samt Vika och Torsångs socknar, vilka i fråga om skattejorden varit föremål för samma storskifte, ej av bestämmelsen. Man har tydligen ansett, att berörda socknar till natur och skogsförhållanden mera voro likställda med södra delen av länet. Häremot torde erinran ej kunna göras.

Vidare ingår Säfsnäs socken i Väster-Dals fögderi. Denna socken har emellertid ej undergått dylikt storskifte.

Emellertid har från och med år 1918 genomförts en viss förändrad fögderiindelning. Enligt dessa förändringar hava dels vissa överflyttningar av storskiftade socknar skett mellan fögderierna dels ock till Nedan-Siljans fögderi överförts Kopparbergs och Aspeboda socknar, vilka icke undergått storskifte på statens bekostnad.

Slutligen har Svartnäs socken avskilts från Svärdsjö socken till egen socken.

Viss ändring i lagtextens beskrivning över området för lagrummets verkan synes alltså påkallad. Jag föreslår följande. »Inom Nedan-Siljans fögderi med undantag för Kopparbergs och Aspeboda socknar, Ovan-Siljans fögderi, Väster-Dals fögderi med undantag för Säfsnäs socken samt Envikens, Svärdsjö och Svartnäs socknar av Falu fögderi i Kopparbergs län — — —.»

I andra lagutskottets utlåtande har anförts, att mot stödskogsbestämmelserna i 1906 års lag erinrats, att med hänsyn till den långt gående jorddelningen i Dalarna, olämpligheten av bestämmelserna kommit att starkt framträda även av den anledningen, att desamma hänförde sig icke till befintliga självständiga jordbruk utan till hemman.

I fråga om 1925 års lag förefaller sagda olägenhet mindre vara att hänföra till den särskilda stödskogsbestämmelsen än till de allmänna reglerna i 4 §. Departementschefen har härom i statsrådsprotokollet anført: »Med den avfattning, stadgandet erhållit i förslaget, torde vara tydligt, att vid bedömandet skall tagas hänsyn endast till den egendom, varunder den av bolag eller förening förvärvade marken lyder i skifteshänseende, och icke jämväl till annan egendom i samme ägares hand.»

För övriga delar av landet än de storskiftade delarna av Kopparbergs län, är påtagligt, att berörda sätt för bedömandet är av behovet påkallat. Det skulle, så länge en sammanläggningslag saknas i Sverige, kunna lända till ett ganska lätt kringgående av lagen om man där finge hålla sig till samtliga i en ägares hand varande skifteslotter. För den storskiftade delen av detta län har emellertid av

kända anledningar sönderdelningen av enheterna gått så långt, att varje bonde har andelar i flera åbolotter eller hemman, vilka tillsammans bilda hans brukningsdel. Inom Siljanssocknarna torde man kunna säga, att brukningsdelarna i regel bestå av delar av fem upp till tio eller flera hemman. Den av lagutskottet i denna del gjorda erinran är för sagda del av länet synnerligen berättigad. Jag håller före, att man för dessa trakter, på samma sätt och under samma villkor som skett i 1924 års ägostyckningslag i fråga om tillämpning av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, kan utan fara göra avsteg från regeln om skifteslott och i stället taga hänsyn till brukningsdel. Bestämmelse i detta syfte för de trakter av länet, som undergått storskifte på bekostnad eller med understöd av staten, torde alltså lämpligen böra inflyta i 1925 års lag. Skäl saknas att därvid hänvisa endast till de delar, som beröras av den särskilda stöds-kogsbestämmelsen. Samma söndersplittring råder inom hela den storskiftade delen av länet.

Det har slutligen ifrågasatts, i vad mån särskilda stöds-kogsbestämmelser kunde anses önskvärda jämväl för andra delar av länet, än de som beröras av 5 § i 1925 års lag. Övriga delar av länet äro i avseende å de förhållanden, varom här är fråga, jämförelsevis olika de trakter, som beröras av de särskilda stöds-kogsbestämmelserna. Särskilt södra delen av länet eller den s. k. bergslagen är fullt likställd med intilliggande delar av Örebro och Västmanlands län. Så vitt jag kan bedöma, saknas skäl att för dessa delar av länet, vilka icke berörts av 1906 års lag, införa särskilda stöds-kogsbestämmelser. Den allmänna regeln i 4 § av 1925 års lag torde vara tillräcklig.

Skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län yttrade:

Skogsvårdsstyrelsen får uttala, att styrelsen anser lagen med fördel och utan olägenhet kunna utsträckas att omfatta *hela* Kopparbergs län.

Vad åter beträffar begreppet stöds-kog så torde till följd av den alltjämt pågående jorddelningen i särskilt norra Dalarna ej kunna i lag fastslås vad som skall anses vara nödig stöds-kog till en fastighet eller fastighetsdel, som brukas självständigt.

Vid detta förhållande, så synes det styrelsen enda framkomliga vägen vara, att frågan om nödig stöds-kog i varje särskilt fall får utredas av därtill skickad myndighet eller av forstligt bildad skogsstatstjänsteman.

Genom utfärdandet av generella bestämmelser torde föga utsikt finnas till förbättring i nu rådande förhållanden, och anser skogsvårdsstyrelsen sig därför böra förordad principen: utredning från fall till fall, även om detta kan förorsaka såväl en del kostnader som ock ett visst besvär vid dylika frågors handläggning.

Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott yttrade:

Att nuvarande stöds-kogsbestämmelser för Dalarna i praktiken verka ytterst ojämnt och otillfredsställande anser förvaltningsutskottet för sin del fullt riktigt och påtagligt och vill utskottet därför ansluta sig till vad andra lagutskottet uti sitt utlåtande nr 33 därom anfört.

Ehuruväl förvaltningsutskottet med den tid som stått till buds icke varit i tillfälle att ägna frågan en sådan allsidig och grundlig prövning, som på grund av ärendets beskaffenhet och de svårigheter som äro förenade med dess ändamålsenliga lösning, synes det utskottet icke möjligt eller tillrådligt att — såsom i lag den 18 juni 1925 § 5 för vissa län föreskrivits — vad Kopparbergs län beträffar fastställa någon viss bestämd arealenhet efter vilken stöds-kogen skulle beräknas. På grund av de inom detta län varande säregna jordförhållandena synes det önskvärt, att lagen i detta avseende lämnar en viss frihet. Förvaltningsutskottet vill

därför uttala sig för att det för detta läns vidkommande i varje särskilt fall bör prövas vad som skall hänföras till stödskog.

För sin del vill förvaltningsutskottet därjämte förorda att motsvarande föreskrifter jämväl utfärdas för de delar av Kopparbergs län, som icke falla under tillämpningen av nu gällande lag.

Av de *kommunalnämnder*, vilka begagnat tillfället att yttra sig i ärendet, höllo några förefore, att behov av ändrade bestämmelser om vad som borde hänföras till stödskog icke föreläge. Vissa kommunalnämnder framhöllo, att beteckningen på skogen icke borde vara avgörande. Hänsyn borde i stället tagas till den areal produktiv skogsmark, varöfver en fastighet förfogade. Ett flertal kommunalnämnder förfäktade den uppfattningen, att all skog, såväl hemskog och fäbodeskog som utskog borde hänföras till stödskog. Vidare framhölls, att prövningen av vad som skall hänföras till stödskog icke borde begränsas till varje hemmans- eller fastighetsdel utan i stället till varje fastighetsägares innehav av inägojord och skogsmark.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anförde:

Beträffande de delar av länet, för vilka särskilda bestämmelser rörande stödskog icke finnas, synas sådana bestämmelser ej heller vara av behovet påkallade, utan torde 1925 års förbudslags allmänna bestämmelser få anses ändamålsenliga.

Med avseende å de delar av länet, som omförmälas i förbudslagens 4 § första stycket andra punkten, och för vilka särskilda bestämmelser om stödskog nu gälla, anser länsstyrelsen att begreppet stödskog på grund av jordsplittringen i övre Dalarna knappast kan på ett samtidigt uttömmande och efter de säregna förhållandena i de olika orterna ändamålsenligt sätt fastslås och håller förty före att lagens bestämmelser angående stödskog borde upphävas och att frågor rörande bolags förvärv av fast egendom borde prövas från fall till fall i likhet med vad som äger rum i övriga delar av riket.

Därest statsmakterna likväl skulle anse att särskilda stadganden rörande stödskog fortfarande borde förefinnas beträffande vissa delar av Kopparbergs län får länsstyrelsen i underdånighet föreslå att de härutinnan nu gällande bestämmelserna måtte bibehållas, dock med de förändringar, som må påkallas av den år 1918 skedda ändringen av fögderiindelningen i länet och av att Svartnäs kapellag såsom egen socken avskilts från Svärdsjö socken, varjämte länsstyrelsen under hänvisning till vad överlantmätaren i länet uti sin utredning anført i underdånighet tilllåter sig föreslå att lydelsen av förbudslagens 5 § punkt b) måtte omredigeras på sätt överlantmätaren i sin nyssnämnda utredning föreslagit.

Länsstyrelsen anser sig icke böra underlåta att framhålla önskvärdheten av lagstiftning avseende underlåtandet av byte av skogsmark mellan enskilda jordägare och bolag.

Inom länsstyrelsen var *länsassessor Ahrenberg* av skiljaktig mening och ansåg att länsstyrelsens yttrande bort hava följande innehåll:

Såsom eget utlåtande får länsstyrelsen i underdånighet åberopa vad överlantmätaren i länet anført uti infordrad utredning, vid vars utarbetande överlantmätaren samrått med vederbörande föredragande vid länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anser sig likväl böra tillfoga följande uttalande.

För att göra det för det övre Dalalaget gällande förbudsstadgandet mera smidigt och för att undantagsbestämmelsen i 4 § sista stycket i förbudslagen måtte i någon mån förtydligas, borde sagda bestämmelse erhålla ett tillägg av ungefärligen följande lydelse:

»Beträffande de delar av Kopparbergs län, som omförmälas i 5 § b) denna lag må till sådana särskilda omständigheter, vilka kunna föranleda medgivande av rätt

för bolag eller förening att förvärva till hemman eller hemmansdel hörande skogsområde, hänförs den omständighet att på grund av områdets obetydliga areal i förening med otjänligt läge i förhållande till stamfastighetens bolstad, till flottled eller till en för skogsprodukter lämplig avsättningsort, den å området befintliga skogen för dess ägare är onyttig eller av synnerligen ringa värde.»

Till stöd för vad sålunda föreslagits får länsstyrelsen framhålla följande:

Genom den i övre Dalarna långt gångna jordsplittringen har mångenstädes uppkommit skogslotter av mycket ringa omfång. Om en dylik skogslott är belägen nära intill ägarens bostad, intill flottled eller ort, där virke eller ved kan försälas, kan det löna sig att företaga avverkning på skogsloten för husbehov eller till avsalu. Är åter en dylik obetydlig skogslott belägen i en avlägsen skogstrakt, händer det ofta att den drivning, som å lotten kan verkställas, icke ens närmelsevis täcker de av drivningen föranledda kostnaderna eller motsvarar de rese- och arbetsdagar, som erfordras för drivningens verkställande. En dylik skogslott kan ekonomiskt utnyttjas endast i samband med drivning å angränsande större skogsområde.

Den mindre skogslottens ägare är hänvisad att sälja avverkningsrätt till ägaren av något närbeläget större skogsområde. Om till exempel den mindre skogsloten omgives enbart av ett visst bolags skog, så är nämnda bolag den enda spekulanten å avverkningsrätten och bestämmer förty själv priset å densamma. Vid sådant förhållande önskar ägaren av den mindre skogsloten självfallet att få avyttra sin skogsmark.

Bolaget å sin sida önskar i de flesta fall förvärva samma skogsmark, när det ofta vid drivningsarbete kan vara förenat med obehag och besvär för det drivande bolaget att nödgas på ett eller flera ställen korsa ett främmande skogsskifte, ett förhållande, som ej sällan kan föranleda rättgång med ty åtföljande besvär och kostnader. I dylikt fall kan ägaren av det obetydliga, för honom onyttiga skogsområdet lätteligen betinga sig en icke allenast skäligen utan jämförelsevis hög köpeskilling för själva skogsmarken.

Vid sådant fall, som nyss omförmäls, borde enligt länsstyrelsens förmenande bolag få förvärva icke allenast utskog utan jämväl hem- eller fäbodeskog.

Då detta fall synes vara typiskt och därtill så gott som det enda fall, då bolag eller förening borde tillåtas förvärva hem- eller fäbodeskog, anser länsstyrelsen att samma fall borde i författningen anmärkas för att giva såväl jordägarna som myndigheterna direktiv rörande vad som beträffande det övre Dalalaget må vara avsett med bestämmelsen i 4 § sista stycket.

Länsstyrelsen anser sig icke böra underlåta att i detta sammanhang i underdånighet framhålla önskvärdheten av framtida lagstiftning avseende underlättande av byte av skogsmark mellan enskilda jordägare och bolag.

Ledaren av Dalautredningen yttrade:

Att den i 5 § under b) i lagen upptagna särskilda stödskogsbestämmelsen för Dalarna verkar ojämnt och otillfredsställande, är ställt utom allt tvivel, och vad andra lagutskottet vid 1925 års riksdag i sitt utlåtande (nr 33 sid. 14) härutinnan anfört torde göra vidare ordande härom överflödigt. Vid övervägande huruvida bestämmelsen bör ersättas med någon annan schematisk regel har jag kommit till den uppfattningen, att de dylika regler vidlådande olägenheter, som bland annat berörts av departementschefen (prop. sid. 31), mer än någonsin skulle göra sig kännbara i Dalarna. Hur en dylik regel än uppställes, kommer den, för att icke bliva alltför stereotyp och godtycklig och utan att därmed ändock vinnes erforderlig smidighet, att framtvinga en på grund av de synnerligen växlande jordförhållandena långt gående specialisering i samband med geografiska avgräns-

ningar, en anordning, som av andra lagutskottet (sid. 13) med rätta kritiserats. Vad särskilt angår en anordning efter mönster av de för norrländska länen gällande bestämmelserna må anmärkas, att husbehovet av skog icke kan sägas stå i direkt förhållande till jordtalet och att behovet av saluskog, som särskilt i övre Dalarna är en viktig faktor vid bestämmandet av stödsbogen, snarare ökas i den mån jordtalet minskas. Väl kunde det synas mindre betänkligt att begränsa regelns räckvidd till ett fastställande av visst fixerat minimum stödskog. Men även en sådan anordning har olägenheter av den art, att utvägen icke kan tillrådas. Vid bestämmandet av ett dylikt minimum skulle man, till undvikande av att bestämmelsen för vissa orter medförde ett av lagen icke avsett förbud mot förvärv, nödgas stanna vid en så låg siffra, att bestämmelsen för andra orter icke blott icke komme att fylla sin uppgift att utgöra ett extra skydd utöver den i 4 § upptagna allmänna regeln, utan rent av i den praktiska tillämpningen kunde försvaga denna.

Även i ett annat avseende torde ifrågavarande lag kunna sägas innehålla en för dalaförhållanden mindre lämplig föreskrift. Jag syftar härvid på den i 4 § 1 st. 2 p. förekommande allmänna, för hela riket gällande bestämmelsen, att hänsyn skall tagas till behovet av skog för återstående del av det hemman, varifrån förvärvet är avsett att göras. Prövningen inskränkes sålunda till ett bedömande av förhållandena inom den kamerala enhet, under vilken det till förvärv avsedda området lyder. Det torde emellertid vara allmänt känt, hurusom i Dalarna hemmanens karaktär av jordbruksenheter genom arv, giften samt köp och byten av spridda, smärre områden alltmer utplånats. Särskilt i övre Dalarna, där jorden ännu till övervägande del ligger i storskifte, kan det betecknas som regel, att brukningsdel — d. v. s. en och samma person tillhöriga, i sambruk nyttjade ägor — utgöres av andelar i ett flertal hemman, andelar av ofta synnerligen växlande beskaffenhet i avseende å förhållandet mellan däri ingående ägoslag. Till belysning härav må det tillåtas mig anföra ett exempel från det av byarna Västanvik och Karlsarvet i Leksands socken bestående skifteslag, där dalautredningen för närvarande är sysselsatt med ett försöksskifte. En av delägarna besitter följande fastigheter:

B y	Hemmans- nr litt.	F a s t i g h e t
Västanvik	3 C	Den å 28 snesland 2·2 bandland reducerad jord belö- pande andel i hemmanets fäbodeskogsmark i Trätbo- darna.
»	5 E	105 snesland 1·95 bandland reducerad jord — utgörande $\frac{1}{5}$ av hemmanets inägojord i byn, $\frac{1}{5}$ av dess fäbode- jord i Olarsbodarna och $\frac{4}{5}$ av dess fäbodejord i Bränd- skog — med tillhörande skogsmark.
»	10 K	1·9422 hektar hemsogsmark.
»	15 P	1 reducerat bandland åker utan skogsmark.
»	20 U	5·25 bandland reducerad jord utan skogsmark.
»	23 X	39 snesland 6·9 bandland reducerad jord med åbelö- pande skogsmark.
»	24 Y	15 snesland 8·7 bandland reducerad jord utan skogs- mark.
»	29 D	62 snesland 0·9 bandland reducerad jord med åbelö- pande skogsmark.
»	s. 29 Da	18 snesland 4·5 bandland reducerad jord med åbelö- pande skogsmark.
Karlsarvet s. 31	Fa	2 snesland 0·4 bandland reducerad jord i fäbodestället Trätbodarna med endast åbelöpande andel i oskiftade skogsmarken därstädes.

B y	Hemmans- nr litt.	F a s t i g h e t
Västanvik	32 G	Den å 63 snesland 3·05 bandland reducerad jord belö- pande andel i fäbodeskogsskiften litt. M i Skallskog.
»	s. 32 Ga	12 snesland 5·5 bandland reducerad jord med åbelö- pande skogsmark.
Övermo	2 E	2 tunnland 24 $\frac{3}{8}$ kappland slogmark utan skogsmark.
»	7 K	16 snesland 4·6 bandland reducerad jord utan skogsmark.
»	9 M	15 snesland 4·5 bandland reducerad jord utan skogsmark.
»	10 N	6 snesland 8 bandland reducerad jord utan skogsmark.
Grytnäs	8 H	32 snesland 3·7 bandland reducerad jord med undantag av skogs- och undantagsmark vid Gränsberg.
»	s. 9 Ia	12 snesland 8·4 bandland reducerad jord med undantag av skogs- och undantagsmark vid Gränsberg.

Exemplet hör ingalunda till undantagen. I vissa socknar inom Ovan-Siljans domsaga förekommer allmänt, att andelar av ett tjugu- eller trettiotal hemman brukas av en och samma ägare.

Med hänsyn till sådana förhållanden framstår det såsom synnerligen tvivelaktigt, huruvida den ifrågavarande bestämmelsens syfte, som väl innerst är att säkra jordbrukarens, ej hemmanets behov av skogsmark, blir i väsentlig grad förverkligat genom en på förut nämnt sätt begränsad prövning. Fastmera synes resultatet av en sådan prövning lätt kunna bli beroende av rena tillfälligheter. Tillstånd skulle sålunda kunna meddelas till förvärv av skogsmark från fastighet med riklig skogstillgång, oaktat denna vore behöfelig till fyllande av brist i sambrukad fastighet, bestående huvudsakligen av inägor, medan åter bestämmelsen komme att bereda hinder för förvärv från brukningsdel med riklig skogstillgång, på den grund att detta överflöd icke vore till finnandes i just den hemmansdel, från vilken förvärvet skall ske. Väsentligt mera tryggande resultat skulle uppenbarligen ernås, om hänsyn toges till hela brukningsdelens tillgång till och behov av skogsmark.

De förhållanden, som här ovan i fråga om den allmänna bestämmelsen omnämnts, göra sig mer eller mindre gällande i hela länet, möjligen med undantag av någon mindre del av de södra, laga skiftade delarna, men någon bestämd åtskillnad i förevarande hänseende kan icke heller i fråga om dessa delar sägas föreligga.

På grund av vad sålunda anförts tillåter jag mig föreslå, dels att den allmänna stödsogsbestämmelsen i 4 § 1 st. 2 p. ändras därhän att prövningen skall beträffande Kopparbergs län i dess helhet avse hel brukningsdel, dels ock att — då den allmänna bestämmelsen med den däri nu föreslagna ändringen enligt min mening kommer att utgöra ett tillfyllestgörande skydd mot att fastigheternas behov av skog trädes för nära — den i samma punkt omnämnda och i 5 § under b) närmare angivna schematiska regeln måtte utgå utan att ersättas av annan dylik. Den föreslagna ändringen i den allmänna bestämmelsen skulle kunna inarbetas i 4 § 1 st. 2 p. exempelvis så, att mellan orden »prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet» och »äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång» inskjutas orden: »jämte, så vitt angår Kopparbergs län, andra samma ägare tillhöriga ägor, som nyttjas i sambruk med nämnda del av hemmanet, skola». Såväl ändringen i den allmänna bestämmelsen som den schematiska regelns upphävande föranleda vissa tillägg och ändringar i 4 § kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 331) med föreskrifter rörande den utredning, som erfordras för prövning i vissa fall av bolags eller förenings ansökning i fråga om förvärv av fast egendom.

Sveriges skogsägareförbund anförde:

§ 4 första stycket punkten 2 stadgar, att inom hela riket stödskog skall bibehållas vid fastigheterna och alltså ej får bli föremål för koncession på de lindrigare grunderna. Ett fixerande i lagen av vissa minimiarealer å denna stödskog innebär sålunda egentligen endast ett meddelande av direktiv för Kungl. Maj:t vid lagens tillämpande eller rent av ett slags garantibestämmelser i syfte att Kungl. Maj:t ej må kunna tillämpa lagen för liberalt. Skall det emellertid vara till något gagn att på detta sätt binda Kungl. Maj:ts händer vid lagens handhavande, måste man på de meddelade direktiven, d. v. s. på de fastslagna stödskogsarealerna, kunna ställa det kravet, att de skola vara ändamålsenligt avpassade, så att de giva ett rätt uttryck just för vad som i olika orter bör vara att hänföra till stödskog. Fylla stödskogsbestämmelserna ej dessa krav, bli de enbart till skada. De komma då att betaga Kungl. Maj:t möjligheten att smidigt anpassa lagtillämpningen efter de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna samt komma i stället att få till följd, att stödskogstilldelningen äger rum efter en kanske oftast mycket oändamålsenligt verkande schablon.

Förbundet får härefter granska, huru de nuvarande stödskogsbestämmelserna i Kopparbergs och Värmlands län tillgodose de krav, som ovan omtalats.

Inom Kopparbergs läns norra och mellersta delar hänföres nu till stödskog vad som vid verkställt storskifte betecknats som hemskog och fäbodskog. Utskogarna däremot anses i förbudslagens mening som överloppsskog. Andra lagutskottet har i sitt yttrande år 1925 över förbudslagen påvisat, huru ojämnt och otillfredsställande denna definition på stödskogen verkar. Vid skiftesförrättningarna berodde det ofta nog på en tillfällighet, i vilken utsträckning de olika hemmanen erhöilo sin utmarkstilldelning som utskog eller som hem- och fäbodskog. Somliga fingo mycket betydande hem- och fäbodskiften, men kanske ytterst obetydliga utskogskiften. För andra hemman blev förhållandet det motsatta. Förbundet vill för sin del vitsorda riktigheten av samt kraftigt understryka, vad utskottet sålunda anför. Fördelningen av hemmanens utmark på hem-, fäbod- och utskogsskiften är i Dalarna ytterligt ojämn och har tydligen vid skiftesförrättningarna många gånger tillkommit slumpvis. Många hemman sakna helt skiften av ena eller andra slaget. Andra ha fått hemskogsskiften, mångdubbelt större än som i verkligheten kräves till stödskog, medan däremot deras utskog kanske huvudsakligen består av en remsa myrmark och impediment. Slutligen finnes det även gårdar med avsevärda arealer utskog, men vilkas hem- och fäbodskogar äro i knappaste laget att tjäna som stödskog. *Det finnes sålunda icke det ringaste samband mellan fastigheternas växlande behov av stödskog och deras innehav av hem- och fäbodskog.* I detta sammanhang tillåter sig förbundet påpeka, att inom vissa av de delar av Kopparbergs län, vilka omtalas i § 5 av förbudslagen, det förhållandet råder, att uppdelning av utmarken i hemskog, fäbodskog och utskog alls icke verkställts. (Exempel härpå är Tyngsjö kapellag av Malungs socken.) Inom sådana trakter saknas nu fullständigt varje underlag för tillämpning av förbudslagens § 4 första stycket andra punkten. Av skäl, som ovan anförts, äro sålunda de nuvarande stödskogsbestämmelserna för Kopparbergs län synnerligen olämpliga.

Det återstår då att uppställa andra regler för stödskogens beräkande inom nämnda län. Syftemålet med stödskogsinstitutet är att de svaga och mindre bäriga jordbruken i skogsbygderna skola hava stödet av skogstillgång till avsalu. Stödskogens storlek skall alltså avpassas efter jordbrukets å varje självständig brukningsdel omfattning och bärkraft. Nu råder emellertid inom Dalarna det förhållandet, att jordbrukens beskaffenhet — oavsett arealväxlingarna — är ytterligt starkt skiftande även inom små områden. De fastigheter, som hava sina inägojor dar i dalgångarna och kring de större sjöarna, kunna hava ekonomiskt

starka jordbruk och tämligen litet behov av stödskog. Andra byar åter, belägna på kort avstånd från de förra men uppe på höjderna, kunna hava avsevärt svagare jordbruk. Förbundet anser därför, att det inom Kopparbergs län möter svårigheter att fastställa några allmängiltiga regler för stödskogens omfattning. Det torde av denna anledning vara mest ändamålsenligt, att några minimalistödskogsarealer för Dalarna ej fastställas i lagen utan att det överlämnas till Kongl. Maj:t att vid behandlingen av inkomna dispensansökningar från fall till fall fastställa stödskogens storlek. Befinnes det emellertid vara olämpligt att på detta sätt lämna frågan om stödskogsarealerna i Kopparbergs län helt öppen, får förbundet föreslå, att stödskogarnas omfattning bestämmes såsom i Värmland efter en rörlig skala, i vilken hänsyn toges dels till de olika fastigheternas åkerareal och dels till jordbrukens allmänna bärighet i olika delar av länet. Med en sådan metod skapas möjlighet att komma så nära det praktiska behovet som möjligt. En dylik rörlig skala kan göras än mer smidig, om för stödskogsarealerna i varje länsgrupp fastställas vissa maxi- och minimivärden. Inom den latitud, som bestämmes av dessa värden, skall då stödskogen ligga.

När stödskogsbestämmelserna för Värmland tillkommo, strävade lagstiftarna efter att skapa en rörlig skala för stödskogsarealerna, så att dessa skulle något så när ansluta sig till behovet i de skilda länsdelarna. Man satte sålunda stödskogen i visst förhållande dels till hemmanens åkerareal och dels till deras belägenhet inom nordligare eller sydligare trakter av länet. Även om en sådan metod för beräkning av stödskogen är behäftad med vissa svagheter samt för särskilda fall stundom slår fel, så är den dock tämligen smidig och äger förmåga av en betydande lokal anpassning. Metoden har även vid dess hittillsvarande tillämpning ansetts träffa stödskogsbehovet tämligen riktigt. Andra lagutskottet har visserligen uttalat, att den för norra Värmland skulle giva väl små stödskogsarealer. Förbundet håller före, att detta uttalande knappast är riktigt. Stödskogsarealerna komma i länets norra del att ligga kring 80 å 100 tunnland. Så stora arealer torde vara fullt tillräckliga för det avsedda ändamålet. Förbundet tillåter sig erinra därom, att under senare år även det sociala gagnet av tilldelning av alltför stora stödsko- gar börjat anses tvivelaktigt.

Förbundet vill alltså, i anslutning till vad ovan sagts, uttala, att behov näppe- ligen föreligger att nu ändra stödskogsbestämmelserna för Värmlands län. Dessa bestämmelser hava i övrigt varit i praktisk tillämpning så pass kort tid, att det torde vara skäl att iakttaga deras verkningar ännu några år, innan de ifrågasät- tas till ändring.

I enlighet med vad ovan anförts får Sveriges skogsägareförbund hemställa, att beträffande Kopparbergs län de i § 5 av lagen om förbud mot bolags jordför- värv omtalade stödskogsbestämmelserna antingen helt borttagas eller ock ersät- tas med stödskogsarealer efter en rörlig skala, anpassad efter jordbrukens storlek och geografiska belägenhet i sydligare eller nordligare delar av länet; att beträff- ande Värmlands län någon ändring i de nu gällande stödskogsbestämmelserna för närvarande icke verkställas.

KAP. III.

Kortfattad redogörelse för mantalets uppkomst, utveckling och nuvarande betydelse.

Ordet *mantal* betecknade ursprungligen ett antal personer (mannatal). Där mantal först förekommer såsom kameral term, betecknade det också företrädesvis ett antal bönder. De första skatterna i vårt land utgingo efter rent personell grund. I samma mån olikhet inträdde i de enskildas ekonomiska levnadsförhållanden, kom vid skattefördelningen hänsyn att tagas till deras förmögenhet. Som jordbruket intog den viktigaste platsen i den allmänna hushållningen, blev innehav av jord grundvalen för skyldigheten att deltaga i de allmänna skattebördorna, så att skatten, oberoende av jordens storlek, utgick till lika belopp för var och en, så snart han ägde så mycket jord att han kunde räknas för bonde (= boende, besuten man). Mantalet övergick därvid från att hava betecknat personerna till beteckning för jordens förmåga att lämna bärgning åt en familj (besutenhet) och därigenom att med bibehållande av brukarens bärgning i lika förhållanden till andra jordegendomar deltaga i skatter.

Ända till början av 17:de seklet sattes ett bärigt jordbruk ej gärna till lägre än $\frac{1}{4}$ mantal. I normala fall var 1 mantal uttrycket för fullsutenhet. Så småningom blevo egendomarna allt oftare betecknade ej allenast med lägre mantal än fjärdedelar utan även med högre än ett mantal. Det en gång åsatta och i jordeboken införda mantalet var ej oföränderligt. Stundom förekom förhöjning i mantalet, vanligen grundande sig därpå, att egendomar, som förut ej inräknats i mantalet, fått sådant sig åsatt, t. ex. då egendomar, som tidigare varit skattefria och därför ej mantalssatta, överflyttades till skattbärande natur. Någon gång läto bönderna skriva sina hemman för hela mantal, ehuru de ej gjorde skäl för mera än halva eller fjärdedels mantal. Anledningen härtill var, att det dels var en heder att räknas för helbonde, dels att det även var förbundet med viss fördel, då helbönderna ofta träffades sist av utskrivning. Även förekom förhöjning, som grundade sig på särskild skattläggning. Staten höjde mantalet, om ett hemman genom odling eller på annat vis blivit förbättrat. Ofta förekom dock nedsättning (förmedling) i mantalet. Orsakerna härtill kunde vara av tillfällig natur, t. ex. missväxt, men kunde även vara av varaktig natur, t. ex. hemmanens svaghet och förlorade förmåner.

Mantalet, som sålunda var ett jämförelsetal, avsett att giva ledning vid utmätande av vissa jorden åvilande skatter och besvär, var tillika bestämmande för en del rättigheter och förmåner, som tillkommo fastigheterna på landet. Därjämte har mantalet i stora delar av riket fått tjäna såsom delningsgrund med avseende å samfällda ågor och förmåner

inom skifteslaget. Slutligen är att märka att mantalet tagits i anspråk för att giva fastigheterna på landet deras beteckning. I den kameralistiska terminologien angivas fastigheterna icke blott med namn och jordeboksnummer utan även med utsättande av deras mantal. När en fastighet delas upp i ideella andelar, angivas fastigheterna med den på kvotdelen belöpande bråkdelen av den delade fastighetens mantal.

Sedan grundskatterna numera avskrivits, har den verksamma anledningen att företaga jämkningar i mantalssättningen efter ändrade förhållanden bortfallit. Mantalet användes emellertid, på sätt ovan nämnts, fortfarande såsom norm vid beräkning av stödskog enligt bolagsförbudslagen. Enligt 1932 års lag om häradsallmänningar är det oförmedlade mantalet grund för delaktigheten i allmänningarna. Lotsningsskyldighetens fördelning mellan vissa hemman efter mantal är numera föremål för avskrivningsåtgärder. Ännu kvarvarande frälseräntor, landgillen m. m., beräknade efter mantal, kan man bortse ifrån. Såsom fastighetsbeteckning användes mantalet alltjämt, ehuru det givetvis genom jordregistrets införande i detta hänseende förlorat sin betydelse. Slutligen är att erinra därom, att förslag föreligger om att jordeböcker ej längre skola föras.

KAP. IV.

Inhämtade upplysningar rörande de nuvarande verkningarna av stödskogens beräkning efter mantal i de norrländska länen.

Sociala jordutredningen har genom hänvändelse till ägodelningsdomarna och överlantmätnarna i de norrländska länen sökt införskaffa upplysningar, huruvida och i vad mån stödskogens beräkning efter mantal kunde anses hava föranlett, att för vissa jordbruksfastigheter stödskogsarealerna i Norrland numera icke motsvarade vad som vid lagens tillkomst ansågs vara väl avpassat för att giva jordbruket erforderligt stöd. Upplysning skulle lämnas, huruvida på grund därav att mantalet ej jämkats efter förändringarna i den faktiska jordbesittningen stödskogens beräkning efter mantal medförde, att i vissa fall en jordbruksfastighet beräknades innehava en stödskogsareal, som ej kunde skäligen anses motsvara fastighetens behov enligt vad vid lagens stiftande avsetts, i det arealen understundom bleve onödigt stor, understundom påtagligt för liten.

Ägodelningsdomarna hava i allmänhet icke kunnat lämna några upplysningar i berörda hänseenden. Några domare hava emellertid uppgett, att stödskogens beräkning efter mantal numera lämnade otillfredsställande resultat.

Från *överlantmätarna* hava däremot inkommit noggranna upplysningar för bedömande av det föreliggande spörsmålet. Sålunda har anförts av

1) *överlantmätaren i Gävleborgs län:*

Vid de inom Gävleborgs län skedda avvittningarna hade beräkningsgrunden vid tilldelning av skogsmark åt hemmanen växlat allt efter förhållandena inom socknarna vid tiden för avvittningarnas verkställande. Den första inom länet verkställda avvittningen vore av år 1689 och den sista av år 1863, och hade det varit först genom kungl. brevet den 12 maj 1832 som 1824 års avvittningsförordning kommit att gälla inom Gävleborgs län. Så vitt *överlantmätaren* kunnat utröna hade »tunnlandstalet» för helt mantal därvid beräknats för nedan angivna socknar sålunda: Järvsö till 849 tunnland 13 kappland, Färila till 2 590 tunnland, viss del av Ramsjö till 2 750 tunnland, Hogdal till 3 000 tunnland, Alfta till 1 514 tunnland 8 kappland och Bollnäs till 1 012 tunnland 29 kappland, alla belägna inom norra och mellersta delen av länet.

Enligt 5 § ifrågavarande lag skulle som stödskog räknas 1 000 hektar för helt mantal inom Hudiksvalls, Ljusdals, Bollnäs och Söderhamns fögderier av Gävleborgs län, under det att inom övriga delar av länet vid beräkning av omfånget stödskog skulle lända till efterrättelse den i 4 § första stycket andra punkten intagna bestämmelsen om vad till stödskog vore att hänföra.

I sistnämnda fall torde sålunda någon viss arealgräns icke ifrågasättas, utan ägde vederbörande förrättningsmän att pröva behovet stödskog med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter.

Vad beträffade de delar av länet där stödskogens omfång på sätt ovan nämnts vore bestämt till viss minimiareal, uppkomme givetvis fall, där ett hemmans areal skogsmark antingen på grund av avvittning icke uppginge till de bestämda 1 000 hektar för mantal eller ock genom avsöndring eller avstyckning nedbringats under denna gräns, och i båda fallen vore möjlighet till förvärv av ifrågavarande slag utesluten.

Som framginge av ovanstående utgjorde areal skogsmark på helt mantal inom Järvsö socken 850 tunnland eller omkring 425 hektar, medan inom Färila socken samma areal uppginge till 1 275 hektar, båda socknarna tillhörande Ljusdals fögderi. Enligt 4 § första stycket andra punkten kunde sålunda något däri avsett förvärv icke förekomma inom Järvsö socken, under det att inom Färila socken återstode ej mindre än omkring 275 hektar för varje helt mantal, sedan den till 1 000 hektar beräknade stödskogen frändragits. För Järvsö socken avgjordes frågan om skogsmarksareal år 1845 och för Färila år 1843, och hade således sedan dess förflutit inemot 100 år, under vilken period jordbruksnäringen i dessa trakter givetvis avsevärt förändrats. Om med stödskog avsåges den skogstillgång som för en jordbruksfastighet erfordrades för att därå skulle kunna bedrivas självständigt jordbruk eller, med andra ord, att besuttenhet rådde för ägaren till fastigheten, funne man att enligt gällande norm för bestämmande av stödskogs omfattning inom större delen av Gävleborgs län hemmanen inom åtskilliga av länets socknar icke ägde tillnärmelsevis tillräcklig areal stödskog, änskönt de mer än väl ansåges fylla kravet på besuttenhet.

Med hänsyn till en jordbruksfastighets verkliga behov torde därför med fog kunna ifrågasättas, om ej en stödskogsareal av 1 000 hektar för helt mantal för närvarande finge anses vara alltför stor. Man borde visserligen ej söka försvaga nuvarande lags sociala och jordpolitiska verkningar, men en jämförelse mellan ifrågavarande lags fordran på areal stödskog för en jordbruksfastighet inom länet och det enligt jorddelningslagen uppställda kravet på omfånget husbehovsskog för en till jordbruk tjänlig fastighet gäve dock vid handen, att lagstiftarna härvidlag

mätte ha utgått från vitt skilda behovsprinciper, ehuru det snarare borde varit från en och samma.

Genom avvitrning tilldelade skogsvidder skulle visserligen enligt författningarna motsvara skattetalen, som i sin tur vore ett mått på hemmanets inägovälde, men enbart här ovan lämnade redogörelse angående förhållandena inom de varandra angränsande socknarna Järvsö och Färila utvisade, huru resultatet av avvitrningsförfattningarnas stadgande om beräkning av tunnlandstal i realiteten kunde bliva.

Ett kvarblivande vid det nuvarande beräkningssättet beträffande stödskog inom Gävleborgs län torde därför icke böra tillstyrkas, såsom varande efter nuvarande förhållanden missvisande, då det gällde att mäta en fastighets verkliga behov.

Det återstode alltså att söka åstadkomma en annan beräkningsgrund för Gävleborgs län och om möjligt då en, som med mindre ändringar skulle kunna gälla för riket i dess helhet.

Lagens bestämmelser om stödskogsberäkning för Värmlands län tycktes därvid kunna tjäna som förebild. För sagda län hade lagstiftarna funnit det lämpligt att bestämma stödskogsomfånget efter fastighetens åkerareal. Samma beräkningssätt, kunde man säga, följdes vid bestämmande av omfånget husbehovsskog vid avstyckning för bildande av jordbruksfastighet.

Bestämmelserna för Värmlands län torde dock i viss mån böra frångås, om det gällde att söka åstadkomma för hela riket något så när generella bestämmelser.

Att använda sig av åker eller rättare inrösningsjord som norm för bestämmande av omfånget husbehovsskog förefölle numera såväl jordägare som förrättningsmän fullt naturligt, men riktigare vore dock om härvid jämväl toges hänsyn till inrösningsjordens beskaffenhet och produktionsförmåga. Åker, äng och befintlig odlingsmark borde, med andra ord, värderas till sin totala årliga avkastningsförmåga uttryckt i antal skördeenheter. Häremot svarande husbehovsskog och stödskog, båda angivna i antal fastkubikmeter virke för år räknat, kunde sedan med lätthet uträknas ur vissa i lagen angivna, efter ortsförhållandena anpassade siffror. Med därav erhållna uppgifter bleve det sedermera en i varje särskilt fall lätt sak att allt efter skogsmarkens produktionsförmåga fastställa däremot svarande områden skogsmark.

Först när dessa förhållanden i varje särskilt fall av lantmätare med biträde av gode män genom undersökning på marken fullständigt utretts, torde tiden vara inne för ett slutligt bedömande av frågan, huruvida sökandebolagets framställning ur social och jordpolitisk synpunkt borde vinna bifall eller icke.

Genom ett sådant tillvägagångssätt, som visserligen bleve mera tidsödande och följaktligen även dyrbarare än det nuvarande, vunnnes säkerligen dock stora fördelar såväl för den enskilde, vilken vore i behov av att till fördelaktigt pris avyttra sin överloppsskogsmark, som för det såsom spekulant uppträdande bolaget, och jämväl för de myndigheter, av vilka ärendet sedermera komme att prövas, vore en sådan allsidig utredning till nytta.

2) Överlantmätaren i Västernorrlands län:

Av den av överlantmätaren verkställda undersökningen framginge, att medan hemmanen i de inre delarna av länet i allmänhet hade erhållit en sammansättning med relativt ringa inägojord men med avrösningsjord till betydlig omfattning, många gånger flerdubbelt mot vad som vore att hänföra till stödskog och sålunda vore av typisk norrlandsart, hade en mångfald hemman i en del kustsocknar och vissa socknar vid Ångermanälven en helt annan struktur, i det att de icke erhållit skogsmark, som på långa vägar motsvarade vad dylikt hemman enligt stödskogsbegreppet borde innehava.

I vissa fall funnes det hemman, som icke ens hade skogsmark till husbehovet.

I andra fall funnes det genom laga skifte eller hemmansklyvning utbrutna hemmansdelar, som knappast hade inägor i den omfattning, att hemmansdelarna kunde anses vara till jordbruk tjänliga, men vilka hade en betydlig areal skogsmark, långt utöver den efter mantal beräknade stödsbogen.

När förhållandena, såsom ovan påvisats, vore så skiftande vad anginge storleken av till hemman hörande skogsmarken i skilda delar av länet redan vid den utformning, som hemmanen ursprungligen erhållit, vore det väl uppenbart, att, när därefter frånskiljandet av ägor genom ägostyckning, jordavsöndring och avstyckning icke följt mantalet, utan detta särskilt efter avstyckningsinstitutets införande saknade betydelse som norm för jordbesittningens omfattning, stödskogens beräkning i viss areal per mantal numera icke kunde vara lämplig.

I detta sammanhang finge framhållas, att enligt gällande bestämmelser angående stödskog i Värmlands län denna icke uträknades efter mantalet.

Då i 19 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet stadgades, under vilka betingelser från jordbruksfastighet finge avstyckas till jordbruk tjänliga fastigheter, syntes mest riktigt och konsekvent, att samma principer bleve gällande även i de fall, varom enligt sociala jordutredningens skrivelse vore fråga.

3) *Överlantmätaren i Jämtlands län:*

Avvittringen inom Jämtland och Härjedalen började under senare hälften av 1700-talet, men försiggick huvudsakligen under förra hälften av 1800-talet och var vad Jämtland beträffade i huvudsak genomförd första åren av 1840-talet. I samband med avvittringen hade även en undersökning och reglering av skattläggningen skett så, att de skifteslag, vilka innehafte för liten jordrymd i förhållande till sitt skattetal, erhållit fyllnad i mark eller, dock mera sällsynt, förmedling i skattetalet, och de skifteslag, vilka innehade för stor ägorymd, antingen fått minskning i ägor eller, vartill de enligt 1820 års avvittringsstadga varit berättigade, fått behålla sitt ägovälde emot åtagande av ökeskatt. Till grund för skattläggningen hade huvudsakligen lagts den avkastning jorden kunnat lämna i jordbruksprodukter såsom säd, hö och bete. Någon större hänsyn till skogsavkastningen hade däremot icke tagits vid skattläggningen. Att så varit förhållandet hade varit helt naturligt. Någon odling av foderväxter hade i regel icke förekommit, utan lant-hushållningen hade vid tiden för avvittringen varit baserad på odling av säd och rotfrukter å den odlade jorden jämte foderavkastning från naturlig ängsmark, skogsslätter och slättermyrar samt bete å skogsmarken, det sistnämnda ofta å långt från byarna belägna fåbodemarker. Avkastningen av skogen hade, förutom vad som åtgått till täckande av husbehovet, i allmänhet icke kunnat tillgodogöras, då någon ordnad trävaruindustri icke funnits och bruksrörelsen varit ytterst obetydlig. Skogen hade också vid denna tid av allmogen endast ansetts äga värde för jakt och djurfångst. Enligt 1820 års avvittringsstadga skulle varje helt mantal tilldelas från 500 till 3 000 tunnland uti inägor samt skog och utmark, allt efter markens beskaffenhet. För fjälltrakterna hade särskilda bestämmelser tillkommit enligt kungl. brevet den 2 maj 1926. De hemmanen tilldelade fyllnadsmarker och ökeskattsjordar hade ofta utgjorts av fåbode-trakter, belägna miltals, ibland ända till 7 å 8 mil från byarna.

Vid tiden för avgivandet av Norrlandskommitténs ovannämnda betänkande hade emellertid rätt helt andra förhållanden. En fullständig omvälvning hade sedan tiden för avvittringen ägt rum inom lant-hushållningen och skogsbruket. Den odlade jordens areal hade mångdubblats. Foderproduktionen tillgodosåges icke mer från skogsslätter utan genom den ansenligt ökade odlade jordens användning även för odling av foderväxter, varjämte fåbodeväsendet allt mer börjat övergivas. Men vad som var det viktigaste av allt, skogen, som förut betraktats som värdelös, hade

genom trävaruindustriens utveckling stigit enormt i värde. Huru fullständig omvälvningen varit, framginge bäst därav, att hemman, som vid avvitrningen ansetts skäligen svaga på grund av ringa tillgång på slättermyrar och bete, numera vore värda hundratusentals kronor.

Det förefölle därför anmärkningsvärt, att Norrlandskommittén kunnat anse avvitringsförfattningarnas bestämmelser angående skogsanslag värda att läggas till grund för bedömandet av ett hemmans skogsbehov. Därtill komme den schablonmässiga arealtilldelningen av till skogsbörd duglig mark. Överlantmätaren ville endast inskränka sig att påvisa det ohållbara i, att beträffande t. ex. Alsens och Offerdals socknar, vilka båda ginge jämsides från Näldsjön västerut mot fjällen, i den första stånskogen skulle beräknas till 1 000 hektar och i den sistnämnda till 1 500 hektar, allt per mantal. För hemman, vilka låge i räläge på ömse sidor om sockengränsen och bestode av samma slags skogsmark, gällde alltså olika bestämmelser. Inom Ovikens och Hallens socknar skulle stödskogen räknas till 1 000 hektar, fastän dessa socknar hade minst lika stora fjällområden samt i huvudsak liknande växtlighetsförhållanden som Offerdals och Undersäkers.

Det syntes även anmärkningsvärt, att någon som helst hänsyn icke tagits till skogsmarkens avkastningsförmåga. Det förefölle dock, som om en skogsmark med en genomsnittlig avkastning av 2½ kbm per år och hektar icke rättvisligen kunde jämföras med mark, som avkastade 1 kbm per år och hektar.

Den förbudslagstiftning, som införts år 1906, hade emellertid haft åsyftad verkan. Så vitt av tillgängliga handlingar framginge, torde antalet meddelade tillstånd enligt här ifrågakarande bestämmelser i närvarande stund inom Jämtlands län icke uppgå till mer än ett 70-tal.

Ju mer uppdelningen av hemmanen fortskrede desto olämpligare komme den nu rådande metoden att visa sig vara. Mantalet saknade numera snart sagt betydelse annat än såsom delningsgrund i vissa fall vid jorddelningar. Det vore därför olyckligt och olämpligt att sammankoppla normen för skogstilldelning med detta rudiment.

Såsom av det förestående torde framgå, ansåge överlantmätaren nu tillämpade grunder för beräkning av stödskogsanslaget enligt här ifrågakarande lag icke lämpliga. Enligt överlantmätarens mening borde detta anslag beräknas på grundval av skogsmarkens avkastningsförmåga samt med hänsyn tagen till inägojordens omfattning och möjligheten att genom utläggande av särskilt betesområde eller dylikt tillgodose fastighetens behov av kreatursbete. Därvid borde i första hand tillses, att husbehovet täcktes icke blott för nuvarande fastighetsindelning utan även för det fall att fastigheten, där detta kunde ske, uppdelades i flera brukningsdelar. Härjämte borde tilläggas skog av den omfattning (egentlig stödskog) att ägaren av fastigheten kunde med lämpliga tidsintervaller verkställa någon mindre avverkning till avsalu. Angående storleken av sistnämnda anslag tilltrorde överlantmätaren sig icke kunna ensam framkomma med förslag utan borde därom göras en mer ingående utredning av lantmätare och skogsmän.

Slutligen ville överlantmätaren icke underlåta att framhålla, att en uppmjukning av lagen borde ske på sådant sätt, att bolag tillåtes förvärva fastighet, varå jordbruk icke kunde med fördel bedrivas, eller i fråga om vilken det måste anses uppenbart vara till större gagn för det allmänna och för befolkningen i orten (på grund av ökade arbetsmöjligheter m. m.), att uthålligt skogsbruk där bedreves än att densamma fortfarande avsåges till jordbruk.

Fall hade förekommit, då bolag fått förvärva endast en del av en fastighet, oaktat samtliga sakkunniga myndigheter enstämmigt förklarat att jordbruk å fastigheten ej på länge bedrivits eller över huvud kunnat bedrivas och tillstyrkt förvärv även av det övriga av fastigheten. Stödskogsprincipen hade i detta fall tillämpats till för-

mån för ett jordbruk, som icke sedan lång tid tillbaka existerat och icke kunde existera.

Avseende borde även fästas vid belägenheten, så att bolag kunde erhålla tillstånd att förvärva en fastighets fyllnadsjord, om denna vore så avlägset belägen, att den ej lämpligen kunde sambrukas med fastigheten. Med ett ord, lagens bestämmelser borde icke vara för stela utan sådana, att de möjliggjorde ett rationellt utnyttjande av en fastighet och på samma gång de strävade att skydda och bevara det självständiga jordbruket även lämnade bolag möjlighet att förvärva mark som jordbruket kunde undvara och som bättre lämpade sig för annan art av hushållning.

4) *Överlantmätaren i Västerbottens län:*

Med stödskog menades enligt 4 § första stycket andra punkten förbudslagen sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövades vara erforderlig för att hemmanet skulle äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång. Det torde väl till en början kunna sättas i fråga, huruvida denna definition av stödskogsbegreppet vore den bästa, enär enligt gängse uppfattning ett självständigt jordbruk vore ett sådant, varå kunde erhållas full försörjning åt sin familj, d. v. s. närmast ett bärkraftigt jordbruk, och det dessutom torde vara ett faktum, att åtminstone inom övre Norrland i det stora flertalet fastigheter, å vilka dreves jordbruk, icke inginge åker, äng eller odlingsmark i den omfattning, att jordbruket kunde betraktas såsom självständigt, om med självständigt jordbruk menades ett bärkraftigt sådant. I lagtextens ordalydelse »för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång» syntes dock vara inlagt betydelsen, att ett bestående hemman, efter det bolag, förening eller stiftelse förvärvat viss del av dess skogsmark, fortfarande skulle äga för dess drivande såsom självständig fastighet för jordbruksändamål tillräcklig skogstillgång, detta oavsett om jordbruket vore bärkraftigt eller ej. Med det anförda ville överlantmätaren hava sagt, att lagtextens ordalydelse »hemmanet skall äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång» ändrad till »hemmanet skall äga för dess drivande såsom självständig fastighet för jordbruksändamål tillräcklig skogstillgång» närmare skulle angiva, vad som enligt överlantmätarens mening i realiteten vore avsett.

Avfattningen av förutnämnda lagrum gäve icke vid handen, om med stödskog skulle förstås endast så mycket skogsmark, som erfordrades för jordbrukets förseende med nödigt husbehovsvirke, eller om därmed avsåges en så stor areal skogsmark, att den därutöver förmådde lämna ett ekonomiskt stöd. Själva benämningen stödskog syntes göra den senare tolkningen mera trolig.

Vid förbudslagens tillkomst torde avvittringsförfattningarnas bestämmelser i fråga om skogsanslag hava legat till grund för stödskogsarealens beräkning efter mantal. Vid avvittringen hade bestämts ett hemmans skattetal i förhållande till huvudsakligen den odlade jordens omfattning och avkastning, varefter en mot det sålunda bestämda skattetalet svarande areal skogsmark utlagts för hemmanet. Emellertid hade efter tiden för avvittringen ett flertal hemman med tillgång till odlingsmark genom nyodlingar avsevärt utökats i avseende å den odlade jordens omfattning, under det andra hemman vunnit sådan utökning i endast mindre omfattning. Det torde väl även finnas hemman, där nyodling ej förekommit. Härtill komme, att större eller mindre del av ett hemmans åkerjord kunde hava avskilts genom avsöndring eller avstyckning, medan däremot ett annat hemman genom sammanläggning med ett avsöndrat eller avstyckat område kunde hava erhållit ansevärlig tillökning i åkerjorden. Självfallet vore, att på grund av de anförda omständigheterna skilda hemman med samma skattetal kunde hava helt olika behov av skogstillgång.

Vare sig begreppet stödskog innebure tillräcklig husbehovsskog eller skog av den

omfattning, att densamma utöver erforderligt husbehov förmådde giva jordbruket ekonomiskt stöd, vore det alltså tydligt, att mantalet numera, då detta och inägojordens omfattning icke längre stode i viss relation till varandra, icke kunde anses utgöra en lämplig grund för beräkningen av stödskogens areal.

Emellertid kunde det framhållas, att så vitt för överlantmätaren vore känt, ej något fall förekommit, där stödskogsarealen, beräknad efter mantalet enligt förbudslagens bestämmelser, blivit av den ringa omfattning, att husbehovet ej blivit täckt. I och med införandet i förbudslagen av bestämmelsen att område, som enligt samma lag finge upplåtas, skulle avskiljas genom avstyckning, hade för övrigt blivit sörjt för, att prövning av frågan, huruvida stamfastigheten efter avskiljandet av det upplåtna området verkligen komme att äga tillgång till nödig husbehovsskog, alltid bleve verkställd. Skulle därvid finnas, att den beräknade stödskogsarealen icke förmådde avkasta tillräckligt med virke för husbehov, kunde tillstånd till avstyckning, föreliggande förvärvstillstånd till trots, icke meddelas.

Den enda riktiga normen för stödskogens beräkning syntes vara omfattningen av åker och äng samt jämväl därtill odlingsbar mark. För att enligt denna norm komma fram till den i varje särskilt fall erforderliga stödskogens storlek, torde kunna väljas olika vägar. Ett beräkningssätt vore, att för viss areal åker eller däremot svarande inägojord upp till t. ex. 5 hektar skulle såsom stödskog räknas så mycken för skogsproduktion duglig mark, som vid undersökning på marken befunnes vara erforderlig för att vid normal skötsel av skogen skulle erhållas viss kvantitet virke, vilken kvantitet skulle ökas med viss procent för varje hektar åker eller däremot svarande inägojord över ovannämnda areal.

5) *Överlantmätaren i Norrbottens län:*

Vid avvittringen i Norrbottens län hade hemmanet tilldelats skogsanslag, beräknat efter visst antal hektar för varje mantal. Denna tilldelning torde hava varit så pass väl tilltagen, att hemmanens skogsmark avsett att fylla såväl det för brukningen av desamma erforderliga husbehovsvirket, som jämväl att lämna en till avsalu avsedd kvantitet virke, vilken senare medfört ett erforderligt tillskott i penningar, för det egentliga jordbrukets vidmakthållande. Denna tanke syntes hava varit synnerligen god och välbetänkt. Vid avvittringen hade likväl åtskilliga markområden upptagits såsom impediment, vilka egentligen endast för tillfället skulle hava betraktats såsom sådant ägoslag. Härigenom torde hemmanen hava kommit att erhålla en till skogsbörd duglig mark av den omfattning, som från början icke avsetts. Någon egentlig skada för det allmänna torde dock icke detta förhållande hava medfört.

I lagen angående förbud i vissa fall för bolag m. fl. att förvärva fast egendom hade bestämmelserna i dess 5 § utformats med tillämpning av de grunder, enligt vilka skogstilldelningen till hemmanen åstadkommits. Det torde således vid tiden för nämnda lags tillkomst hava varit meningen, att från hemmanens skogsmark endast skulle kunna avskiljas den del av skogsmarken, som på grund av konstaterade förändringar i skogsmarken eller rättare sagt med anledning av ändrade uppfattningar om vad till skogsbörd duglig mark varit att hänföra ej erfordrades för jordbrukets bibehållande och utveckling, sådant behovet i detta fall ansetts föreligga vid avvittringens genomförande.

Vad Norrbottens län beträffade hade förbudslagens 5 § ej, överlantmätaren vederligt, tillämpats i mer än ett enda fall. Anledningen härtill torde vara att trävarubolagen redan på tidigt stadium lagt sig till med hela fastigheter i sådan omfattning, att särskilt behov av förvärv av skogsmark från enskilda hemman ej kunde anses förefinnas. Dessutom torde skogstilldelningen i de flesta fall ej för närvarande få anses så riklig, att något överflöd funnes att avyttra till bolag m. fl. denna väg. Möjligen hade även det vid avvittringen tillämpade förfarings sättet att av hemmanens

skogstilldelning avsätta en fjärdedel till allmänning bidragit till att förrättningar av omnämnt slag ej förekommit i alltför hög grad. På grund av ovan omnämnda förhållande kunde överlantmätaren ej inse, att andra lagutskottets anförande i dess utlåtande nr 33 vid 1933 års riksdag kunde tillämpas i fråga om Norrbottens län. För länets vidkommande kunde man säga, att bestämmelserna i 5 § förbudslagen mycket väl skyddat brukningsdelarnas skogsbehov. Så vitt överlantmätaren kunde finna skulle de tilltänkta jämkningarna i den tekniska utformningen av ifrågavarande dispensbestämmelser i lagen endast komma att medföra, att det skydd, som lagen i förevarande avseende beredde, endast skulle bli mindre effektivt och således möjlighet öppnas till förvärv i vidsträcktare omfattning. Dessa tilltänkta jämkningar torde sammanhånga med den på senare tiden alltmer framträdande tendensen att från jordbruksegendomar söka avskilja all skog för att dessa skulle kunna skötas på ett rationellare och ur nationalekonomisk synpunkt bättre sätt. Enligt överlantmätarens förmenande torde man böra utgå från den synpunkten att all avkastning från marken, oavsett om denna bestode av rena jordbruksprodukter eller av skog, skulle tillfalla den å marken bosatta brukaren. Denne kunde möjligen under sådana förhållanden klara sig i uppkommande situationer. Förädlingen av skogen och därav fallande vinst borde tillkomma företagare inom trävaruindustrin. På grund härav ansåge överlantmätaren för egen del, att några ändringar i förberörda bestämmelser, avseende att bereda ökade möjligheter att från hemman avskilja skog för bildande av särskilda fastigheter, icke borde vidtagas. För Norrbottens läns vidkommande syntes 4 § första stycket andra punkten och därmed sammanhängande bestämmelser i berörda lag kunna helt borttagas.

I fråga om de fastigheter, som genom ägostyckning uppkommit från bolag och enskilda skogsspekulanter tillhöriga hemman, kunde man beträffande den utbrutna s. k. inägolotten i så gott som samtliga fall anse, att denna icke innehade den stödskogsareal, som skäligen kunde anses motsvara fastighetens behov enligt vad lagens stiftande avsetts, utan torde densamma få anses hava blivit beräknad påtagligt för liten. Onödigt stor kunde man knappast i några fall anse att densamma blivit.

KAP. V.

Sociala jordutredningens utremitterade preliminära alternativa förslag till ändringar.

I skrivelser den 8 april 1935 anmodade sociala jordutredningen domänstyrelsen, länsstyrelserna i Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Väster-norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund och Sveriges skogsägareförbund att avgiva yttrande över här nedan intagna, inom sociala jordutredningen uppgjorda preliminära alternativa förslag till ändringar i bolagsförbudslagen. Länsstyrelserna anmodades tillika att över förslagen höra egna-hemsnämnden, hushållningssällskapets förvaltningsutskott, jordbrukskommissionen, skogsvårdsstyrelsen och överlantmätaren i länet. Det med nr

1 betecknade förslaget avsåg införande av enhetliga bestämmelser i hela riket beträffande förvärv av överloppsskog, under det att förslaget nr 2 byggde på den i nuvarande lag upptagna principen med särskilda bestämmelser i ämnet för olika landsdelar.

Förslagen, som voro åtföljda av motivering, vilken här utlämnats, voro av följande lydelse:

Förslag nr 1

angående ändrad lydelse av 4 och 5 §§ lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom.

4 §.

(Gällande lag)

(Föreslagen lag)

Konungen äger giva bolag, förening eller stiftelse tillstånd att förvärva fastighet av annan beskaffenhet än i 3 § sägs i fall,

1. att fastigheten vid tiden för denna lags trädande i kraft ägdes av bolag eller ekonomisk förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet;

2. att fastigheten utgör sådan del av hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång (*stödskog*) och icke heller vara att hänföra till sådana till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk (*odlingsområde*); dock att i dylikt fall tillstånd icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas *dels* om hemmanet undergått ägostyckning utan iakttagande av vad i

2. att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga skogstillgång tillräcklig att utgöra varaktigt stöd för drivande av självständigt jordbruk (*stödskog*) och icke heller vara att hänföra till sådana till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanslås med andra brukningsdelar (*odlingsområde*); skolande vid beräkning av stödskog hänsyn tagas *dels* till möjligheten att genom delning av förefintlig brukningsdel bilda

(Gällande lag)

3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 1) om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning var för där avsedda fall stadgat, *dels*, så vitt angår Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Värmlands län samt vissa delar av Gävleborgs och Kopparbergs län, om till den fastighet, varifrån förvärvet göres, icke behålles stödskog minst motsvarande vad i 5 § sägs, *dels ock*, så vitt angår odlingsområde, om tillräcklig skogstillgång icke erhålles för därmed avsett nytt jordbruk eller sådant förutvarande jordbruk, med vilket området sammanlägges; skolande vad enligt bestämmelserna i denna punkt förvärvas från hemmanet avskiljas genom avstyckning, därvid dock skall iakttagas, att rätt till delaktigheter och förmåner, som avses i 19 kap. 12 § andra stycket i lagen om delning av jord å landet, ej må tilläggas den avstyckade ägovidden;

3. att fastighetens förvärvande för bolaget, föreningen eller stiftelsen såsom innehavare av angränsande fastighet äger avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande;

dock att i dylikt fall tillstånd icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas, om jordbruket å fastighet, varifrån förvärvet göres, därigenom skulle bringas att upphöra eller märkligen försvagas;

4. att med fastighetens förvärvande är avsett att åt arbetare eller andra hos bolaget, föreningen eller stiftelsen anställda personer bereda bostäder eller att genom idkande av jordbruk tillgodose sådana personers behov av livsförnödenheter eller jordbruksprodukter; eller

5. att med fastighetens förvärvande är avsett att främja bildandet av egna hem eller mindre jordbruk.

(Föreslagen lag)

nya självständiga jordbruk, *dels*, beträffande odlingsområde, till möjligheten att av dylikt område bilda självständiga jordbruk eller sammanslå sådant område med befintlig brukningsdel;

Tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast föflutna fem åren genom avlåtelse

(Gällande lag)

En skogsbrukare förbehåller sig för att tillåta andra att använda skogen till jakt eller fiske. Detta gäller dock endast om skogen är avsedd för jakt eller fiske. Om skogen är avsedd för annat ändamål, t.ex. skogsbruk, gäller inte detta förbehåll.

Prövas eljest i något fall på grund av särskilda omständigheter bolag, förening eller stiftelse böra medgivas rätt att förvärva fast egendom av annan beskaffenhet än i 3 § sägs, äger Konungen giva tillstånd därtill. Såsom sådan omständighet skall i fråga om förvärv, som göres av annan förening än ekonomisk förening eller av stiftelse, anses, att föreningen eller stiftelsen främjar ett allmännyttigt ändamål samt att förvärvet äger avsevärd betydelse för föreningens eller stiftelsens verksamhet.

(Föreslagen lag)

till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstildelning avhänt sig mark av ungefär samma värde, som med förvärvet avses. Tillstånd till förvärv enligt samma punkt må icke givas utan att särskild anledning därtill föreligger, om hemmanet undergått ägostyckning utan iakttagande av vad i 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 1) om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning var för där avsedda fall stadgat.

Vad enligt bestämmelserna i andra punkten förvärvas från hemmanet skall avskiljas genom avstyckning, därvid dock skall iakttagas, att rätt till delaktighet i sådana samfälligheter, rättigheter och förmåner, som avses i 19 kap. 12 § andra stycket i lagen om delning av jord å landet, ej må tilläggas den avstyckade ägovidden.

Tillstånd till förvärv enligt tredje punkten här ovan må icke givas utan att särskild anledning därtill föreligger om jordbruket å fastighet, varifrån förvärvet göres, därigenom skulle bringas att upphöra eller märkligen försvagas.

(Gällande lag)

(Föreslagen lag)

5 §.

Till stödskog enligt 4 § första stycket andra punkten skall hänföras (Härefter följa stödskogsbestämmelserna för vissa delar av landet.)

Prövas i andra fall än i 4 § angivits på grund av särskilda omständigheter bolag, förening eller stiftelse böra medgivas rätt att förvärva fast egendom av annan beskaffenhet än i 3 § sägs, äger Konungen giva tillstånd därtill. Såsom sådan omständighet skall i fråga om förvärv, som göres av annan förening än ekonomisk förening eller av stiftelse, anses, att föreningen eller stiftelsen främjar ett allmännyttigt ändamål samt att förvärvet äger avsevärd betydelse för föreningens eller stiftelsens verksamhet.

Förslag nr 2

till ändrad lydelse av 4 och 5 §§ lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom.

(Gällande lag)

(Föreslagen lag)

4 §.

Konungen äger giva bolag, förening eller stiftelse tillstånd att förvärva fastighet av annan beskaffenhet än i 3 § sägs i fall,

1 mom. Konungen äger giva bolag, förening eller stiftelse tillstånd att förvärva fastighet av annan beskaffenhet än i 3 § sägs i fall,

1. att fastigheten vid tiden för denna lags trädande i kraft ägdes av bolag eller ekonomisk förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet;

2. att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga för drivande av självständigt jordbruk tillräcklig skogstillgång (stödskog)

2. att fastigheten utgör sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas icke vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga skogstillgång tillräcklig att utgöra varaktigt stöd för drivande av själv-

(Gällande lag)

och icke heller vara att hänföra till sådana till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk (*odlingsområde*); dock att i dylikt fall tillstånd icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas dels om hemmanet undergått ägostyckning utan iakttagande av vad i 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 1) om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning var för där avsedda fall stadgat, dels, så vitt angår Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Värmlands län samt vissa delar av Gävleborgs och Kopparbergs län, om till den fastighet, varifrån förvärvet göres, icke behålles stödskog minst motsvarande vad i 5 § sägs, dels ock, så vitt angår odlingsområde, om tillräcklig skogstillgång icke erhålles för därmed avsett nytt jordbruk eller sådant förutvarande jordbruk, med vilket området sammanlägges; skolande vad enligt bestämmelserna i denna punkt förvärvas från hemmanet avskiljas genom avstyckning, därvid dock skall iakttagas, att rätt till delaktighet i sådana samfälligheter, rättigheter och förmåner, som avses i 19 kap. 12 § andra stycket i lagen om delning av jord å landet, ej må tilläggas den avstyckade ägovidden;

3. att fastighetens förvärvande för bolaget, föreningen eller stiftelsen såsom innehavare av angränsande fastighet äger avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande, dock att i dylikt fall tillstånd

(Föreslagen lag)

ständigt jordbruk (stödskog) och icke heller vara att hänföra till sådana till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanslås med andra brukningsdelar (*odlingsområde*); skolande vid beräkning av stödskog hänsyn tagas dels till möjligheten att genom delning av förefintlig brukningsdel bilda nya självständiga jordbruk, dels, beträffande odlingsområde, till möjligheten att av dylikt område bilda självständigt jordbruk eller sammanslå sådant område med befintlig brukningsdel;

3. att fastighetens förvärvande för bolaget, föreningen eller stiftelsen såsom innehavare av angränsande fastighet äger avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande;

(Gällande lag)

icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas, om jordbruket & fastighet, varifrån förvärvet göres, därigenom skulle bringas att upphöra eller märkligen försvagas;

4. att med fastighetens förvärvande är avsett att åt arbetare eller andra hos bolaget, föreningen eller stiftelsen anställda personer bereda bostäder eller att genom idkande av jordbruk tillgodose sådana personers behov av livsförnödenheter eller jordbruksprodukter; eller

5. att med fastighetens förvärvande är avsett att främja bildandet av egna hem eller mindre jordbruk.

Tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan må icke givas utan att särskild anledning därtill föreligger, dels om hemmanet undergått ägostyckning utan iakttagande av vad i 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 1) om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning varför där avsedda fall stadgat, dels ock, så vitt angår Värmlands och Kopparbergs län, om till den fastighet, varifrån förvärvet göres, icke behålles stodskog minst motsvarande vad i 5 § sägs. Beträffande Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt Hudiksvalls, Ljusdals, Bollnäs och Söderhamns fogderier av Gävleborgs län gäller, att tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan i allmänhet endast må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom försäljning till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark av ungefär samma värde, som med förvärvet avses.

I fråga om nedan i 5 § angivna, på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delar av Kopparbergs län, vars heminägare ännu ligga i storskifte, skall vid tillämpning av

bestämmelserna i andra punkten här ovan hänsyn tagas jämväl till andra samma ägare eller hans make tillhöriga ägor, vilka såsom en brukningsdel nyttjas tillsammans med den del av hemmanet, som skulle återstå efter avlåtelsen.

Vad enligt bestämmelserna i andra punkten förvärfvas från hemmanet skall avskiljas genom avstyckning, därvid dock skall iakttagas, att rätt till delaktighet i sådana samfälligheter, rättigheter och förmåner, som avses i 19 kap. 12 § andra stycket i lagen om delning av jord å landet, ej må tilläggas den avstyckade ägovidden.

Tillstånd till förvärfv enligt tredje punkten här ovan må icke givas utan att särskild anledning därtill föreligger om jordbruket å fastighet, varifrån förvärfvet göres, därigenom skulle bringas att upphöra eller märkligen försvagas.

2 mom. Prövas i andra fall än ovan angivits på grund av särskilda omständigheter bolag, förening eller stiftelse böra medgivas rätt att förvärva fast egendom av annan beskaffenhet än i 3 § sägs, äger Konungen giva tillstånd därtill. Såsom sådan omständighet skall i fråga om förvärfv, som göres av annan förening än ekonomisk förening eller av stiftelse, anses, att föreningen eller stiftelsen främjar ett allmännyttigt ändamål samt att förvärfvet äger avsevärd betydelse för föreningens eller stiftelsens verksamhet.

5 §.

Till stödskog enligt 4 § första stycket andra punkten skall hänföras:

Till stödskog enligt 4 § 1 mom. andra punkten skall hänföras:

a) inom Nedan-Siljans fögderi

*(Gällande lag)**(Föreslagen lag)*

b) inom Nedan-Siljans, Ovan-Siljans och Väster-Dals fögderier samt Envikens och Svärdsjö socknar i Kopparbergs län vad vid verkställt storskifte betecknats såsom hemskog och fåbodskog;

c) inom Värmlands län till skogsbröd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark av följande omfattning nämligen:

15 hektar medelgod skogsmark därjämte ett mot tre gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Älvdals härads övre tingslag, Ekshärads och Gustav Adolfs socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Vitsands, Östmarks och Lekvattnets socknar av Fryksdals härads övre tingslag samt Bogens socken av Jösse härad;

10 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot två gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Norra Råda och Sunnemo socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Fryksände socken av Fryksdals härads övre tingslag, hela Fryksdals härads nedre tingslag, Eda, Gunnarskogs, Köla, Ny, Mangskogs, Arvika, Älgå, Brunskogs och Boda socknar av Jösse härad, Ransäters, Övre Ulleruds, Nedre Ulleruds och Frykeruds socknar av Kils härad samt hela Nordmarks, Gillbergs, Nyeds och Färnebo härad;

5 hektar medelgod skogsmark och stort område dylik mark till varje Kils socken och Kils härad samt hela och Visnums härad;

med undantag för Kopparbergs och Aspeboda socknar, Ovan-Siljans fögderi, Väster-Dals fögderi med undantag för Sävsnäs socken samt Svärdsjö och Svartnäs socknar av Falu fögderi i Kopparbergs län vad vid skogsåbodelning eller, där sådan ej förekommit, allmänt storskifte avsetts såsom hemskog och fåbodskog;

b) inom Värmlands län till skogsbröd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark av följande omfattning nämligen:

20 hektar medelgod skogsmark därjämte ett mot fyra gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Älvdals härads övre tingslag, Ekshärads och Gustav Adolfs socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Vitsands, Östmarks och Lekvattnets socknar av Fryksdals härads övre tingslag samt Bogens socken av Jösse härad;

10 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot tre gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Norra Råda och Sunnemo socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Fryksände socken av Fryksdals härads övre tingslag, hela Fryksdals härads nedre tingslag, Eda, Gunnarskogs, Köla, Ny, Mangskogs, Arvika, Älgå, Brunskogs och Boda socknar av Jösse härad, Ransäters, Övre Ulleruds, Nedre Ulleruds och Frykeruds socknar av Kils härad samt hela Nordmarks, Gillbergs, Nyeds och Färnebo härad;

därjämte ett med åkerarealen lika självständigt jordbruk inom Stora Näs, Grums, Karlstads, Ölme, Väse

skolande följaktligen, då skogsmarken är under medelgodhet, en motsvarande ökning ske av den beräknade stödskogens areal, och må, då skogsmarken är över medelgodhet, en motsvarande minskning kunna äga rum.

KAP. VI.

Myndigheternas yttranden över sociala jordutredningens utremitterade preliminära alternativa förslag till ändringar.

De av myndigheterna över sociala jordutredningens preliminära alternativa förslag avgivna yttrandena innehålla följande:

Domänstyrelsen.

Betydelsen av en bolagsförbudslagstiftning med hänsyn till önskvärdheten att bevara jord i bondebesittning torde vara allmänt erkänd. Ur samhällets och de olika jordägargruppernas synpunkt är likväl i många fall önskvärt, att en reglering av ägofördelningen mellan olika jordägargrupper alltjämt må kunna äga rum. Stundom torde nämligen den nuvarande besittningsfördelningen med hänsyn till dennas lokalisation och fördelning på olika ägoslag m. m. icke vara den lämpligaste. Förändrade lägen, vilka kunna påverka grunderna för besittningsfördelningen, kunna även av olika anledningar inträffa inom en tämligen nära framtid. Dylika ändrade lägen inträffa på grund av produktionens växlande inriktning tämligen oavbrutet i ett samhälle. Möjligheten till utnyttjande av små motordrivna sågar, automobilismens utveckling i förening med ett förbättrat vägnät, virkeskapitalets ökning i södra Sverige äro några av de förhållanden, som för närvarande påverka skogsdriften på annat sätt än för ett tjugotal år sedan.

Fråga är då vilka verkningar, som *förslag nr 1* med dess för hela riket enhetliga bytes- och jämviktsprincip kan väntas medföra med hänsyn till dessa omständigheter. För vissa delar av landet skulle det sannolikt verka i den riktningen, att det uppmuntrade bolagen till försäljning av mera välbelägen jord, varefter bolagens jordförvärv kunde koncentreras till den egentliga skogsbygden. För andra delar av landet skulle en sådan förändring av jordbesittningen sannolikt icke kunna åstadkommas, hur önskvärd den än må vara ur såväl samhällets som de olika jordägargruppernas synpunkter.

Det må samtidigt särskilt uppmärksammas, att fördelningen mellan bolags, förenings och stiftelses jordbesittning å ena sidan samt bonde- och annan enskild besittning å andra sidan är — betingad av ett flertal olika omständigheter — mycket olikformig i vårt land. Följande uppgifter, avseende förhållandena vid tiden för 1933 års allmänna fastighetstaxering, giva en tydlig bild därå. I sammanställningen betecknas med A aktiebolags och dylika skogar, B bonde- och godsskogar, varjämte S betecknar stats- och övriga allmänna skogar.

	Ägar-grupp	Skogsmark i %		Inägor i %	
		inom område	av rikets skogsmarksareal	av skogsmark + inägor inom område	av rikets inägoareal
<i>Område I, Över-Norrland</i>					
Norrbottnens och Västerbottnens län					
	A	16·1			
	B	34·4	31·5	6·2	9·5
	S	49·5			
		100·0			
<i>Område II, Neder-Norrland</i>					
Västernorrlands, Jämtlands, Gävleborgs län					
	A	45·5			
	B	43·9	26·5	6·6	8·5
	S	10·6			
		100·0			
<i>Område III, Bergslagslänen</i>					
Kopparbergs och Värmlands län; Örebro och Västmanlands län (ej slättbygden)					
	A	37·0			
	B	46·0	17·0	11·8	10·5
	S	17·0			
		100·0			
<i>Område IV, Mälardalslänen m. fl.</i>					
Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro, Västmanlands slättbygd, Östergötlands, Skaraborgs och Malmöhus län					
	A	15·0			
	B	70·2	10·0	44·8	38·0
	S	14·8			
		100·0			
<i>Område V, Övriga Götaland</i>					
	A	6·3			
	B	84·5	15·0	32·8	33·5
	S	9·2			
		100·0			100·0

Av sammanställningen framgår, att i Neder-Norrland bolagsgruppen omfattar över 45 procent men i »Övriga Götaland» endast 6·3 procent av skogsmarksarealen. Bonde- och godsgruppen är svagast representerad i Över-Norrland med 34·4 procent och starkast i »Övriga Götaland» med 84·5 procent. Såväl absolut som procentuellt förekommer största inägoarealen i Mälardalslänen m. fl., därefter i »Övriga Götaland». Inom dessa områden ligga nära 72 procent av rikets totala inägoareal.

Det torde med hänsyn till nu nämnda olika förhållanden vara olämpligt att tillämpa i förslag nr 1 angivna enhetliga bestämmelser för hela riket, även i betraktande av att dessa för vissa delar av landet, som tidigare nämnts, skulle vara ändamålsenliga i sina verkningar och därtill i tillämpningen enkla.

Av nämnda orsaker anser sig domänstyrelsen icke kunna förorda förslag nr 1 att läggas till grund för en lagstiftning i ämnet.

Vad förslag nr 2 beträffar vilar detta för de södra och mellersta delarna av landet på en principiellt riktigare grund, då det mera kan taga hänsyn till i verkligheten föreliggande förhållanden. Styrelsen hyser på grund härav den uppfattningen, att sagda förslag i stort sett skulle giva större möjlighet till en efter olika förhållanden anpassad ändamålsenlig tillämpning av förbudslagen. Det vore likväl önskvärt att så vitt möjligt likartade normer för vad som skall hänföras till stödskog gällde för de i många avseenden likartade länen i Norrland samt Kopparbergs och Värmlands län.

Styrelsen får för sin del giva företråde för förslaget nr 2 framför förslaget nr 1 att läggas till grund för en lagstiftning i ämnet.

Beträffande övriga delar av förslagen nr 1 och 2 har styrelsen icke något att erinra. Styrelsen är emellertid för sin del tveksam jämväl huruvida förslag nr 2 bör läggas till grund för lagstiftning i ämnet, därest en ändring av nuvarande bestämmelser skall verkställas. Styrelsen skulle för sådant fall hellre vilja förorda det förslag, som framlades i Kungl. Maj:ts proposition nr 205 till 1925 års riksdag, i vilket förslag ej funnes intagna några bestämmelser angående vad som vore att hänföra till stödskog. Styrelsen anser nämligen att varje förekommande koncessionsfall skulle kunna erhålla en med hänsyn till det med förbudslagen avsedda syftet grundlig och samtidigt för olika förhållanden väl avpassad prövning enligt nämnda förslag. De enligt styrelsens mening starka skäl, som för detta förslag framlades i motiven till nämnda proposition och vid ämnets behandling i riksdagen, anser styrelsen alltmäktigt gälla.

Värmlands län.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott: Beträffande sociala jordutredningens tvenne lagändringsförslag synes visserligen förslag nr 2 genom att fastställa vissa minimiarealer stödskog taga särskilt sikte just på önskvärdheten av ett säkerställande av stödskogstillgången. Emellertid torde den förekommande zonindelningen varken vara eller kunna göras i alla avseenden tillfredsställande, då tillräckligt skarpa naturliga gränser mellan de olika zonerna icke förefinnas. Då dessutom rätten till förvärv av här ifrågakarande art skall göras till föremål för prövning i varje särskilt fall, därvid i allmänhet kommunalnämnden i orten och annan nämnd eller myndighet skall höras, synas arealbestämmelser vara av huvudsakligen vägledande beskaffenhet. Även har ur förslag nr 2 för stora delar av landet — däribland Värmland — uteslutits den i förslag nr 1 intagna och otvivelaktigt ändamålsenliga föreskriften, att tillstånd till förvärv enligt lagens 4 § 2 punkt i allmänhet endast må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark till ungefär samma värde, som med förvärvet avses.

Då sistnämnda bestämmelse synes utskottet erbjuda bättre trygghet åt syftet att förhindra skogsmarkens övergång i bolags ägo än förekomsten av arealbestämmelser och då i övrigt prövning av rätten till förvärv skall ske efter enahanda grunder enligt båda ändringsförslagen, får förvaltningsutskottet för sin del förorda, att förslag nr 1 lägges till grund för eventuell lagstiftning i ämnet.

Egnahemsnämnden: Egnahemsnämnden, som givetvis har sin uppmärksamhet riktad på, att erforderligt skogsområde tillförsäkras lägenhet, som avstyckas för bildande av jordbruksegnahem, finner emellertid, att möjlighet för bolag att förvärva s. k. överloppsskog icke bör avstängas. En lämpligare arrondering av ett skogsomplex genom tillköp av skogslotter underlättar värden och det rätta utnyttjandet av skogskapitalet till förmån ej blott för vederbörande bolag, utan även för dem, som för sin utkomst äro beroende av arbetet i skogarna och vid träförädlingsindustrin. För egnahemslånerörelsen har detta sin stora betydelse, enär bland egnahemslåntagarna finnes ett flertal, vars huvudsakliga inkomst härrör sig från dylikt arbete.

Vid en jämförelse mellan de nu framlagda båda lagförslagen finner nämnden förslag nr 1 genom sina för hela riket enhetliga bestämmelser vara att föredraga framför förslag nr 2, vilket genom sina särbestämmelser med zonindelning kan verka förtryckande vid tillämpningen. Begreppet stödskog torde näppeligen kunna fixeras till

visst antal hektar för alla inom samma zon befintliga fastigheter av här avsedd storlek, utan torde böra varieras från fall till fall, beroende på skogsmarkens beskaffenhet, skogens växtkraft och dylikt samt även på skogsområdets belägenhet och den större eller mindre lättheten att i förhållande härtill ekonomiskt utnyttja detsamma.

Jordbrukskommissionen: Kommissionen har intet att erinra mot det såsom nr 1 betecknade förslaget, vilket, enligt kommissionens mening, lämpligen bör läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Skogsvårdsstyrelsen: Skogsvårdsstyrelsen har i sitt tidigare — år 1925 — i samma fråga avgivna yttrande — uttalat, att den ansåge, att Värmlands län utan olägenhet torde beträffande stödskogsbestämmelserna kunna jämföras med övriga län söder om Norrland och Dalarna.

Detta sitt ståndpunktstagande stödde skogsvårdsstyrelsen dels på den omständigheten, att enligt sakens natur skarpt fixerade arealbestämmelser icke kunna giva ett avsett resultat inom Värmlands för samma zon ytterst starkt skiftande skogsmarker, dels ock därpå att bolags- och föreningsförvärv måste underställas Konungens godkännande samt dessförinnan grundligt utredas av vederbörande länsstyrelse. Som sistnämnda myndighet, innan den giver sitt till- eller avstyrkande, är skyldig i saken höra de kommunala och andra institutioner, som kunna anses äga bästa kännedomen om det speciella fallet, ansåg styrelsen, att häri låge en betryggande garanti för att vederbörlig hänsyn i varje fall toges till verkligen föreliggande behov av stödskog.

Styrelsen, som saknar anledning frånfalla sin enligt ovan tidigare intagna ståndpunkt, vill alltså i detta avseende uttala sig till förmån för alternativ nr 1.

I bägge förslagen har som en nyhet under mom. 5 införts ett visst bytesinstitut. Som villkor för visst förvärv föreskrives nämligen här, att bolaget, föreningen eller stiftelsen skall under de fem åren närmast före ansökningens ingivande hava genom försäljning till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark av ungefär samma värde, som med förvärvet avses. Från allmän jordpolitisk synpunkt måste givetvis en sådan föreskrift synas tilltalande, och har styrelsen mot densamma intet att i *princip* erinra. Styrelsen ställer sig emellertid tveksam till, huruvida bestämmelsen lämpligen bör givas den kategoriska stiliseringen, som i alternativ 1 blivit fallet. Om — som här skett — *redan under senaste åren verkställda* jordförsäljningar skola vara ett ofrånkomligt villkor för ifrågakommande fastighetsförvärv, kan måhända en från social synpunkt önskvärd försäljning av bolagsjord komma att försenas, i det att vederbörande kan finna med sin fördel förenligt att ransonera med sina egendomsförsäljningar. Styrelsen håller före, att den av vederbörande bolag m. fl. i sagda avseende visade tendensen beträffande återbördande i enskild hand av fastighet bör vara det utslagsgivande, och finner styrelsen därför, att de i alternativ 2 använda orden »i allmänhet» även böra införas i andra stycket av mom. 5.

Beträffande den i alternativ 2 intagna ändrade arealskalan för de tre olika zoner, i vilka länet där fortfarande anses i stödskogshänseende böra vara indelat, vill styrelsen anföra följande.

Sociala jordutredningen föreslår här vissa höjningar i nu föreskrivna stödskogsarealer för länets norra och mellersta delar. För södra delen anses nuvarande bestämmelser icke böra ändras.

Sagda förslag till ändringar i stödskogsarealerna grundar sig å domänstyrelsens utredning. Domänstyrelsen har emellertid vid denna utrednings verkställande varit hänvisad till *då* kända siffror beträffande bl. a. *årliga tillväxten* inom olika delar av länet. Dessa siffror härledde sig från 1911 års försökstaxering, vilken utvisade en tillväxt av 2²³ fm³ i medeltal per år och hektar skogsmark. Den 1929 företagna omtaxeringen av länet gav emellertid vid handen, att sagda tillväxt genom bl. a. för-

bättrad vård av bondeskogarna nämnda år stigit till $3\cdot12 \text{ fm}^3$ per år och hektar. Att under sådana förhållanden de av domänstyrelsen rörande arealbehovet stödskog dragna slutsatserna måste bli oriktiga, är endast naturligt, då de grundat sig på alltför låga produktionssiffror. Även skogsvårdsstyrelsen torde vid sin utredning hava räknat med för låg sådan siffra beträffande »Mellersta Värmland».

Den av domänstyrelsen för medelstort småbondejordbruk beräknade stödskogsarealen och därå årligen producerade virkesmängder belöper sig å

för norra området (4 har åker)	36 hektar	—	$65 \text{ fm}^3/\text{år}$
» mellersta » (5 » »)	25 »	—	55 »
» södra » (9·5 » »)	15 »	—	40 »

varvid för resp. områden räknats med en årstillväxt av $1\cdot8$, $2\cdot2$ och $2\cdot7 \text{ fm}^3$ per hektar.

Enligt nuvarande bestämmelser äro stödskogsarealerna för motsvarande egenomsstorlek fastställda till

för norra området	27 hektar
» mellersta »	20 »
» södra »	14·5 »

Om — som väl är avsett — ovan angivna 65 , 55 och 40 fm^3 årlig virkesproduktion å stödskogar anses tillräcklig för resp. områdets medelgårdar, skulle alltså efter *nuvarande* arealföreskrifter av stödskogen krävas en årlig produktion per hektar av

för norra området	$65 : 27 = 2\cdot4 \text{ fm}^3$
» mellersta »	$55 : 20 = 2\cdot8 \text{ »}$
» södra »	$40 : 14\cdot5 = 2\cdot8 \text{ »}$

I verkligheten torde de här ovan för *mellersta* och *södra* områdena som erforderliga angivna produktionssiffrorna utan tvivel ernås, därom vittnar icke blott tidigare påtalade 1929 års riksskogstaxering utan även erfarenheterna från de senaste fastighetstaxeringarna. Däremot anser styrelsen knappast möjligt att för *norra* området räkna med en så hög medelproduktion som $2\cdot4 \text{ fm}^3$ per år och hektar.

Under ovan anförda förhållanden skulle en ökning av för *mellersta* Värmland nu föreskrivna stödskogsareal synas obehörlig. Med hänsyn bland annat till de under senare åren för de mindre jordbrukarna försämrade möjligheterna att erhålla kör- och andra arbetsförtjänster, finner styrelsen emellertid sig icke böra avstyrka den av domänstyrelsen föreslagna ändringen beträffande stödskogsarealen inom denna del av länet.

Skogsvårdsstyrelsen vill alltså, som ovan framgår,

- 1) i princip tillstyrka förslag nr 1, samt
- 2) avstyrka den i mom. 5 av sagda förslag intagna kategoriska föreskriften om att vissa jordförsäljningar skola hava skett under viss tid för att nyförvärv skall kunna ske.

Överlantmätaren: Gemensamt för de två förslagen är, att nu gällande bestämmelser inom vissa delar av riket om stödskogens beräkning med mantalet som måttstock hava bortfallit. Det förnuftiga i en sådan åtgärd torde näppeligen kunna bestridas.

Såsom ersättning för mantalet vid beräkning av stödskogens storlek har man sökt att i förslaget till lagtexten så utförligt och allmängiltigt definiera stödskogsbegreppet, att lagens mening tydligt skulle komma till uttryck utan preciserade arealbestämmelser för olika delar av landet. I förslaget nr 1 är det avsett, att denna allmängiltiga regel skulle kunna gälla för hela landet, under det att det ansetts påkallat att i förslaget nr 2 för Värmlands län och delar av Kopparbergs län införa särbe-

stämmelser härutinnan. Dessa särbestämmelser sammanfalla beträffande Värmlands län i stort med nu gällande föreskrifter.

Ett frångående av mantalet som måttstock för stödskogens beräkning skulle givetvis på många håll inom de län, där denna måttstock nu gäller, medföra en utvidgad möjlighet för bolag till omfattande markförvärv. Då detta icke avsetts, har sociala jordutredningen som en nyhet i lagen föreslagit införande av ett slags bytesförfarande som villkor för förvärvet av överloppsskog, varigenom ett jämviktsförhållande mellan bondeskogar och bolagsskogar för framtiden kunde upprätthållas. I förslaget nr 1 är detta villkor avsett att gälla för hela landet, under det att i förslaget nr 2 detsamma icke skulle gälla bl. a. för de delar av landet, där storleken av stödsbogen närmare preciserats (bl. a. inom Värmlands län).

Uppslaget med bytesförfarande synes riktigt. Däremot förefaller det vara inkonsekvent att icke låta denna regel gälla generellt även i förslaget nr 2. Även om särbestämmelserna med avseende på stödskogens beräkning i detta förslag icke lära innebära en uppmjukning av gällande lag utan fastmer en skärpning, så synes anledning förefinnas att även inom trakter, där dessa särbestämmelser skulle gälla, uppehålla jämviktsläget mellan bondeskog och bolagsskog. Särskilt synes det finnas all anledning att inom Värmlands län söka befordra en sådan utveckling, som jordutredningen bl. a. avsett att åstadkomma med förenämnda villkor för bolagsförvärv av bönders och andra enskildas överloppsskogar, nämligen att bolagen skulle beredas möjlighet att förvärva sådana i allmänhet avlägset belägna skogar, som icke behövas som stöd för jordbruken, under det att i bondebesittning skulle återgå de bolagsskogar, som äro belägna i omedelbar närhet av bruten bygd.

Den i stort sett fria jorddelning, som före jorddelningslagens ikraftträdande pågätt i vårt land under en lång följd av år, har medfört, att fastigheterna inom många trakter splittrats i så små kvotdelar, att fastighetsenheten ensam icke längre utgör en självständig brukningsenhet; d. v. s. ett bondejordbruk består numera ofta av ett flertal smärre jordregisterfastigheter. I förslaget nr 2 har denna omständighet tagits i betraktande vid särbestämmelserna för vissa delar av Kopparbergs län (4 § 1 mom. 5 st. 3 punkten). De omständigheter, vilka jordutredningen framfört såsom skäl för dessa särbestämmelser, torde förefinnas inom flera delar av landet, bl. a. inom vissa delar av Värmland, där uppdelningen i små osjälvständiga fastigheter drivits långt. Det synes mig därför, som om denna »Kopparbergsregel» borde få generell tillämpning, där omständigheterna det påkalla.

Det är givet, att storleken av den till ett jordbruk erforderliga stödsbogen måste variera med hänsyn till de olika betingelser för bedrivande av ett ekonomiskt bärkraftigt jordbruk, som man har att räkna med i olika delar av landet. Men därför synes det icke vara motiverat att för skilda delar av landet tillämpa principiellt olika regler för stödskogens beräkning, medförande att stödsbogen för fastigheter med samma betingelser för ett jordbruks bedrivande skulle kunna bli större eller mindre beroende på fastighetens belägenhet i det ena eller andra bestämmelseområdet. För varje särskilt fall gäller ju dock ytterst, att stödsbogen skall bli fullt tillräcklig för att fylla sin uppgift som stöd åt fastigheten (brukningsenheten).

Frågan är då, om den generella bestämmelsen i förslaget nr 1 kan anses vara tillfyllest, så att vid tillämpningen lagens syfte helt blir uppfyllt, eller om i stället bestämmelser liknande dem, som enligt förslag nr 2 avsetts skola gälla för Värmland, borde med de av ortsförhållandena betingade förändringar utsträckas att gälla för hela landet efter ett utarbetat zonsystem.

Metoden att rent siffermässigt efter angivna regler kunna beräkna stödskogens storlek underlättar givetvis tillämpningen och lär väl därvid också i viss utsträckning förhindra en för snäv skogstilldelning. Å andra sidan kan detta förfaringssätt icke så smidigt anpassa sig efter de speciella omständigheterna. Då det säkerligen med

hänsyn till de skiftande förhållandena för ett jordbruks bedrivande, som av olika anledningar råda i vårt land icke blott inom de olika länen utan även inom smärre enheter av länen, lär vara svårt att åstadkomma en ändamålsenlig och rättvist verkande zonindelning, synes det därför vara riktigare att ingå i sakprövning från fall till fall som förslaget nr 1 förutsätter.

I jorddelningslagen föreskrives, att vid avstyckning av ett område, vari ingå åker, äng eller därtill odlingsbar mark av den omfattning, att fastigheten varder tjänlig till jordbruk, detsamma skall i mån av tillgång erhålla för dess nyttjande för sådant ändamål erforderlig skog. Detta lagrum har så tolkats, att därmed blott avsetts att giva den nya fastigheten så mycken skog, att den räcker att tillgodose fastighetens husbehov av virke (bränsle, stängsel, underhåll av byggnader m. m.). Stöds-kogsbestämmelsen i förbudslagen har givetvis avsett att i vissa delar av landet tillförsäkra den självständiga jordbruksenheten ett betydligt större stöd av skog än den, som jorddelningslagens husbehovsskog kan giva densamma. Denna tanke synes emellertid kunna komma till ett kraftigare uttryck än som skett i den föreslagna lagtexten. Det bör därför utsägas däri, att vid frånhändande av överloppsskog till bolag återstående del av fastighet (brukningsenhet) skall äga skogstillgång först och främst tillräcklig för tillgodoseende av husbehovsvirke och erforderliga beteshagar och därutöver, när den med avseende på inägojordens omfattning och belägenhet har förutsättningar att tillsammans med skogsbruk utgöra ett efter ortsförhållandena lämpligt bondejordbruk, så stor skogsareal tilläggsskog, att avkastningen från densamma varaktigt kan bidra till att göra fastigheten (brukningsenheten) ekonomiskt bärkraftig.

Till ledning vid beräkningen av tilläggsskogen synes inom varje län vederbörande hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelse böra gemensamt utarbeta vissa för olika platser vunna erfarenhetssiffror.

Som en sammanfattning av mitt yttrande och som svar på frågan, huruvida någotdera av de två förslagen enligt min mening bör läggas till grund för lagstiftning i ämnet, får jag uttala

att enhetliga bestämmelser böra gälla i hela riket beträffande bolags förvärv av överloppsskogar,

att förslaget nr 1 med vissa kompletteringar synes lämpligen kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet samt

att dessa kompletterande bestämmelser synes böra avse dels att förtydliga stöds-kogsbegreppet med understrykande av dess karaktär i vissa fall av tillägg utöver rena husbehovet, dels att möjliggöra ett hänsynstagande i särskilda fall till bestående sambruk fastigheter emellan (brukningsenheten) vid avgörande av stöds-kogens storlek (»Kopparbergsregeln»).

I detta sammanhang framhålles det anmärkningsvärda, att olika synpunkter skola anläggas på en självständig jordbruksfastighets behov av skog, när det är fråga om, å ena sidan, nybildning av ett bondejordbruk genom avstyckning av en bolagsfastighets (kronohemmans) inägor eller avstyckning till en enskild av skogsmark från ett bondejordbruk, å andra sidan, förvärv av bolag utav ett bondejordbruks överloppsskog. Det synes dock vara lika angeläget att bevara bärkraftigheten hos den »gamle» självvägarens fastighet vare sig spekulanten å skogsmarken är ett bolag eller en enskild (i sistnämnda fallet tillkommer ju ofta det ur nationalekonomisk synpunkt beklagliga momentet, att köpet skett i rent spekulationssyfte, till nackdel för ett uthålligt och rationellt skogsbruk), som att skapa samma förutsättningar för den nye självvägaren att kunna bärga sig på sin nya fastighet. Därest en jordpolitik avser att bevara och förstärka våra bondejordbruk, synes det uppenbart, att bestämmelserna i jorddelningslagen för avstyckningar måste skärpas därhän, att till ett bonde-

jordbruk, det gamla eller blivande, måste kvarhållas eller tilläggas skogsmark i sådan omfattning, att fastigheten i verkligheten icke förlorar karaktären av ett bondejordbruk.

Det förefaller ock vara påtagligt, att de för en sund jordpolitik normerande reglerna om skydd för bondejordbruken i första hand böra återfinnas i jorddelningslagen och icke i en lagstiftning med begränsat tillämplighetsområde.

Länstyrelsen åberopade såsom eget yttrande vad förvaltningsutskottet anfört i ärendet.

K o p p a r b e r g s l ä n .

Hushållningssällskapetets förvaltningsutskott och egnahemsnämnd: Att på det sätt som ifrågasättes uti förslaget nr 1 helt frångå vad som nu gäller i fråga om skogsmark betecknad såsom utskog, fåbodskog och hemskog förefaller vanskligt även om erfarenheten visat, att de i angivna hänseende nu gällande bestämmelserna äro i behov av sådant tillrättaliggande, som närmare anges uti motiveringen till förslag nr 2.

4 § punkt 5, andra stycket, skulle enligt förslaget nr 1 erhålla följande lydelse: »Tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark av ungefär samma värde, som med förvärvet avses — — —.»

På grund härutav må erinras om att jordbruksfastigheternas värde till högst avsevärd del äro beroende av de å desamma förefintliga byggnadernas beskaffenhet och värde. Därför synes också böra starkt ifrågasättas huruvida byggnadsvärdet i angivna hänseende lämpligen bör få utgöra bytesobjekt. Riktigare förefaller vara att värdet av det till enskilda avlätna beräknades efter avdrag för jordbruksfastighetens byggnadsvärde.

Vid bedömandet av förslaget nr 1 bör i vad det berörer Kopparbergs län icke förbises vad som närmare angivits uti motiveringen till förslag nr 2 beträffande brukningsdelarna, vilka i mycket stor omfattning utgöras av andelar i ett stort antal hemman.

Om även det väl må erkännas, att det är värdefullt med enhetliga bestämmelser, synes böra ifrågasättas lämplighet för detta läns vidkommande av ett frångående av stödsogsbestämmelserna, vilka införts i 1906 års förbudslag och därefter tillämpats, för att ersätta dessa med allmänna bestämmelser. Den erfarenhet man hitintills vunnit av här ifrågavarande förbudslag synes vara för värdefull för att på sätt förslaget nr 1 ifrågasätter utbytas mot föreskrifter vars verkningar icke nöjaktigt kunna överblickas.

Då jordbruket inom stora delar av länet bland annat på grund av brukningsdelarnas ringa åkerareal uppenbarligen icke har eller kan komma att få självständig bärkraft, är det givetvis ett ytterligt viktigt jordbruksintresse, att skogsmarken i sådan omfattning bibehålles vid jordbruksfastigheterna, att icke blott tillgången på husbehovsvirke säkerställes utan även att det tillses, att i den mån detta låter sig göra en efter ortens förhållande tillfredsställande kvantitet skogsprodukter för avsalu finnes. Förvaltningsutskottet och egnahemsnämnden finner det också synnerligen angeläget, att den självvägande jordbruksbefolkningens behov av stödskog i möjligaste mån säkerställas.

Förslaget nr 2, som innebär en välbehövlig justering av och som för detta län mera anknyter sig till nu gällande förbudslags bestämmelser, synes förvaltningsutskottet och egnahemsnämnden böra kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Jordbrukskommissionen: De föreslagna lagändringarna avse bestämmelserna i den s. k. förbudslagen rörande vad som skall anses utgöra ett hemmans stödskog och förty icke kunna förvärvas av bolag och med bolag likställda rättssubjekt. Rörande behovet av en ändring i dessa bestämmelser delar kommissionen den uppfattning, som kommit till uttryck i andra lagutskottets yttrande vid 1925 års riksdag, att de nuvarande stödskogsbestämmelserna för Dalarnas vidkommande kommit att i praktiken verka ojämnt och otillfredsställande. Samma mening har också uttalats av vissa lokala myndigheter samt av ledaren för Dalautredningen. Kommissionen anser visserligen att restriktiva bestämmelser måste finnas för att hindra bolag m. fl. att ytterligare utvidga sina ägoinnehav till förfång för den självägande bondeklassen, men håller för sannolikt att sådana restriktioner skola kunna utformas efter mera rationella grunder än de hittills gällande.

Under senare år har visserligen antalet ansökningar rörande förvärv av överloppsmark varit jämförelsevis ringa, men med ändrade konjunkturen är det tänkbart, att intresset hos bolagen för ytterligare markförvärv kan komma att stegras och avfattningen av stödskogsbestämmelserna därmed få större praktisk betydelse.

I det remitterade förslaget redogöres för tvenne olika alternativ till ändrade bestämmelser rörande beräkning av stödskogsbegreppet. Det ena, alternativ 1, innefattar likformiga bestämmelser för hela landet med en relativt fri prövning från fall till fall och med införande som villkor för förvärv av den s. k. bytesprincipen. Det andra alternativet, betecknat med 2, bygger i huvudsak på nuvarande lagbestämmelser med särskilda regler för beräkning av stödskog i Norrland, vissa delar av Dalarna och i Värmland.

Det synes vara ett önskemål härvidlag liksom på andra områden att i lagstiftningen åvägabringa största möjliga enhetlighet, och ur den synpunkten vill kommissionen förorda, att en lösning av det föreliggande lagstiftningsproblemet sökes i huvudsak efter de linjer, som sociala jordutredningen anvisat i alternativ 1. De farhågor, som man kunnat hysa i fråga om en fri prövning av förvärven i Norrland och Dalarna med där rådande speciella förhållanden i avseende å skogens betydelse för jordbruket, torde i viss mån elimineras i och med införande av bytesprincipen. I denna metod synes man ha funnit ett lyckligt regulativ mot en icke önskvärd utvidgning av bolagens jordinnehav, på samma gång som därigenom en ökad försäljning av bolagen tillhörig jordbruksjord kan komma att främjas. Stadgandena angående bytesprincipen böra emellertid tydligt givas en sådan avfattning, att avhändande av mark till visst värde icke kan komma att tagas till intäkt för en ovillkorlig rätt att förvärva annan mark i stället. I fråga om tillstånd till nyförvärv av mark bör det givetvis alltid vara lämpligheten av det ifrågasatta förvärvet i och för sig som bör vara avgörande.

Beträffande detaljbestämmelserna i förslaget alternativ 1 vill kommissionen förorda, att i 4 § mom. 2 införes en bestämmelse av samma innebörd som i 4 § mom. 5 i alternativ 2 att vid prövning av behovet av stödskog hänsyn skall tagas till andra samma ägare eller hans make tillhöriga ägor, vilka såsom en brukningsdel nyttjas tillsammans med den del av hemmanet, som skulle återstå efter avlätseln. För Dalarnas vidkommande är detta stadgande av större betydelse, därest alternativ 1 väljes, än vid tillämpning av alternativ 2.

Vid bytesprincipens omsättning i praktiken uppstå frågor dels om den tid, inom vilken försäljning skall få tillgodoräknas som grund för nyförvärv, dels huruvida bytesförhållandet skall begränsas inom visst geografiskt område. Kommissionen ställer sig tveksam till förslaget, att markförsäljningar under en tid bakåt av fem år skulle få tillgodoräknas som grund för nyförvärv. I vissa trakter ha skogsbolagen under de senare åren av rent privatekonomiska motiv bedrivit en rätt omfattande försäljning av jordbruksfastigheter och inägojord. Vid den nya lagens ikraftträdande skulle dessa sålunda ligga med samlade bytesobjekt i betydande

omfattning, vilka åtminstone teoretiskt sett berättigade till nyförvärv i motsvarande utsträckning. Då de försäljningar, som skett i det förflutna, i och för sig ha varit förmånliga för bolagen, synes det icke finnas skäl att de skulle få räknas som grund för förvärv av nya marker. Bytesrätten torde lämpligen böra hänföra sig allenast till affärer efter lagens ikraftträdande. Endast på så sätt kan den nya anordningen komma att ha någon kraftigare verkan i fråga om att stimulera till nya försäljningar av jordbruksjord.

Vad beträffar omfattningen av det geografiska område, inom vilket bytesförfarande för varje enskild markspekulant skulle kunna tillämpas, förefaller det av förslaget som om meningen vore att sagda område skulle utgöra hela riket. Kommissionen vill ifrågasätta, huruvida det icke funnes skäl att i första hand begränsa bytesprincipens tillämpning till att gälla fastigheter inom samma län. Prövningen av de olika förvärvsansökningarna försvåras givetvis i de fall, då ett bolag äger fastigheter inom flera län och vill åberopa markupplåtelse i ett län som grund för nyförvärv i ett annat.

Skogsvårdsstyrelsen: Beträffande Kopparbergs län synes ett realiserande av *förslaget nr 1* komma att befrämja en ur många synpunkter önskvärd koncentration av bondehemmanens skogar till den odlade jordens närhet. Förslaget innebär vidare enhetlighet för hela riket samt onödiggör särskilda beskrivningar av vad som skall anses vara stödskog.

Lagstiftningen synes ej böra lägga onödiga hinder i vägen för en i bolagsform driven legitim näringsgren. Förslagets ovillkorliga fordran på motprestation genom försäljning synes emellertid utgöra dels en alltför snäv begränsning av nuvarande bolags m. fl. utvecklingsmöjligheter, dels ett måhända skadligt hinder för uppkomsten av nya skogsförädlingsindustrier i bolagsform.

Ur skogsbrukssynpunkt kan ifrågasättas lämpligheten av en så generell begränsning av bolags m. fl. rätt att förvärva överloppsskog. Det vill synas som om större hänsyn till i de enskilda fallen föreliggande omständigheterna skulle kunna tagas utan att lagens sociala och jordpolitiska verkningar skulle försvagas. Det finnes ju i varje fall stora delar av riket, där bolag m. fl. utan olägenhet synes böra medgivas rätt till förvärv av överloppsskog utan föreslagen motprestation. Resultatet av skogsbruket å bondehemmanens skogar har enligt taxeringsutfallet vid 1928 års allmänna fastighetstaxering blivit, att virkestillgångarna å dessa skogar nedminskats i sådan grad, att deras s. k. relativa skogstillgång endast utgör 73 % av bolagsskogarnas. Då nu ej mindre än c:a 60 % av enskildas skogar utgöras av relativt synnerligen välbelägna bondeskogar, synes förenämnda omständighet böra mana till allvarligt övervägande. Härvid synes någon egentlig förbättring i det nuvarande läget näppeligen kunna påräknas i fråga om de rena husbehovsskogarna. Enligt en av professor T. Jonson verkställd utredning uppgår den sammanlagda arealen av dessa skogar till ej mindre än c:a 700 000 hektar. Vid annan driftsform skulle dessa skogar normalt kunna producera 1⁶ milj. kbm, varav c:a $\frac{2}{3}$ förädlingsvärldiga sortiment. Så som dessa skogar nu parcellerats för att tillgodose resp. fastigheters husbehov av virke torde emellertid husbehovsskogarnas totala starkt nedsatta virkesproduktion komma att förbrukas till husbehov, allt under det att nära nog motsvarande mängd mindervärdigt virke från andra skogar ej vinner avsättning.

Vad däremot beträffar sådana bondeskogar, som äro så stora, att de normalt kunna lämna virke jämväl till avsalu, synes förenämnda betänkliga disproportion i virkestillgång och förty i avkastning kunna förändras till det bättre i den mån våra skogsägande bönders ekonomiska ställning kan stärkas. Ett rationellt skogsbruk måste arbeta med stort på lång sikt bundet kapital, vars förräntningsmöjligheter ofta äro starkt begränsade. Frågan om bolagens skogsförvärv generellt böra

begränsas i enlighet med här ifrågavarande alternativ, synes böra ses även mot bakgrunden av nyssnämnda förhållanden, vilka enligt styrelsens mening äro av sådan betydelse, att förslagets fördelar ej anses överväga dess nackdelar.

För Kopparbergs län synes *förslaget nr 2* innebära en välbehövlig justering av hittillsvarande alltför stela bestämmelser. Förslaget fixerande av stödskögsbegreppet för detta län med dess säregna jordförhållanden synes vara till fördel. Huruvida detsamma är förhållandet även i Värmlands län undandrar sig styrelsens bedömande.

Förslaget nr 2 förefaller emellertid ej att vara fullt konsekvent. För Norrbottens län, där bolagsskogarna endast omfatta c:a 28 % av enskildas skogar, uppställes som grundvillkor för här ifrågavarande förvärv att viss motprestation genom försäljning skett under senaste 5 åren. För Värmlands län med c:a 42 % bolagsinnehav föreslås endast vissa definitioner på stödskögsbegreppet, och för Örebro län med c:a 48 % bolagsskog lämnas inga särskilda direktiv.

I enlighet med vad sålunda anförts får styrelsen som sin åsikt uttala, att förslaget nr 2 beträffande Kopparbergs län lämpligen synes kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Överlantmätaren: Förslaget nr 1 avser införande av enhetliga bestämmelser i hela riket beträffande förvärv av överloppsskog. Vidare möter här mot vad gällande lag innehåller en nyhet därutinnan, att för tillstånd till förvärv enligt 4 § första stycket andra punkten uppställts det villkor, att bolaget, föreningen eller stiftelsen under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda avhänt sig skogsmark eller jordbrukslägenhet med erforderlig skogstilldelning av ungefär samma värde, som med förvärvet avses.

Med ifrågavarande villkor har åsyftats att bereda ökade möjligheter till sådan arrondering av såväl bolag som enskilda tillhöriga skogsområden, vilken till ömsesidig fördel kan ske genom utbyte av fastighetsdelar mot varandra. Särskilt för bondebruken bör man kunna förvänta lyckliga verkningar härav. Men, syftemålet må vara hur önskvärt som helst, så må man kunna ifrågasätta, huru det skall låta sig göra att vid varje tillfälle, då fråga om ett förvärv uppkommer, kunna överblicka den då befintliga balansen mellan vad som avlåtits och vad som förvärvats under de förflutna fem åren. Härtill kan man befara kringgående av bestämmelserna. Man kan sålunda tänka sig att till stöd för förvärv återopas överlåtelser, som äro fingerade och som icke komma att i verkligheten genomföras. Mot bestämmelsen får jag vidare erinra, att den icke utsäger, huruvida sådan avlåtelse skall hänföras till av ifrågavarande bolag, förening eller stiftelse avlåtten mark inom hela landet, eller till någon begränsad del därav, exempelvis det län, eller måhända till och med det byalag, inom vilket förvärvsområdet är beläget. Men härutöver innebär sagda villkor onekligen en skärpning av de s. k. lindrigare koncessionsvillkoren för förvärv av överloppsmark. Enligt nu gällande lag torde den s. k. överloppsskogen kunna tämligen fritt förvärvas av bolag. Detta skulle enligt förslaget icke längre bliva fallet. Jag tilltror mig icke att fälla något omdöme om, huruvida de sociala och jordpolitiska strävandena till bevarandet av en självständig bondeklass motivera så långt gående inskränkningar i möjligheterna för bolagsförvärv. Det har dock ej saknats röster, som påvisat det med hänsyn till vikten av ett rationellt ekonomiskt skogsbruk betänkliga i att lagen lägger ytterligare hinder i vägen för en i bolagsform driven legitim näringsgren. I detta sammanhang torde böra ytterligare framhållas, att större sammanslutningar ha större möjligheter att vidtaga kulturåtgärder å avlägsna skogstrakter, medan en enskild skogsägare sällan eller aldrig mäktar med dylika åtgärder.

Förslaget har icke upptagit några särskilt utformade bestämmelser om vad som skall anses som stödskog, utan har bestämmelsen i 4 § första stycket andra punk-

ten givits en sådan avfattning att den blir allmängiltig för hela landet. Härav följer, att fråga om stödskogens omfattning får prövas från fall till fall. I de mindre skogrika trakterna av vårt land lär det under alla förhållanden bli ofrånkomligt. Då man kan antaga, att i dylika trakter bolagsförvärv av skogsmark äro jämförelsevis sällsynta, torde en prövning från fall till fall icke få någon större betydelse med hänsyn till kontinuiteten i bedömningen. Annorlunda ställer det sig enligt mitt förmenande inom de skogrika trakterna, sålunda i Värmlands, Kopparbergs samt de norrländska länen. Där äro bolagsförvärven talrikare och önskvärdheten av enhetlig praxis i bedömningen torde där vara mera framträdande. Utgångspunkten vid bedömandet av vad som i ett visst fall skall anses såsom stödskog kommer väl i regel att förläggas till den lokala undersökningen. Därest i lagen icke finnes några särskilda normer angivna för beräkning av stödskog, är att befara, att vid de lokala undersökningarna icke komma eller kunna tillämpas enhetliga normer. Detta kan föra med sig osäkerhet i tillämpningen vid den förberedande handläggningen av tillståndsärendena samt svårighet för Kungl. Maj:t att vid den slutliga prövningen upprätthålla en konsekvent praxis. Jag skulle därför vilja förorda närmare utformade bestämmelser om vad som skall räknas såsom stödskog gällande för nu sist berörda landsdelar och så avpassade, att de taga hänsyn till de särskilda förhållandena inom de olika landsdelarna.

Oavsett emellertid frågan om lämpligheten av särskilda bestämmelser i fråga om stödskog inom de egentliga skogslänen föranlättes jag framhålla, att i förslaget nr 1 icke beaktats det förhållande, att inom de på bekostnad eller med understöd av statsmedel storskiftade delarna av Kopparbergs län, vars heminägor ligga i storskifte, en brukningsdel oftast består av andelar i flera åbolotter eller hemman. Jag håller emellertid före, att, även om man vill eftersträva enhetliga bestämmelser om stödskog för hela riket, man för dessa trakter måste taga hänsyn till brukningsdel och icke basera prövningen på det hemman eller den skifteslott, varifrån förvärvet sker. Då förhållandet beaktats i förslaget nr 2, synes det ligga närmast till hands antaga, att avsaknaden i förslaget nr 1 av ifrågavarande medgivande beror på ett förbiseende. Jag har emellertid ansett mig icke kunna underlåta att fästa uppmärksamheten på saken i fråga.

På grund av vad sålunda anförts kan jag icke förorda, att förslaget nr 1 läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

I förslaget nr 2 har vad bl. a. Kopparbergs län angår upptagits närmare bestämmelser om vad som skall anses såsom stödskog. Dessa bygga på nuvarande lag men hava reviderats.

Då de nuvarande bestämmelserna — bortsett från vad som anmärkts mot desamma bristande anpassning till faktiska förhållanden på det hela taget få anses ha verkat lyckligt, synes det ligga närmast till hands att de nu föreslagna nya bestämmelserna böra godtagas. Det lär även vara svårt att erhålla några bättre regler, såvida man icke går in för att för detta län tillämpa motsvarande bestämmelser, som föreslagits för Värmlands län, så avpassade, att de icke innebära en ej avsedd ökad möjlighet till bolagsförvärv. Mot ett godtagande utan vidare av de för detta län utmärkande speciella reglerna tala dock följande omständigheter. De föreslagna bestämmelserna innebära i stort sett, att hemskog och fäbodeskog äro förbehållna bondejordbruken och att eventuella bolagsförvärv få hålla sig till utskog. Såvida man vill få skydd för att i varje fall åt en brukningsdel bibehållas tillräcklig stödskog, äro bestämmelserna icke tillräckligt betryggande för den händelse, att från brukningsdelen avskilts hem- eller fäbodeskogen eller bäggedera så att vid förvärvstillfället denna äger tillgång till endast utskog. Så en annan omständighet. Genom nya kommunikationsleders framdragande kunna vidsträckt skogstrakter, som enligt bestämmelserna få anses ha utskogs (överloppsskogs) natur, ha ryckts närmare kulturen och bygden — de kunna lättare tillgodogöras och

utnyttjas av den enskilde. Sådana skogar kunna då få verklig betydelse som stöds-
skog för bondejordbruken och deras bibehållande därunder kan vara socialt önsk-
värt.

Den i förslaget nr 1 ifrågasatta bytesprincipen har, vad Kopparbergs län angår,
icke upptagits i förslaget nr 2. Visserligen kan det inom detta län finnas ej så
få fall, där det måhända vore till fördel för såväl ett bolag som en enskild med
sådana byten, varigenom bolaget för sin del bleve ägare till mark, som enligt
de reviderade bestämmelserna är att hänföra till stödskog, mot avstående av bo-
lagsskog eller jordbrukslägenhet, som ligger bättre till för den enskilde jordbru-
karen. Då emellertid dylika förvärv synas böra bedömas såsom specialfall, torde
saknas anledning att räkna med dem vid utformning av de mera allmänna be-
stämmelser, varom här är fråga.

Till den i 4 § 1 mom. 2 punkten fogade nya bestämmelsen angående tillvara-
tagandet av alla möjligheter till nybildning av jordbruk eller förstärkning av be-
fintliga får jag giva min fulla anslutning.

Vad angår övriga bestämmelser i förslaget, så vitt de angå Kopparbergs län, har
jag intet att emot desamma erinra.

Under hänvisning till vad ovan anförts får jag uttala, att enligt min uppfattning
förslaget nr 2 bättre än förslaget nr 1 är ägnat att läggas till grund för lagstift-
ning, så vitt den är avsedd att verka reglerande för förvärv inom Kopparbergs län,
dock att jag vill ifrågasätta sådana jämkningar däri, som må kunna föranledas
av mina här ovan gjorda erinringar.

De i 4 § första stycket förbudslagen upptagna bestämmelser rörande de lindri-
gare koncessionsvillkoren för förvärv synas på det hela taget hänsyfta till de
fall, där fråga är om en del av ett hemmans avrösningsjord och impedimenter,
varvid med hemman torde förstås en fastighet oavsett genom vilken delningsform
den blivit bildad. Såsom förhållandena gestaltade sig vid tiden för förbudslag-
stiftningens tillkomst avsåg nyförvärv av skogsmark nästan undantagslöst icke hel
fastighet utan endast del av sådan. Det är att märka, att förvärvsområdets av-
skiljande skulle ske genom jordavsöndring, vilket icke kunde ske utan särskilt
fång. Härutinnan hava emellertid inträtt ändrade förhållanden. Såväl genom ägo-
styckning som, efter jorddelningslagens ikraftträdande, genom avstyckning kunna
utan föregående fång bildas fastigheter bestående av enbart skog, s. k. skogsfastig-
heter. Med den formulering första stycket i 4 § nu har och som givits åt de där-
emot svarande nya bestämmelserna såväl enligt förslaget nr 1 som enligt försla-
get nr 2, kan uppstå tvekan, huruvida förvärv av dylik s. k. skogsfastighet över
huvud taget inrymmes under de lindrigare koncessionsvillkoren. Sambandet mel-
lan skogen och jordbruket är ju redan upplöst och skogsfastigheten utgör ju icke
längre »del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter». Skogsfastigheten
kan vidare gå i handel utan hänsyn till att fastigheten ursprungligen hört samman
med ett jordbruk. Det är emellertid uppenbart, att därest skogsfastigheten utgör
sådan avrösningsjord, som, då den sammanhörde med jordbruket kunde hänfö-
ras till överloppsskog, den omständigheten att den frånskilts jordbruket, icke bör
ställa den i en annan klass. Den bör enligt mitt förmenande fortfarande kunna
hänföras till överloppsskog. Under hänvisning till vad sålunda anförts skulle jag
vilja ifrågasätta huruvida icke i lagen böra givas tydliga bestämmelser under vilka
villkor dylika fastigheter må av bolag, förening och stiftelse förvärvas.

Slutligen skulle jag vilja ifrågasätta, huruvida benämningen »hemman» numera
kan sägas giva ett lagtekniskt riktigt uttryck för de objekt, varom här är fråga.
I den nya jorddelningslagstiftningen har det gamla hemmansbegreppet icke givits
någon plats och samma är förhållandet inom fastighetsbokföringen. Det synes
mig lagtekniskt riktigare att man inom förevarade lagstiftningsområde använder

sådana objektsbestämningar, som ansluta sig till jorddelningslagstiftningen och fastighetsbokföringen, nämligen »fastighet» och »område».

Länsstyrelsen har anslutit sig till de synpunkter, som överlantmätaren anfört i sitt ovan återgivna yttrande.

Gävleborgs län.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott: Med förslaget nr 1 avses beträffande bolags förvärv jämlikt 4 § 2 punkten av skogsmark, som är att hänföra till överloppsskog, att åstadkomma för hela landet enhetliga principer, samtidigt som ett jämviktsförhållande mellan bolags- och bondeskogar skulle bibehållas. Till grund för bedömning av fråga om fastighetsförvärv enligt punkt 2 skulle bl. a. läggas det förhållandet, att det för förvärv avsedda fastighetsområdet icke prövades erforderligt, för att återstående del av hemmanet skulle äga skogstillgång, tillräcklig att utgöra varaktigt stöd för drivande av självständigt jordbruk å sagda del (stödskog).

Principen, att skogen skall utgöra stöd för jordbruket, utgör enligt förvaltningsutskottets åsikt en mycket viktig grund för bedömning av hithörande frågor. Det ifrågasatta jämviktsförhållandet mellan bolags- och bondeskogar finner förvaltningsutskottet också synnerligen tilltalande. Den sålunda uttalade principen synes emellertid icke vara fullständigt bibehållen i lagförslaget, vilket också synes vilja framgå av den särskilda motiveringen till punkt 2. Vad förvaltningsutskottet kan finna innebär förslaget, att bolag eller förening vid sökande av tillstånd till förvärv av skog skulle äga rätt att som bytesobjekt räkna med såväl värdet av skogsmark enbart som hela hemmanslotter med både skog, åker och byggnadsbestånd. Därigenom förryckes den av sociala jordutredningen uttalade principen om jämvikt, ty i samma mån som bolag eller förening skulle kunna frigöra sig från inägojorden såsom utbyte mot skogsmark, skulle helt naturligt betydande arealer skogsmark komma att överföras från enskild ägo till sammanslutningar. Den ifrågasatta bytesprincipen bör enligt förvaltningsutskottets åsikt grunda sig endast på skogsmarkens avkastningsförmåga. Vid ansökan från bolag, förening eller stiftelse om tillstånd att förvärva skogsmark borde sålunda enligt utskottets åsikt styrkas, att sökanden under de för ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda av fast egendom avhänt sig skogsmark, som i avkastningshänseende är av ungefär samma värde som den skogsmark, förvärvet avser.

Enligt 4 § 3 punkten skulle bolag, förening eller stiftelse såsom innehavare av angränsande fastighet kunna förvärva skogsmark, därest den för förvärvaren ägde avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande. Häremot torde ingenting vara att erinra men i fråga om tillämpningsföreskrifterna till bestämmelsen synes erinran vara befogad. Enligt desamma skall till ansökan om förvärvstillstånd fogas utredning av i skogsskötsel och jordbruk kunnig och erfaren person om behovet av förvärvet samt om förvärvets betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande ävensom i fråga om förvärvets inflytande på jordbruket å den fastighet, varifrån förvärvet sker. Den del av utredningen, som gäller förvärvets betydelse ur skogsvårdssynpunkt (bl. a. arrondering), är synnerligen betydelsefull och borde verkställas av vederbörande skogsvårdsstyrelse, som bättre än någon annan bör kunna bedöma denna fråga inom sitt verksamhetsområde.

Med de erinringar som ovan framställts vill förvaltningsutskottet tillstyrka förslag nr 1, varigenom för hela landet enhetliga bestämmelser inom förevarande lagstiftningsområde skulle erhållas.

I detta sammanhang vill förvaltningsutskottet uttala önskvärdheten av, att be-

greppet »självtändigt jordbruk» gives en bättre definition än vad hittills skett, enär frågan om vad som skall hänföras till självständigt jordbruk bedömes väsentligt olika av såväl olika myndigheter som i utredningar och inom olika trakter av landet.

Förvaltningsutskottet vill tillika uttala önskvärdheten av, att från sociala jordutredningens sida närmare bleve utrett betydelsen av skogsmarkstilldelning såsom stöd för jordbruket och som förutsättning för att jordbruksnybildning inom framför allt Norrland och därmed jämställda trakter av landet skall kunna genomföras med framgång. Förvaltningsutskottet har nämligen gjort den erfarenheten, att skogstilldelning i den utsträckning, att skogen — utöver husbehovsvirke och vedbrand — lämnar en del till avsalu, skapar bättre förutsättning för jordbrukens framtida bärighet. I enstaka fall torde visserligen kunna påvisas, att en större skogstilldelning belastat den nybildade fastigheten med svåröverkomlig skuld, särskilt där det gällt mera betydande arealer yngre skog, men detta förhållande synes ej böra få inverka på bedömningen av vad skogstillgång vid ett jordbruk betyder för dess bärighet i längden.

Egnahemsnämnden: För Gävleborgs län innebär förslaget nr 1, att för Hälsingland det hittillsvarande till mantalet knutna stödskogsbegreppet ersättes av förslagens bytesprincip, vilken givetvis också avser Gästrikland.

Egnahemsnämnden finner förslaget principiellt tilltalande men ifrågasätter likväl, huruvida något jämviktsförhållande mellan bolags- och bondeskogar vinnes genom att bolag vid sökande av tillstånd till förvärv av skog får så att säga avräkna även med försålda hemmanslotter, av vilka åker och byggnader utgöra ett avsevärt värde. Det föreliggande förslagets upphöjande till lag skulle — såvitt nämnden kan bedöma — åtminstone så länge de domänrika bolagen hade någon inrösningsjord att avyttra, helt enkelt medföra, att i samma mån bolagen frigjorde sig från åkern, i samma mån ökades deras möjligheter att förvärva skog.

Bytesprincipen bör alltså — enligt nämndens åsikt — grundas på dels försålda och dels förvärvade skogar, värderade efter avkastningsförmåga, varvid i försålda skogar givetvis även borde få inräknas i samband med jordbruk försåld skog. Med detta tillvägagångssätt borde beträffande förvärv enligt 4 § andra punkten jämvikt kunna åvägabringas.

Beträffande 4 § tredje punkten — förvärv av avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande — innebär förslaget icke någon ändring av nu gällande föreskrifter. Egnahemsnämnden har intet att erinra i detta hänseende men önskar fästa uppmärksamheten på en detalj i nu gällande tillämpningsföreskrifter (kungl. kungörelsen nr 331/1925).

Enligt densamma skall till ansökan om förvärvstillstånd enligt tredje punkten fogas »utredning av i skogsskötsel och jordbruk kunnig och erfaren person om behovet av förvärvet samt om förvärvets betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande ävensom i fråga om dess inflytande på jordbruket å fastighet, varifrån förvärvet göres».

Denna utredning, som är av avgörande betydelse vid ärendets bedömande, avges visserligen i allmänhet av skogligt utbildad tjänsteman, som dock därvidlag icke har att handla under tjänstemannaansvar.

Det har under årens lopp för egnahemsnämnden alltmera framstått som en brist, att denna viktiga utredning om förvärvets betydelse för skogsvården avges än av den ene och än av den andre och att utredningen ofta icke med tillräcklig skärpa tar sikte på kärnpunkten — förvärvets betydelse för skogsvården på av sökanden redan ägda fastigheter. Det synes ur nyssnämnda synpunkter önskvärt, att ifrågavarande utredning om förvärvets betydelse ur skogsvårdssynpunkt överlämnas åt ansvarig myndighet, lämpligen vederbörande skogsvårdssty-

relse, varigenom man bör kunna påräkna ett mera enhetligt och detaljerat bedömande av föreliggande spörsmål.

Då egnahemsnämnden finner för hela landet enhetliga bestämmelser önskvärda, anser sig nämnden sakna anledning att ingå på ett bedömande av förslag 2.

Jordbrukskommissionen: Jordbrukskommissionen anser, att förslaget nr 1, avseende tillämpning för hela riket, bör kunna läggas till grund för lagändring i hithörande fråga.

Lagändringen tillstyrkes utom vad gäller förslag i § 4, punkt 5, »Tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark av ungefär samma värde, som med förvärvet avses».

Då detta medgivande för bolagen utan tvivel skulle medföra nya möjligheter för dessa att förvärva skogsmark, avstyrker jordbrukskommissionen på det bestämdaste detta medgivande.

Jordbrukskommissionen anser att det är ett nationellt och samhällsgagnande intresse av stor räckvidd att skogen får kvarbliva i den självägande bondeklassens ägo.

Skogsvårdsstyrelsen: Nu tillämpade grunder för beräkning av stöds-kogsanslaget måste anses vara synnerligen otillfredsställande, på grund av att mantalet numera förlorat sin betydelse såsom mätare av en fastighets omfattning och avkastningsförmåga, varför enligt styrelsens förmenande en ny lagstiftning i det avseendet är av behovet påkallad. Såsom ersättning för mantalsberäkningen föreslår sociala jordutredningen bytesprincipens genomförande. Ur principiell synpunkt har styrelsen ingenting att erinra emot detta förslag. Vad däremot beträffar de av sociala jordutredningen föreslagna villkoren, på vilka bytesprincipen skall byggas, vill styrelsen påpeka följande.

Enligt styrelsens förmenande torde ett jämviktsläge mellan bolags- och bonde-skogar på förslaget sätt icke komma att ernås, när vid bytesförfarandet å ena sidan värdet av skogsmark kommer att jämföras med å andra sidan värdet av såväl skogsmark som inägojord. I det senare värdet ingår således köpeskillingen för såväl skog som inägojord. Vidare kunna även ändringar i prisläget åstadkomma förskjutningar i nämnda jämviktsförhållande, t. ex. att mark säljes under högkonjunktur och köpes under lågkonjunktur, och samma blir förhållandet, om kalmark förvärvas och skogbevuxen mark säljes. Styrelsen vill dessutom påpeka, att vid förvärv av mark från bolag köpeskillingen för närvarande i vissa fall understiger det verkliga saluvärdet, exempelvis vid försäljningar till arrendatorer. Skulle de av sociala jordutredningen föreslagna villkoren genomföras, kan det tänkas, att höjda priser komma att tillämpas.

Enligt styrelsens åsikt kan ett jämviktsförhållande mellan bolagsskogar och bonde-skogar för framtiden icke upprätthållas, med mindre bytesprincipen grundas på skogsavkastningen och sålunda icke på värdet. Styrelsen vill därför föreslå, att första delen i andra stycket under punkt 5 av 4 § i förslaget nr 1 får följande lydelse:

»Tillstånd till förvärv enligt andra punkten här ovan beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig *skogsmark, vars normala avkastning i kubikmeter räknat är ungefär densamma, som det avsedda förvärvet lämnar.*»

Styrelsen vill därför tillstyrka att om förslag nr 1 i utredningen lägges till grund för blivande lagförslag ovan angivna ändring vidtages. Styrelsen anser sig vidare icke böra, när beträffande Gävleborgs län någon skillnad icke synes föreligga

mellan förslag nr 1 och förslag nr 2, ingå i något bedömande av vilketdera förslaget kan ha företrädare framför det andra.

Överlantmätaren: I likhet med sociala jordutredningen anser jag, att de i 5 § i nämnda lag givna normerna för beräkning av stödskog tekniskt sett äro synnerligen otillfredsställande, särskilt vad angår de för vissa delar av landet gällande bestämmelserna om stödskogens beräkning efter mantal. Detta har också under utredningen tydligt visats av överlantmätrarna i Västerbottens, Jämtlands och Gävleborgs län. Jag instämmer därför i jordutredningens uttalande, att ett kvarblivande vid stödskogens beräkning efter mantal icke vore lämpligt. Till grund härför bör i stället enligt mitt förmenande och i enlighet med nysnämnda överlantmätarens förslag läggas in ägojordens omfång och produktionsförmåga samt skogsmarkens avkastningsförmåga. I motiveringen till förslaget nr 1 säger också sociala jordutredningen: »Då det gäller att söka ersättning för mantalsberäkningen förefaller det naturligtast att fastställa egendomens storlek och produktionsförmåga såsom mätare av stödskogstilldelningen. Förslag har också framställts att härför i lag angiva normer med beräkningsgrund efter jordens totala avkastningsförmåga uttryckt i skördeenheter.» Men då införandet av sådan beräkningsgrund i många fall skulle medföra, att stora skogsområden, som för närvarande inrymmas under stödskogsbegreppet, komme att betecknas såsom överloppsskog, och alltså en väsentlig uppmjukning av nuvarande principer för bolagsförvärv skulle inträda, har jordutredningen med hänsyn till lagstiftningens allmänna syftemål icke ansett tillrådligt att genomföra en dylik norm för beräkning av stödskog. I stället föreslår jordutredningen förbud för bolag och därmed likställda att för framtiden förvärva bönders och andra enskildas överloppsskogar under annan förutsättning än att det visas, att skogsmark eller jordbrukslägenhet med erforderlig skogstilldelning till ungefär samma värde under de senaste fem åren från bolaget övergått till enskild besittning. Härigenom skulle gällande bestämmelser komma att skärpas och bolagens möjligheter att förvärva skogsmark komma att minskas. Detta anser jag icke vara lyckligt. I den mån skogsmarken icke behöves till stöd för jordbruket, vilket är fallet exempelvis då till fastighet hör antingen endast skogsmark eller ock obetydlig areal inägor och stor areal skogsmark, böra bolagen fortfarande äga rätt att förvärva skogsmark utan det föreslagna bytesvillkoret. Det lär väl nämligen icke kunna förnekas, att överförandet av äganderätten till fastigheter av det exemplifierade slaget från enskilda personer, ofta sådana som driva affärer med skogsprodukter, till något av de stora trävarubolagen i regel är förmånligt för skogsbruket i orten och alltså även i nationalekonomiskt avseende. Med den oerhörda betydelse trävaruörelsen, som huvudsakligen bedrivs av bolag, har för hela vårt lands ekonomiska välfärd, synes mig några onödiga hinder icke böra resas mot bolagens förvärv av sådana fastigheter, som producera deras råvara. Jag kan ej heller finna, att sociala jordutredningen anfört något skäl för att just nuvarande förhållande mellan bolags- och bondeskogar skall bliva gällande för framtiden. Jag anser således, att den föreslagna bytesprincipen icke bör lagfästas. Mot förslagen synes i övrigt ur detta läns synpunkt intet vara att erinra. Då en enhetlig, för hela riket gällande lagstiftning bör eftersträvas och något hinder därför i detta fall ej synes föreligga, förordar jag förslaget nr 1 under förutsättning att bytesvillkoret slopas.

Beträffande bytesprincipen synas bestämmelserna vara så avfattade, att ett bolag exempelvis kan försälja en fastighet i Norrbottens län och i gengäld därför få förvärva mark i Gävleborgs län. Kan detta vara förslaget mening? Enligt förslaget får endast sådan mark, som »avlåtits» till enskilda, ingå i byte. Det synes mig, som om däri även borde få ingå de delar av till egnahemsbolag försålda fastigheter, som de nya ägarna avyttrat till egnahem. Skall det föreslagna

jämviktsläget emellan bolags- och bondeskogar kunna bibehållas, synes också staten hädanefter böra antingen ej förvärva skogsmark från vare sig bolag eller enskilda eller ock köpa lika mycket från båda dessa kategorier av jordägare.

Länsstyrelsen: Beträffande de olika förslagen anser länsstyrelsen det med nr 1 betecknade, avseende införande av enhetliga bestämmelser för hela riket beträffande förvärv av överloppsskog, vara att föredraga framför förslaget nr 2, som bygger på den i nuvarande lag upptagna principen med särskilda bestämmelser för vissa landsdelar.

Länsstyrelsen anser sig i huvudsak kunna biträda vad hushållningssällskapets förvaltningsutskott och skogsvårdsstyrelsen anfört om det föreliggande ändringsförslaget. Länsstyrelsen anser sålunda, att § 4 1 stycket bör kompletteras med bestämmelser till förhindrande av, att skog, som bankaktiebolag av enskild person förvärvat, överlåtes till annat bolag eller förening i andra fall, än där bestämmelserna i efterföljande punkter äro tillämpliga.

I likhet med förvaltningsutskottet vill länsstyrelsen framhålla, att begreppet självständiga jordbruk synes kräva en klar definition till ledning för framtida avstyckningar, då bedömandet hitintills ofta synes hava grundats mera på formella skäl än på reella.

I fråga om den föreslagna bytesprincipen är det, såsom av de avgivna yttrandena framgår, angeläget att förtydliga dess innebörd.

Länsstyrelsen finner det visserligen vara av stor vikt att stödskog finnes till självständigt jordbruk, där en god vård av skogen kan påräknas, såsom numera i växande grad synes bliva förhållandet. Erfarenheten från egnahemsverksamheten har emellertid visat, att stödskogsprincipen icke alltid varit möjlig att upprätthålla utan tyngande, oklok skuldsättning, varför man ofta måst räkna även med andra gynnsamma faktorer vid bedömande av jordbrukets bärkraft och lånevärldighet. Därest fordran på stödskog skulle bliva ovillkorlig, synes en avsevärd begränsning av egnahemsverksamheten bliva en sannolik följd. — Ehuru detta spörsmål icke direkt förekommer i det nu avhandlade förslaget, har länsstyrelsen velat i anslutning till de avgivna yttrandena beröra detsamma, i händelse att jordutredningen kommer att däråt ägna fortsatt uppmärksamhet.

Västernorrlands län.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott: Förvaltningsutskottet ansluter sig helt till förslaget att avskaffa mantalssättningen såsom grund för beräkning av överlopps- och stödskog, likaså till förslaget om kompensationsförfarandet. Dock bör utbyte få ske endast mellan likartade ägoslag, alltså skogsmark bör av bolag etc. få förvärvas med *högst* samma avkastnings- eller produktionsvärde som den avhända skogsmarkens avkastningsvärde och odlad jord för *högst* samma produktionsvärde som den avhända odlade jordens motsvarande värde. Detta kompensationsförfarande bör giva bolag etc. rätt att få köpa ej endast s. k. överloppsskog utan även annan skogsmark eller hela hemman. Ett bolag skulle alltså genom att visa sig hava försålt t. ex. 5 å 10 st. avstyckade gårdar med fullt *nöjaktig* skogsmarkstilldelning få rätt inköpa t. ex. ett skogrikt hemman innehållande skogsmark med motsvarande produktionsvärde och inägor med *högst* samma produktionsvärde som de försålda. Genom detta förfarande skulle säkerligen egnahemsbildningen och friköpen av bolagens jordbruksfastigheter med därtill *nöjaktiga* skogsmarkstilldelningar i mycket hög grad befrämjas, utan att bolagens jordvärdeinnehav ökades på bekostnad av de enskildas.

Utän denna utvidgning av kompensationsförfarandet torde detsamma däremot få ringa betydelse för vårt län. Nyttan härav får ses även från den enskilde säl-

järens och det allmännas synpunkt; det möjliggör att många gånger nödvändiga realisationer finge ske på fördelaktigare villkor, och skogsmarker skulle besparas en för varaktigt skogsbruk skadlig rovdrift.

Slutligen anser förvaltningsutskottet att detta kompensationsförfarande bör tillämpas även vid förvärv enligt mom. 3 och i tillämpliga fall även vid förvärv enligt mom. 4 och 5, och alltså ej endast enligt mom. 2 såsom föreslagits.

Fråga kan givetvis uppstå huruvida kompensationsförfarande skall kunna ske mellan fastigheter i olika län eller om detsamma bör begränsas till länsindelningen, samt vilken myndighet, som bör handhava registrering av dessa ägobyten.

Egnahemsnämnden: Sociala jordutredningens förslag att avskaffa mantalssättningen såsom grund för beräkning av överlopps- och stödskog i 4 § mom. 2 bör obetingat hälsas med tillfredsställelse.

I överensstämmelse med den jordpolitik, som under senaste tioårsperioder förts i vårt land, har sociala jordutredningen med sina förslag under mom. 2 velat för framtiden upprätthålla nu rådande jämviktsförhållande mellan bolagsskogar och bondeskogar genom att såsom villkor för tillstånd till förvärv av s. k. överloppskog föreskriva, att respektive bolag, förening eller stiftelse skola hava styrkt sig under de senaste fem åren före ansökningens ingivande hava sålt mark till enskilda till motsvarande värde som den till förvärv avsedda skogsmarken. Egnahemsnämnden instämmer till fullo i dessa sociala jordutredningens synpunkter men vill tillika framhålla, att nämnda jämviktsförhållande icke kommer att upprätthållas, därest försäljning av inägojord kan kompensera förvärv av skogsmark. Genom försäljning av inägojord inom länets centrala delar möjliggöres för bolag att förvärva relativt stora skogskomplex i skogsbygder. I regel hava bolagen icke något särskilt ekonomiskt intresse att behålla inägojordar annat än i de fall, när dessa omfatta ägor omkring industrianläggningar och flottleder eller tillhöra bolagens löneboställen. Tvärtom ligger det i regel i bolagens intresse att sälja inägojord, men då försäljning av viss jordbruksfastighets inägojord i regel icke får ske utan viss tilldelning av skogsmark, har försäljningen av inägojord från bolagens synpunkt sett försvårats. Därest bolagen emellertid finge i kompensation för dylik skogsförsäljning inköpa annan skogsmark, skulle detta säkerligen stimulera till ökad försäljning av inägojord. Egnahemsnämnden håller därför före, att kompensationsförfarande endast bör tillåtas beträffande skogsmark.

Den av sociala jordutredningen i 4 § mom. 2 föreslagna reformuleringen av stödskogsbegreppet är jämväl ett bättre uttryck än det nuvarande för stödskogens uppgift, varför denna förändring tillstyrkes.

Sociala jordutredningen har icke ansett lämpligt föreskriva kompensationsförfarande vid fall av förvärv enligt 4 § mom. 3. Tillstånd till dylikt förvärv förutsätter, att jordbruket å fastighet, varifrån förvärv göres, icke därigenom får »bringas att upphöra eller märkligen försvagas», vilket innebär, att bolagen enligt nuvarande bestämmelser i mom. 3 jämväl kunna utan kompensation få köpa åtminstone en viss del av ett hemmans stödskog. Enligt den erfarenhet, som hittills föreligger inom länet, finnes visserligen nästan undantagslöst intet att invända emot de relativt få försäljningar av skogsmark, som skett enligt detta moment. Därest nuvarande konjunkturer — närmast karakteriserade av ett fortsatt försvagande av de enskilda jordbrukarnas ekonomi samt sanering och konsolidering av bolagens ekonomi — få längre varaktighet, är det ej uteslutet, att ifrågavarande skogsförsäljningar få en sådan omfattning, att det jämviktsläge mellan bolagsskogar och enskilda skogar, som sociala jordutredningen i övrigt i jordbruksbefolkningens intresse anser angeläget upprätthålla, kommer att väsentligen rubbas. Egnahemsnämnden anser därför, att samma kompensationsförfarande, som här ovan föreslagits för tillstånd till förvärv av »överloppskog», borde föreskrivas jämväl vid förvärv enligt mom. 3.

Sociala jordutredningens förslag kommer att ställa stora krav på erforderliga utredningar, särskilt beträffande arealer skogsmark för jordbruksfastigheter, från vilka skogsmark skall säljas, samt beträffande förekomsten av eventuellt befintliga odlingsmarker å de till försäljning avsedda skogsområdena. Därest respektive egnahemsnämnder eller hushållningssällskap skola få att yttra sig över dylika ärenden, torde detta komma att medföra, att särskild undersökning i flertalet fall måste företagas. Med de begränsade tillgångar, som hushållningssällskapen och dess egnahemsnämnder hava, borde dessa därför berättigas att utkräva skälig ersättning för dylika utredningskostnader.

Av det anförda framgår, att egnahemsnämnden, så vitt Västernorrlands län angår, anser sociala jordutredningens förslag väl motiverade samt föreslagna formella ändringar av här ifrågakommande bestämmelser lämpliga. Med hänsyn till de försvårade möjligheter, som nu föreligga för innehavare av mindre jordbruk att finna sin bärgning, borde dock något större garantier skapas för att tillgången på skogsmark för ifrågakommande jordbruk blir fullt tillfredsställande.

Jordbrukskommissionen: Att inom Västernorrlands län nu gällande bestämmelser om stödskog verka synnerligen ojämnt, anser sig kommissionen på grund av vunnit erfarenhet på området kunna vitsorda. En lagändring i syfte att göra dessa bestämmelser mera smidiga synes därför av behovet påkallad. Härvid torde det emellertid vara skäl att iakttaga en viss försiktighet, därest icke lagens huvudsakliga ändamål — bevarandet av jorden och därmed också skogsmarken i den jordbrukande befolkningens händer — skall förfelas.

På grund av de mycket olika förhållanden i avseende å skogsmarkens beskaffenhet och produktivitet m. m., som äro rådande inom länets skilda delar, är det uppenbart, att den s. k. stödskogens beräkning i viss areal per mantal eller seland icke är praktisk eller lämplig. Härtill kommer det förhållandet, att behovet av skog och å skogsbruk grundade inkomster givetvis är större inom de delar av länet där betingelserna för jordbruk äro mindre gynnsamma, exempelvis inom de längre från kusten liggande socknarna.

Med hänsyn till den jämförelsevis korta tid som stått till förfogande, har det icke varit möjligt för kommissionen ägna ärendet en sådan allsidig och grundlig prövning, som på grund av dess beskaffenhet och framför allt stora betydelse i fråga om bevarande inom landet av en självägande jordbrukarebefolkning, varit önskligt. Emellertid anser sig kommissionen av skäl, som redan anförts, i huvudsak böra tillstyrka en lagändring enligt de grunder sociala jordutredningen föreslagit. Kommissionen anser sig härvid böra särskilt understryka nödvändigheten av det villkor, som av utredningen uppställts för tillstånd till förvärv enligt lagens 4 § första stycke nämligen att bolaget, föreningen eller stiftelsen under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren till enskilda avhänt sig skogsmark eller jordbrukslägenhet med erforderlig skogstilldelning av ungefär samma värde (och omfattning) som med förvärvet avses. Huruvida detta villkor bör gälla jämväl för andra delar av riket än de norrländska länen anser sig kommissionen icke kunna göra något uttalande om.

Skogsvårdsstyrelsen: Av de båda alternativa förslag till lagändring, som framlagts av jordutredningen, synes det med nr 1 betecknade otvivelaktigt vara att föredraga. Låt vara att valet mellan dessa förslag för Västernorrlands läns vidkommande icke synes hava någon betydelse i sak, torde detsamma, ehuru avpassat för ett större tillämpningsområde, likväl vara ägnat att i allmänhet skapa större likformighet vid behandlingen av ärenden av här ifrågakommande beskaffenhet.

Vad därefter angår själva sakfrågan, synes jordutredningen hava framlagt fullgoda skäl för att frånga nu gällande bestämmelser rörande mantalet såsom grund för fastställandet av stödskogarnas omfattning. Skogsvårdsstyrelsen finner också,

att den föreslagna formuleringen av begreppet stödskog är riktig, då därigenom bättre än hittills framhäves betydelsen av, att marken skall vara beväxt med skog av någorlunda normal åldersklassfördelning och att kalmark eller enbart ungskog ej uppfyller lagstadgade villkor för här avsedd skogstilldelning.

Skogsvårdsstyrelsen har icke heller något att erinra mot att bytesprincipen genomföres i nu föreslagen lag och att denna grundsats uppställs såsom villkor för bolags, förenings och stiftelses rätt till förvärv av fastighet enligt 4 § 2 mom. av lagen. Skogsvårdsstyrelsen finner emellertid angeläget, att bytesobjekten vid detta förfarande äro av samma slag, så att skog går i byte allenast mot skog och icke mot exempelvis tomt eller odlad jord. Genom ett tillägg i lagtexten under 5 mom. andra stycket av orden »av enahanda beskaffenhet» framför orden »av ungefär samma värde» skulle avsett syfte ernås. Med ett sådant ytterligare förbehåll i förevarande bestämmelser sätter skogsvårdsstyrelsen i fråga, huruvida man icke skulle kunna utsträcka rätten för här ifrågavarande rättssubjekt att förvärva fast egendom jämväl i andra fall, än som avses i nyss åberopade lagrum. Skogsvårdsstyrelsen föreställer sig, att en sådan anordning skulle verksamt bidra till att återföra bolagsjord i bondehand.

Överlantmätaren: För de fyra nordliga länen samt delar av Gävleborgs län äro de båda förslagen lika, vadan det sålunda för detta läns vidkommande icke torde hava allt för stor betydelse, vilketdera förslaget, som skulle bliva genomfört. Mitt yttrande nedan kommer allenast att beröra avgivna förslag i den mån de hava betydelse för detta län.

I 4 § första stycket andra punkten lämnas en redogörelse för stödskogsbegreppet. Mot de där upptagna bestämmelserna synes mig knappast vara något att erinra.

I 4 § första stycket femte punkten föreslås bland annat, att tillstånd till förvärv enligt andra punkten må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom upplåtelse till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark av ungefär samma värde som med förvärvet avses.

Ett genomförande av ovan berörda bytesprincip för förvärv av överloppsskog är icke avsett att rubba bolags, förenings eller stiftelses rätt jämlikt 4 § första stycket tredje punkten att med hänsyn till skogsvårdens främjande få för arrondering inköpa bondeskog efter hittills gällande regler. Slutligen föreslås i 5 § bland annat, att Konungen äger i andra fall än i 4 § angivits på grund av särskilda omständigheter medgiva bolag, förening eller stiftelse rätt att förvärva fast egendom av annan beskaffenhet än i 3 § sägs.

De nu föreslagna lagändringarna synas hava tillkommit på grund av andra lagutskottets förslag till 1933 års riksdag, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huruvida och på vad sätt vissa jämkningar i den tekniska utformningen av de dispensbestämmelser, som stadgats i 4 § andra och tredje punkterna samt i den därmed sammanhängande 5 § av lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom, kunna vidtagas i syfte att, utan att lagens sociala och jordpolitiska verkningar försvagades, möjliggöra att vid lagens tillämpning mera hänsyn tages till de omständigheter, som föreligga i det särskilda fallet.

Sett från denna synpunkt innebär förslaget till ändring obestriddliga fördelar i förhållande till gällande lag.

Utvecklingen vad angår träindustrin å länet synes gå i den riktningen, att bolagen måste koncentrera arbetet på en ytterligare förädling av råvaran, innan den exporteras och försäljes, med andra ord, i stället för halvfabrikat torde tillverknin- gen i stor utsträckning komma att avse helfabrikat.

I samma mån som detta sker, måste det bidra till att ökad arbetskraft åtgår. Det är för såväl samhället som i synnerhet för vid industrien sysselsatta arbetare en fråga av den allra största vikt, att den minskning i behovet av arbetskraft, som på grund av teknikens och maskinernas utveckling ovillkorligen kommer att göra sig gällande, om icke den ovan angivna utvecklingen av trävaruindustrien kommer till stånd, om möjligt bringas att upphöra.

Första förutsättningen för all utveckling inom trävaruindustrien är att god tillgång till råvaran, träet, föreligger. Det bestrides väl numera icke från något håll, att icke åtminstone de större trävarubolagen vinnlägga sig om en rationell skogsvård. Därom borde icke delade meningar kunna råda, att det måste vara till det helas bästa, och för bekämpande av arbetslösheten på ett län som detta oundgängligen nödvändigt, att den industri, på vilken länets befolkning skall livnära sig, erhåller det stöd av statsmakterna, som dessa utan åsidosättande av andra berättigade intressen kunna giva.

Det förefaller, som om huvudsyftet med bolagsförbudslagen skulle vara att tillse att i stort sett status quo skulle bibehållas vad angår fördelningen av jorden mellan bolagen och enskilda hemmansägare.

Strävan synes vara, att inägora och därvid belägna skogsmarken skulle komma i enskild ägo, medan den mera avlägsna skogsmarken skulle av bolagen ägas. Här emot torde i och för sig icke vara något att erinra. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida det icke hade varit mest lyckligt, om i detta sammanhang utredning mera i stort gjorts, varigenom man skulle kunnat utröna, huruvida det verkligen kan vara till det allmännas fördel att ängsligt vidhålla den uppfattningen att någon avsevärd ändring i den nuvarande fördelningen av ifrågasatt jord icke må ske.

Enligt min mening lär det aldrig lyckas att göra bönder av industriarbetare. Befolkningsöverskottet å länets måste livnäras och det blir i stort sett, om det ej blir samhället, industrien, som måste taga hand om detsamma. Under sådana omständigheter får man taga sig noga till vara för att på grund av förutfattade meningar, som vid en allsidig utredning måhända visa sig ohållbara, icke lämna industrien det stöd i jordbesittningen, som kan lämnas och varav industrien för sin rätta utveckling kan vara i behov.

Enligt föreslagna bestämmelserna kan det ifrågasättas, huruvida det över huvud taget låter sig göra för ett nybildat bolag — tillkommet exempelvis för exploatering av uppfinning — att förvärva någon som helst skogsmark. Ett dylikt bolag kan ju i varje fall icke tillämpa den föreslagna bytesprincipen. Huruvida skogsmark av bolaget skulle kunna förvärfvas enligt 5 § i föreslagna lagen, undandraget sig mitt bedömning.

Då sociala jordutredningens förslag i varje fall är bättre ägnat att någorlunda smidigt ordna förhållandena än gällande förbudslag, anser jag mig dock böra tillstyrka förslaget. På grund av vad jag ovan framhållit, anser jag dock, att obestridliga fördelar skulle vinnas, om ett tillägg gjordes till 5 §, enligt vilket för bolag och ekonomisk förening finge såsom sådan särskild omständighet, som i denna paragraf avses, räknas att förvärvet ansågs vara för det allmänna av verklig nytta.

Slutligen vill jag ifrågasätta, huruvida i 4 § upptagna orden fastighet och hemman alltid innefatta vad som avses. Med fastighet torde väl i regel menas en redan bildad fastighet, icke ett område, som skall avstyckas. Då i punkten 2 i förslaget står, »att fastigheten utgör sådan del av ett *hemmans* avrösningsjord», är det väl därmed icke meningen utsäga, att icke förvärv kan äga rum från en fastighet, som blivit genom avstyckning utbruten. För tydlighets skull synes ordet fastighet här böra utbytas mot annat ord, exempelvis område, och ordet hemman mot fastighet.

Länsstyrelsen: Sociala jordutredningens föreliggande alternativa förslag torde i anslutning till 1933 års riksdagsskrivelse i ämnet avse att med hänsyn tagen till gjorda erfarenheter beträffande 1925 års lagstiftning söka åstadkomma erforderliga jämkningar i den tekniska utformningen av dispensbestämmelserna i nämnda lag. Förslaget torde i samband härmed vilja verka för att i möjligaste mån söka återföra bolagsjord i enskild ägo.

För detta läns vidkommande synes måhända frågan om vilketdera förslaget, som är att föredraga, utan större betydelse, då båda förslagen sammanfalla beträffande länet. Emellertid torde det med nr 1 betecknade förslaget — med lagens bestämmelser gällande för hela riket — vara bäst ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet, då det torde möta stora praktiska svårigheter att i enlighet med förslaget nr 2 utesluta vissa landsändar från lagens tillämpning. Frågan hänger givetvis nära samman med spörsmålet i vad mån det föreslagna kompensationsförfarandet bör begränsas. I det följande har länsstyrelsen utgått från det föreliggande förslaget nr 1.

I förslaget har — jämte en teknisk omredigering av lagtexten — den nuvarande definitionen å stödskog i lagens 4 § ersatts av en mera ändamålsenlig definition, i samband varmed gällande, ovan omförmälda normer för stödskogens beräkning uteslutits. Förvärvet av stödskog har i stället gjorts beroende av om bolag, förening och stiftelse under de före tillståndsansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda av skogsmark eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark om ungefär samma värde, som med förvärvet avsåges.

I de yttranden i ärendet, som till länsstyrelsen inkommit, har den ifrågasatta lagstiftningen — utan att i allmänhet något av de föreliggande förslagen särskilt förordats — i huvudsak tillstyrkts, om också beträffande vissa delar av förslaget framhållits betänkligheter eller en avvikande uppfattning. Sålunda hava hushållningssällskapets egnahemsnämnd och förvaltningsutskott samt skogsvårdsstyrelsen ansett de i lagförslaget intagna bestämmelserna för kompensationsförfarandet ej tillfredsställande med hänsyn till möjligheten att upprätthålla jämviktsförhållandet mellan bolagens och de enskildas innehav av skogsmark. Därjämte må framhållas, att det ifrågasatts, huruvida ej kompensationsförfarande bör äga rum jämväl vid förvärv enligt punkterna 3, 4 och 5 i lagens 4 §.

Enligt länsstyrelsens uppfattning bör det föreliggande förslaget vara ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Sålunda ansluter sig länsstyrelsen till förslaget, i vad det avser såväl ändrade bestämmelser för fastställande av begreppet stödskog, som upphävande av gällande bestämmelser rörande mantalet såsom grund för stödskogens beräkning. Då på grund härav bolagens fastighetsförvärv möjligen skulle komma att i alltför hög grad underlättas — även om förvärvet för sin giltighet fortfarande vore beroende av Kungl. Maj:ts tillstånd — samt då bolagens försäljningar av jord till enskilda bör uppmuntras, får länsstyrelsen därjämte i princip tillstyrka ett genomförande av det s. k. kompensationsförfarandet vid förvärv av överloppsskog. Däremot vill länsstyrelsen — vilket dock ej i förslaget ifrågasatts — bestämt avråda från att göra bolagens fastighetsförvärv även i övrigt beroende av bytesprincipen.

Länsstyrelsen anser sig emellertid icke kunna taga ståndpunkt till förslaget, till den del detsamma i punkt 5 under 4 § närmare anger villkoren för det ifrågasatta kompensationsförfarandet, innan tillfredsställande utredning rörande vissa med nämnda fråga sammanhängande spörsmål kommit till stånd, framför allt frågan om, på sätt förutsatts, olika ägoslag böra gå i utbyte mot varandra. Man torde med hänsyn till lagstiftningens syfte härvid böra undersöka i vad mån de föreslagna bestämmelserna komma att påverka det nuvarande jämviktsförhållandet mellan bolagsskogar och bondeskogar. För vinnande av upplysning i denna del synes det erforderligt att hava tillgång, bland annat, till uppgifter angående bolags, föreningars och stiftelsers

nuvarande innehav av inägojord. Vidare torde frågan, efter vilka grunder de i bytshänseende av varandra beroende fastigheterna skola inbördes till värdet uppskattas, böra göras till föremål för utredning. Därjämte torde ovanberörda spörsmål, om viss begänsning av kompensationsförfarandet bör stadgas med hänsyn till bytesobjektens belägenhet i olika delar av landet, upptagas till behandling.

J ä m t l a n d s l ä n .

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott: Förvaltningsutskottet instämmer i de synpunkter, som av egnahemsnämnden och jordbrukskommissionen framhållits, och avstyrker därför de föreslagna ändringarna. Förvaltningsutskottet befarar att den i och för sig riktiga principen om bondejordbrukets bibehållande i enskild ägo tillämpad i sin fulla utsträckning kan komma att i vissa fall medföra större skada än gagn. Då Kungl. Maj:t äger att i varje särskilt fall efter noggranna utredningar fatta beslut synas nu tillämpade grunder vara fullt tillräckliga.

Egnahemsnämnden: I likhet med jordutredningen finner egnahemsnämnden de nu gällande normerna för beräkning av stödskog efter mantal icke tillfredsställande. Nämnden anser det angeläget att en bestämmelse i stödskogsbegreppet införes, som bättre än nu tager hänsyn till det förefintliga faktiska behovet av stödskog. Bestämmelse att stödskogen, där så är möjligt, bör ligga närmast intill inägojorden, bör intagas. Det förekommer ju icke sällan att från fastighetens inägojord längre belägna och av sämre beskaffenhet befintliga skogsområden tilldelas som stödskog i stället för bättre och intill inägojorden närmare belägna sådana.

Jordutredningen utgår ifrån att i överensstämmelse med den jordpolitik, som under de senaste årtiondena förts i vårt land, det vore nödvändigt med en skärpning av förbudslagen och att i huvudsak bolag, förening och stiftelse för framtiden endast finge förvärva bönders och andra enskildas överloppsskogar, om det kunde visas att skogsmark eller jordbrukslägenhet med erforderlig skogstilldelning till ungefär samma värde under de senaste fem åren från bolaget övergått till enskild besittning. Man anser härigenom att ett jämviktsförhållande mellan bolagsskogar och bondeskogar för framtiden kunde upprätthållas. Av lagförslaget synes dock icke med bestämdhet framgå, hur värdet å de till enskilda överlåtna fastigheterna skall beräknas. Sannolikt torde, om förvärv för bolag skall ske endast efter denna bytesprincip, sådana förvärv hädanefter bli av mycket ringa omfattning. Bolagens försäljning av jordbruk ha hitintills i allmänhet skett till så låga priser, att vid en sammanräkning av beloppen, även om man tager med de fem senast förflutna årens försäljningar, några så avsevärda summor icke skola erhållas, som kunna motsvara salupriset för ett större skogsskifte. Förslaget om tidsbegränsning på 5 år torde därför sakna nämnvärd betydelse. För egnahemsnämnden som långivare till arrendatorer och sådana, som från bolag inköpa fastigheter, är bytesprincipen ingalunda tilltalande. Många arrendatorer hava nämligen under de sista åren fått friköpa sina hemman till synnerligen förmånliga priser, och ha bolagen i sådana fall framför allt gynnat de duktigaste och mest plikttrogna, och som brukat sina fastigheter under en längre tid. Införes nu denna bytesprincip, och som värdemätare kanske tillämpas försäljningspriset, är det väl troligt att bolagen vid utbud av fastigheter komma att högst väsentligt höja priserna.

Den skärpning av förbudet som det nya förslaget innebär torde i övrigt ha till följd, att bolagen hädanefter nära nog utestängas från all möjlighet att förvärva skogsmark, vilket väl ändock icke kan anses fullt rättvist. Ett sådant förbud kan medföra att skogsägare bli tvungna att sälja sina överloppsskogar till underpriser. Många hemman med stora arealer överloppsskog finnas ännu i enskild ägo, och som i vissa fall måste försäljas. Sådant inträffar, om en ägare till en dylik fastighet av

en eller annan anledning fått sin ekonomi så försämrad, att han icke kan behålla hela fastigheten, utan nödgas sälja ett visst skogskomplex. Inom ett stärbhus, som äger fastigheter, kan förekomma, att delägarna ej komma överens om delning av t. ex. ett stort område överloppsskog, utan besluta försälja detta. En skärpning av förbudslagen medför, att endast kronan eller enskilda kunna uppträda som spekulanter. Att härvidlag säljaren riskerar att få underbetalt är icke uteslutet. Det synes ingalunda riktigt, att en enskild, kanske skogsskövlare, i ett sådant fall får uppträda såsom köpare, men att ett bolag, som sköter sina skogar väl, uteslutes.

På grund av det sålunda anförda får egnahemsnämnden avstyrka att det framlagda förslaget i dess nuvarande skick lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

Jordbrukskommissionen: I likhet med jordutredningen anser jordbrukskommissionen de nu gällande normerna för beräkning av stödskog efter mantal icke tillfredsställande, och vill kommissionen förorda införandet av en bestämning å stödskogsbegreppet, som bättre tar hänsyn till det i varje fall förefintliga faktiska behovet av stödskog, varför förslaget i denna del i huvudsak tillstyrkes.

Vad åter angår den föreslagna bytesprincipen får jordbrukskommissionen avstyrka densammans antagande, då meningen synes vara — vilket likväl icke med erforderlig tydlighet framgår av lagtexten — att inskränka tillämpningen av 4 § andra punkten förbudslagen till att avse allenast förvärv enligt denna princip. En sådan lagändring skulle innebära en avsevärd skärpning av förbudet, vilken knappast är av omständigheterna påkallad, då det ju här är fråga om jord, som icke är behöflig för jordbruksnäringen. Däremot kan det vara lämpligt för stimulerande till försäljningar av jordbrukslotter att i fråga om det privilegerade förvärvsfallet under nämnda punkt stadgas, att tillstånd *företrädesvis* må beviljas till förvärv med avseende å vilka bytesprincipen kommer till användning.

Enligt förslaget skulle avlåtelse, som skett tidigare än fem år före ansökningen om fastighetsförvärv, icke få räknas sökanden till godo. Jordbrukskommissionen kan icke inse nödvändigheten av en sådan tidsbegränsning. För varje fall förefaller den till synes helt godtyckligt tillkomna tiden av fem år vara för kort. Därest tidsbegränsning emellertid anses nödig vill jordbrukskommissionen ifrågasätta om icke anledning kan förefinnas att taga hänsyn till samtliga de överlåtelse till enskilda jordbrukare, som skett sedan ikraftträdandet av 1909 års uppsiktslag. Tvångsbestämmelserna i denna lag hava nämligen givit anledning till ett stort antal överlåtelse av inägotter från trävarubolagens fastigheter, i allmänhet åt förutvarande arrendatorer på för dem fördelaktiga villkor, och det synes förenligt med rättvisa och billighet att sådana överlåtelse få tillgodoräknas bolagen vid förvärv av för industrien behöfliga skogsområden även om dessa överlåtelse skett tidigare än fem år före ansökningen om tillstånd till nyförvärv.

Lagförslaget innehåller icke någon föreskrift om huru värdet å de till enskilda överlåtna fastigheterna skall beräknas. Uppenbart är att försäljningssumman icke bör vara avgörande, då en sådan beräkningsgrund kan hava till följd en icke önskvärd höjning av försäljningsprisen. Bestämmelser härutinnan synas böra inflyta i lagtexten.

Slutligen får jordbrukskommissionen förorda en uttrycklig bestämmelse i förbudslagen — i analogi med stadgandet i 3 § uppsiktslagen — i fråga om förvärv av inrösningsjord, som på grund av sin naturliga beskaffenhet eller annan omständighet måste anses alldeles olämplig för jordbruk. En brukningsdel med så beskaffad inrösningsjord jämte därtill hörande avrösningsjord och impedimenter torde merendels sakna värde för jordbruksnäringen och icke böra undanhållas trävaruindustrien i händelse av förvärv. Ett stadgande härom synes lämpligen kunna såsom särskild omständighet för erhållande av tillstånd inflyta i § 5 av lagförslaget.

På grund av det sålunda anförda får jordbrukskommissionen avstyrka att det framlagda förslaget i dess nuvarande skick lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

Skogsvårdsstyrelsen: Det torde icke kunna förnekas, att den norrländska förbuds-lagen haft en mycket viktig uppgift att fylla för bevarandet av en självständig bonde-klass i Norrland. Hittills tillämpade stödskogsbestämmelser för Norrland kunna dock på intet vis anses tillfredsställande, varför styrelsen för sin del vill förordna en sådan revision av stödskogsbestämmelserna, att mera hänsyn kan tagas till verkligt behov av stödskog än nuvarande arealbestämmelser för mantal i olika delar av länet medgiva.

Sociala jordutredningen har emellertid icke velat taga konsekvenserna av det konstaterade behovet av en bättre anpassning än hittills till stödskogsbegreppet utan förordar jämviktssläge i fråga om jordens nuvarande fördelning mellan bolag och enskilda utan att närmare beakta de fall, då förutsättningarna för bedrivande av självständigt skogsbruk kunna vara större än för bedrivande av jordbruk. Att till varje pris gynna jordbruket på skogsbrukets bekostnad lär icke alltid vara lands-gagneligt. Styrelsen är sålunda av den meningen, att en ändrad lagstiftning i ämnet bör giva större rum för en objektiv prövning av frågan om bolags markförvärv, varvid förutsättningarna för bedrivande av den ena eller andra näringen — självständigt skogsbruk eller jordbruk med stödskog — böra vara utslagsgivande. I fråga om det självständiga skogsbruket böra bolag och enskilda jämföras i rätten till näringsutövning, då detta icke synes kunna medföra några sociala vådor, utan tvärtom ofta leder till ett rationellare bedrivet skogsbruk med jämnare arbetstillgång för däri sysselsatt folk.

De enskilda jordägarna torde även hava ett visst intresse av, att rätten för bolag att förvärva fast egendom icke begränsas alltför mycket med hänsyn till det ogynnsamma inflytande på fastighetsmarknaden, en sådan begränsning utövar. Det är icke heller förenligt med allmänt intresse att utpräglade skogsfastigheter, som utbjudas till försäljning, förbehållas professionella skogsspekulanter, av vilka man i regel icke kan förvänta rationell skogsskötsel.

Utän att kunna ingå på något som helst bedömande av förhållandena i andra län förefaller det styrelsen, som om lagstiftning i detta ämne borde kunna göras enhetlig för hela landet, varvid här ovan framhållna synpunkter torde böra beaktas.

Styrelsen anser sig på anförda skäl icke kunna förordna något av de framlagda förslagen till lagändring, då dessa knappast för länets vidkommande skulle kunna nämnvärt gagna skogsbruket bättre än hittills gällande bestämmelser i frågan.

Den i förslagen särskilt framhållna bytesprincipen är visserligen en omständighet, till vilken skäligen hänsyn bör tagas, men den bör icke uppställas såsom ett ofrånkomligt villkor för närvarande av fast egendom enligt § 4 punkt 2.

Överlantmätaren: I föreliggande förslag till ändring av lagen angående förbud för bolag, förening eller stiftelse att förvärva fast egendom har sociala jordutredningen beträffande tillstånd enligt 4 § 2 punkten frångått hittills gällande regler för tillstånd till förvärv och gått in för helt nya principer, kompensationsförfarande. Bestämmelsen innebär i realiteten ett direkt förbud för bolag, förening eller stiftelse till ökade förvärv. I 4 § 5 punkten föreskrives nämligen, att tillstånd till förvärv enligt 2 punkten må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senaste fem åren till enskilda upplåtit skogsmark av ungefär samma värde som det sökta förvärvet. Enligt motiven till förslaget skulle avsikten härmed vara att ett jämviktsförhållande för framtiden skulle uppehållas emellan bondesko-gar och bolagssko-gar. Förslaget förefaller vid första påseende vackert och tillta-lande. Vid ett närmare studium ställer sig saken dock annorlunda.

För det första komme förslaget om det upphöjdes till lag att verka föga rättvist. Ett bolag eller en förening, som redan fem år före lagändringens ikraftträdande till

enskilda avhänt sig inägora till sina fastigheter samt därvid lojalt tillagt jordbruken för deras drivande såsom självständiga jordbruk erforderlig skogsmark, skulle sålunda uteslutas från rätten att förvärva skogsmark, varemot ett bolag, som av obehägenhet att tillsläppa erforderlig skogsmark icke avhänt sig till sina fastigheter hörande inägojord, nu skulle belönas med att erhålla rätt till kompensationsköp. Det kan ju vara troligt, att genom den föreslagna lagändringen lusten att avlåta inägor med vederbörlig skogstilldelning skulle stimuleras, men torde detta mål kunna vinnas på ett rättvisare sätt t. ex. genom föreskrift att vid tillstånd till förvärv, hänsyn skulle tagas till förut gjorda upplåtelser eller dylikt.

För det andra finnes varken i lagförslaget eller i motiven till detsamma angivet, huru sociala jordutredningen tänkt sig lösningen av värderingsfrågan. Skall det ungefärliga värdet beräknas med hänsyn till taxeringsvärde eller saluvärde, eller skall jämförelsen grunda sig på särskild markvärdering av de olika områdena. Då ett bolag, en förening eller en stiftelse under en period av fem år kan hava medhunnit en hel del upplåtelser kanske ett 30-, 40-tal i olika delar av ett län, torde nog värdesättningen, huru den än skall ske, bliva en rätt omständlig och besvärlig procedur samt i praktiken svår att på ett tillfredsställande sätt genomföra.

I Norrlandskommitténs betänkande framhölls på sin tid att förbudet för bolag eller förening att förvärva fast egendom icke avsåge »den del av ett hemmans avrösningsjord, vilken ej hör betraktas såsom stödskog eller odlingsområde». Det ansågs nämligen att nämnda kategori av avrösningsjorden lämpligen kunde överlåtas på industrien för att av denna på ett mera rationellt sätt kunna utnyttjas, under det att trävaruindustriens idkare förbjödos att förvärva den jord, man ansåge böra kvarstanna i bondebesittning. Denna tankegång synes också fullt riktig. Felet blev, att vid utformningen av stödskogsbestämmelserna dessa kommo att regleras med hänsyn till författningar, som lågo 100 år tillbaka i tiden och därför blevo allt för stela och verklighetsfrämmande. Det är här en ändring erfordras. Enligt min mening bör inägoområdenas storlek och skogsmarkens avkastningsförmåga vara normerande vid bestämmandet av storleken av det område, som skall anses såsom stödskog.

Sociala jordutredningen har även i motivering till förslaget nr 1 framhållit detta såsom naturligt men ansett, att dylika bestämmelser skulle medföra en alltför kraftig uppmjukning av hittills gällande principer för bolagsförvärv och det därför icke vara tillrådigt att genomföra en dylik norm för beräkning av stödskog.

Det torde emellertid kunna erinras därom, att uppmjukningens storlek i viss mån bleve beroende av det virkesanslag, som ansåges i egenskap av stödskog böra tilläggas arealenhet odlad jord samt, att, om detta anslag tilltoges betryggande, såväl jordbruks- och bondeintresset som skogsbruksintresset skulle tillgodoses och sålunda den ursprungliga avsikten med förbudslagen uppfyllas. Detta bleve däremot säkerligen icke fallet med det nu föreliggande förslaget, vilket nog mest komme att gynna de enskilda skogsspekulanterna.

I 4 § synes även hava bort inrymmas bestämmelse därom, att bolag, förening eller stiftelse skulle kunna medgivas rätt att förvärva fastighet, å vilken det är uppenbart, att jordbruk icke med fördel kan bedrivas.

På grund av vad ovan anförts, anser jag för egen del de föreliggande båda alternativen till ändring av 4 och 5 §§ i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening eller stiftelse att förvärva fast egendom icke böra läggas till grund för lagstiftning i ärendet.

Länsstyrelsen: Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i vad rör införandet i stället för hittills gällande normer för beräkning av stödskog av en bestämning å stödskogsbegreppet, som bättre tar hänsyn till det i varje fall förefintliga faktiska behovet av stödskog.

Vad angår förslaget i övrigt får länsstyrelsen under åberopande av de skäl, som anförts däremot i de infortrade yttrandena, avstyrka, att förslaget i dess nuvarande skick lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

Västerbottens län.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Erfarenheterna och den förebragta utredningen hava visat, att det var föga lyckligt att i bolagsförbudslagen göra beräkningen av stödsbogen beroende av mantalsberäkningen, vilken på intet sätt återspeglar omfattningen av jordbruksjorden å fastigheterna. Då stödskogens beräkning bör utgå från fastighetens innehav av åker, äng och odlingsmark, torde avsedda syftmålet med lagen bättre fyllas genom den föreslagna formuleringen. Därtill kommer, att en jämnare och mera saklig tillämpning därigenom främjas.

Det föreslagna införandet av en bytesprincip, varigenom skulle ernås ett jämviktsförhållande mellan bolagsskogar och bondeskogar, ändock att ändamålsenliga ägo-utbyten skulle kunna äga rum, synes acceptabelt. Bemärkas bör dock, att den föreslagna bestämmelsen vid tillämpningen synes medföra viss orättvisa. Sålunda läser t. ex. de bolag, som inom detta län, ofta till mycket fördelaktiga priser, avyttrat sin inägojord jämte visst skogsområde icke kunna räkna sig detta till godo för nya markförvärv, då däremot de bolag, som ännu icke eller först nu börja försälja sina jordbrukslägenheter, kunna därigenom skaffa visst underlag för nya förvärv av skogsområden. Måhända kunde någon jämkning utjämna påtalade förhållande.

Förvaltningsutskottet finner sålunda förslaget nr 1 vara det mest tilltalande och får för sin del tillstyrka detta alternativ.

Egnahemsnämnden: Erfarenheten synes visa önskvärdheten av att en bättre norm för beräkning av stödskog än nu gällande, mantalsbeteckningen, får komma till användning. Att grunda beräkningen på innehav av åker är icke heller riktigt, då enbart behovet av husbehovsvirke kan vara i det närmaste lika stort vid ett mindre som vid ett större jordbruk. Därför borde det verkliga behovet av virke vid ett medelstort jordbruk med ökning för större jordbruk få vara avgörande, i jordbrukstrakter husbehovsvirket med något tillägg för avsaluvirke, vilket tillägg finge göras större för trakter med sämre jordbruksförhållanden, där avsaluskogen har avgörande betydelse som stöd för jordbrukarnas existens.

För den framtida nybildningen av jordbruk och därmed skapandet av nya försörjningsobjekt är det av största vikt att den förefintliga odlingsmarkens storlek och förekomsten av till bete tjänlig mark får jämte befintlig odling tjäna såsom utgångspunkt vid bestämmandet av stödskogsbehovet. I annat fall kommer i framtiden de nybildade jordbrukens behov av skogsmark att vara illa tillgodosett.

Den ifrågasatta lagändringen, varigenom bolag på grund av tidigare försäljning av jordbruk med erforderlig skogstilldelning skulle få rätt att förvärva skogstilldelning till ungefär samma värde, torde endast i enstaka fall vara motiverad. Dessa försälda fastigheter hava endast varit till besvär för bolagen och har möjlighet till försäljning av dylika fastigheter ansetts vara till fördel för bolagen. Någon grundad anledning till att såsom kompensation lämna bolagen rätt att förvärva överloppsskog torde icke föreligga. Huruvida andra skäl tala för att sådant medgivande bör lämnas såsom att skogen kommer under bättre vård än i enskild ägo, undandraget sig egnahemsnämndens bedömande.

Jordbrukskommissionen: Av de alternativa förslagen anser kommissionen förslag nr 1 obetingat äga företräde.

Som skäl för denna uppfattning vill kommissionen hänvisa till sociala jordutredningens motivering till detta förslag, vilken motivering kommissionen anser bärande.

Den i § 4 mom. 5 utformade bytesprincipen som villkor för tillstånd för bolag och därmed jämställda att förvärva fastighet, som i första stycket av denna paragraf avses, anser kommissionen vara en lämplig åtgärd för att ett särskilt för Norrland önskvärt jämviktsförhållande för framtiden må upprätthållas mellan bolagsskogar och bondeskogar.

Skogsvårdsstyrelsen: Skogsvårdsstyrelsen vill uttala sin anslutning till önskemålet att beräkning av vad som skall räknas till ett hemmans stödskog må göras efter lämpligare grunder, än vad som i bolagsförbudslagen nu är föreskrivet.

Av de alternativa förslagen anser skogsvårdsstyrelsen förslag nr 1 böra äga företräde. De motiv till detta förslag, som av sociala jordutredningen i dess motivering angivits, synas vara bärande. Den i 4 § mom. 5 angivna bytesprincipen som villkor för tillstånd för bolag att förvärva fastighet, som i första stycket av denna paragraf avses, anser skogsvårdsstyrelsen vara en lämplig åtgärd för att ett särskilt för Norrland önskvärt jämviktsförhållande för framtiden må upprätthållas mellan bolags skogar och bondeskogar. Fall torde dock kunna förekomma, då ett oavvisligt fasthållande vid den föreslagna bytesprincipen icke torde böra ifrågakomma, emedan därigenom verkliga skogsvårdsintressen skulle kunna bli tillbakasatta.

Overlantmätaren: Förslagen innebära utan tvivel en ej obetydlig inskränkning i de nuvarande möjligheterna till förvärv. Man frågar sig, om denna inskränkning är av omständigheterna påkallad och om den kommer att medföra avsett gagn. Självfallet bör ifrågavarande lag utgöra ett tillförlitligt skydd mot, att genom försäljningar till bolag, föreningar och stiftelser från bestående fastigheter, varå drives jordbruk, icke avskiljes skogsmark i större omfattning, än att till nämnda fastigheter kvarbliver skogsmark såväl i första hand för tillgodoseende av fastigheternas behov av virke för deras skötsel som i andra hand till avsalu för att bereda stöd åt jordbruket, och givetvis finnes skäl för lagbestämmelser till framtvingande av i ovanberörda motivering åsyftade jordbyten, men dessa bestämmelser synas icke i alltför hög grad böra minska nuvarande möjligheter till förvärv.

De egna skogarna äro av betydelse för träförädlingsindustrierna i så måtto, att de utgöra en regulator, som balanserar och skapar trygghet beträffande råvarufångsten. Oaktat bolagen äro ägare av stora skogsområden, lära ändock de flesta bolag grunda en ej ringa del av sin virkesanskaffning på köpvirke, vilket för bolagen torde innebära en viss olägenhet. Med hänsyn till den betydande och utan tvivel förtjänstfulla roll, som de skogsbruksidkande företagen intaga i landets hushållning, synas därför dessa företags möjligheter till skogsförvärv icke böra ytterligare begränsas. Det torde dessutom vara ett faktum, att bolagsskogarna skötas i alla avseenden bättre än bondeskogarna. De skogsägande bolagens egendomar utgöra nämligen den fasta grunden för bolagens omfattande industriella rörelse, varför deras skogsbruk äro inställda på lång sikt och avse uthållig drift.

Vidare är det enligt min mening icke uteslutet, att den föreslagna lagändringen kommer att innebära en viss orättvisa i så måtto, att en del bolag ordnat med avskiljandet av inägojorden på det stora flertalet av deras egendomar för många år tillbaka och sålunda skulle hava ringa möjligheter till förvärv, under det att kanske andra bolag gjort detta, åtminstone till en del, först under de senare åren, samt att vissa bolag kunna tänkas hava kvar områden med inägojord för framtida utbyten mot skogstrakter i betydligt större omfattning än andra bolag.

I den här förut framställda frågan, huruvida den föreslagna inskränkningen av rätten att förvärva fast egendom kommer att medföra avsett gagn, synes en omständighet vara värd beaktande. I Norrland torde ännu finnas kvar åtskilliga i enskilda personers ägo befintliga fastigheter med tillgång till skog långt utöver vad som skäligen kan räknas till stödskog. Bliver det framdeles fråga om avyttrande av dessa fastigheters överloppsskog, torde det enligt nu föreliggande lagförslag år för år, allt-

eftersom bolagen utnyttjat möjligheterna till markbyten, bliva svårare för dessa att uppträda såsom spekulanter. Då är det fara, att nämnda överloppsskogar i ännu större utsträckning, än vad som nu är fallet, hamna hos en icke önskvärd kategori av fastighetsägare, nämligen egendomsjobbarna, och vid avyttring till dessa bliver det ofta, för att icke säga oftast, ej blott frågan om överloppsskogen utan av all skog ned till husbehovsgränsen, mot vilket förfarande lagen för närvarande icke har något hinder att ställa. Egendomsjobbarnas brist på intresse för skogsvård torde vara så väl känd, att den ej behöver närmare beröras.

Länsstyrelsen: Under återopande av vad hushållningssällskapets förvaltningsutskott i sitt yttrande anfört, får länsstyrelsen såsom sin åsikt uttala, att det med nr 1 betecknade förslaget synes böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Norrbottens län.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott: Förvaltningsutskottet delar till fullo sociala jordutredningens uppfattning beträffande mantalet som grundval för tilldelande av stödskog. Mantalet är ju numera ingen som helst mätare på en jordbruksfastighets värde eller storlek eller avkastningsförmåga. Det synes därför lämpligt att även i avseende på stödskogstilldelning slopa denna otidsenliga beräkningsgrund. Huruvida det av utredningen föreslagna sättet att i varje särskilt fall bestämma den areal skog, som är behöflig för att utgöra ett varaktigt stöd för drivande av självständigt jordbruk, kan vara tillräckligt effektivt för att undvika tvistigheter i alltför stor utsträckning, vågar förvaltningsutskottet ej uttala sig om. I varje fall torde till en början rätt stora svårigheter inställa sig i detta avseende, även om efter hand en viss praxis kommer att utformas. Emellertid synes det förvaltningsutskottet, som om ytterligare utredning kräves på denna punkt till undvikande av olikformigheter.

Beträffande bestämmelsen om tillstånd till förvärv enligt andra punkten i § 4, att bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna 5 åren genom avlåtelse till enskilda av skogs- eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark av ungefär samma värde, som med förvärvet avses, synes det förvaltningsutskottet lämpligt, att hänsyn icke endast bör tagas till värdet utan även till beskaffenheten av den bortbytta marken. Ur social synpunkt torde det kunna anses som ett önskemål, att den av bolagen ägda odlingsmarken med tillräcklig stödskog i kustbygden eller nedom marina gränsen inom Norrbottens län finge utgöra bytesobjekt mot lämplig skogsmark i länets övre bygd eller ovan marina gränsen. Många ägostyckningar i skogsbygden utgöra synnerligen olämpliga bytesobjekt, då dessa ofta visat sig medföra sociala olägenheter. Härigenom skulle större möjligheter till såväl nybildning av jordbruk som komplettering med odlingsbar jord till befintliga jordbruk inom kustlandet ernås.

Utän att åstadkomma rubbning i jämviktsläget emellan bondeskog och bolagsskog för framtiden torde tiden, under vilken överlåtelse skall hava skett, som nu föreslagits till 5 år, kunna utsträckas.

Egnahemsnämnden har instämt i det yttrande, som avgivits av förvaltningsutskottet.

Jordbrukskommissionen har icke avgivit något yttrande.

Skogsvårdsstyrelsen: Sociala jordutredningen har liksom ett flertal myndigheter underkastat beräkningen av stödskog på grundval av mantalet en ingående kritik. Det framhålles, att denna ger ett ojämnt och tekniskt otillfredsställande resultat och bör ersättas med annan beräkningsgrund. Häri instämmer skogsvårdsstyrelsen till

alla delar. Sociala jordutredningen vill ersätta nu tilläpbad beräkningsgrund med en definition på stödskog och skulle härmed menas den skogstillgång på ett hemman, som är tillräcklig att utgöra ett varaktigt stöd för drivande av självständigt jordbruk. Skogsvårdsstyrelsen, som har riklig erfarenhet av svårigheterna att avgöra, när en fastighet skall anses ha sådan tillgång på skog, att denna icke kommer att lida brist på husbehovsvirke i framtiden, befarar, att liknande och sannolikt större svårigheter komma att bli förknippade med ett ställningstagande till vad enligt den nu föreslagna bestämmelsen skall menas med stödskog. Skogsvårdsstyrelsen menar därför, att det hade varit önskvärt, att grundligare utredningar hade föregått ett eventuellt fastställande av föreliggande lagändring rörande den skogstillgång, som i olika fall och i olika landsändar skulle vara tillräcklig för att utgöra varaktigt stöd för drivande av självständigt jordbruk. Det är väl emellertid att förmoda, att härutinnan allt efter som olika fall bli föremål för myndigheternas handläggning viss praxis kommer att utbildas.

Den föreslagna bestämmelsen att tillstånd till förvärv enligt andra punkten i den föreslagna 4 § må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda av skogs- eller jordbruksfastighet med erforderlig skogstilldelning avhänt sig mark av ungefär samma värde, som med förvärvet avses, är intet väsentligt att erinra, om man som sociala jordutredningen utgår ifrån, att ingen lättnad skall medgivas bolag m. fl. vid förvärv av skogsmark m. m.

Skogsvårdsstyrelsen håller nämligen före, att en dylik bestämmelse kommer att i mycket hög grad försvåra här avsedda förvärv av skogsmark. Det lärer väl mera sällan komma att inträffa att enskilda skogsägare, villiga att sälja överloppsskog, uppträda vid den lämpliga tidpunkt, då bolag ha till enskilda försålt skogsmark eller jordbrukslägenhet med erforderlig skogstilldelning till minst det värde, som motsvarar den utbudna överloppsskogen. Åtminstone torde kunna förutsättas, att konkurrensen om denna kan bli mindre på den grund, att det bolag, som har största intresset av förvärvet, ej kan uppvisa en dylik försäljning av motsvarande värde. Bolagen lära väl ej heller i regel komma att avhända sig jord och skog i bättre belägna trakter för att säkerställa en mycket tvivelaktig möjlighet till framtida förvärv av skogsmark i obygden.

Det kan ju dock tänkas, att den pressning här förberörda bestämmelse onekligen i viss mån innebär, kan medverka till att för högre kulturändamål tjänlig mark fortfarande blir tagen i anspråk härför. För att medverka till en sådan önskvärd utveckling borde emellertid dels som bytesobjekt få medräknas till odling tjänliga marker, som försålts eller försäljas för att möjliggöra utvidgning av förefintliga jordbrukslägenheter, oberoende av om skogsmark medföljer eller icke, dels tiden för att överlåtelse skall få medräknas väsentligt utsträckas t. ex. att gälla alla överlåtelser efter det bolagsförbudslagen av den 18 juni 1925 trädde i kraft.

I fråga om sättet för beräkandet av värdet på de utbytta fastigheterna har sociala jordutredningen inte gjort något uttalande. Emellertid torde väl här lämpligen köpskillingarna läggas till grund för jämförelse.

Överlantmätaren: De av sociala jordutredningen föreslagna ändringar avse enbart 4 och 5 §§ i gällande förbudslag. Under särskild motivering har jag förut framhållit, att några ändringar i gällande bestämmelser, avseende att bereda ökade möjligheter att från jordbrukshemman avskilja skogsområden för bildande av särskilda skogsfastigheter, icke borde vidtagas, när de nu gällande bestämmelserna i förevarande fall, efter vad erfarenheten visat, utgjort ett effektivt skydd i detta avseende. Det kan dock medgivas, att den nu gällande mantalsberäkningen såsom mätare av stödskogstilldelningen ej kan anses vara den lämpligaste beräkningsgrunden utan att denna bör anslutas till andra faktiskt föreliggande förhållanden i varje

särskilt fall. Det av sociala jordutredningen utformade förslaget nr 1 avser visserligen, att de såsom olämpliga ansedda nu gällande bestämmelserna i fråga om beräkning av s. k. stödskog skola bortfalla och ej ersättas av någon särskild norm för beräkning av stödskog, men då samma förslag innehåller bestämmelser, som torde komma att utgöra en garanti för att s. k. överloppsskogar från enskilda markägares hemman icke utan motsvarande kompensation för andra jordbrukare komma att fränskiljas jordbruksfastigheter, synes föreliggande förslag enligt mitt förmenande lämpligt att läggas till grund för blivande lagstiftning.

Länsstyrelsen: Den ifrågasatta reformen är ju icke av någon revolutionerande natur. Utbytet av det kamerala mantalet som grundval för stödskogsberäkningen mot en för det individuella fallet lämpad beräkningsgrund synes påkallat av lämpligheten. Tveksamt synes däremot vara om man främjar en rationell utveckling av skogsdriften med införande av den termin av fem år, inom vilken ett bolag skall hava avhänt sig jord och skogsmark, för att hava gjort sig förtjänt av att få förvärva ny skogsmark. Det torde väl snarare vara fråga om man icke härigenom försämrar de möjligheter härutinnan som nu givas.

I likhet med 1931 års skogssakkunniga lutar länsstyrelsen åt den uppfattningen att de sociala motiv, som på sin tid föranlett lagstiftningen angående förbud mot bolags jordförvärv, numera knappast kunna återopas. Då vidare, enligt de sakkunniga, erfarenheterna under senare år givit vid handen att man vid det för större drift organiserade skogsbruket i allmänhet kan förvänta den högsta intensiteten i rörelsen och det mest sorgfälliga tillvaratagandet av produktionens alla möjligheter, som förmå ur näringen framskapa de arbets- och förtjänstmöjligheter, för vilka denna optimalt bör kunna utgöra underlag, så synes det länsstyrelsen hellre hava bort kunna komma under övervägande en uppmjukning i gällande koncessionslagstiftning. Som ett första led härvidlag borde ifrågakomma — förutom avlägsnande av föreslagna femårstermin — borttagande av villkoret om att vid flyttring av jord från bolag nödvändigtvis skogsmark skall hava medföljt; bytesobjektet tjänar ju sitt ändamål om det utgöres av marker tjänliga till odling och sålunda lämpade för ett högre kulturändamål.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund:

Som den i ämnet verkställda utredningen visar är ifrågavarande lag i behov av revision. Dels måste rent tekniskt sett de i lagen ingående dispensbestämmelsernas utformning anses föråldrade, dels tala ur skogsvårdssynpunkt skäl för en modifiering av koncessionsvillkoren. Enligt centralrådets mening finnes ingen anledning att rekapitulera de förhållanden, som i sagda båda avseenden motivera den ifrågavarande lagens reformering, då de i den föreliggande utredningen finnas utförligt belysta. Centralrådet inskränker sig därför till att här endast skänka reformkravet sin anslutning.

Förslaget nr 1 avser att i fråga om överloppsskog genomföra enhetliga principer för hela riket. Såsom villkor för tillstånd till förvärv enligt 4 § första stycket har uppställts, att bolaget, föreningen eller stiftelsen under de före ansökningens ingivande senast förflutna fem åren genom avlåtelse till enskilda avhänt sig skogsmark eller jordbrukslägenhet med erforderlig skogstilldelning av ungefär samma värde, som med förvärvet avses. I förslaget nr 2 har denna princip föreskrivits allenast för de delar av Norrland, som omförmälas i 5 § a i bolagsförbudslagen. För Kopparbergs och Värmlands län innehåller förslaget nr 2 nya reviderade bestämmelser. För nu ej berörda delar av riket gör förslaget nr 2 i förevarande hänseende ej någon ändring i gällande lagstiftning.

Vad först angår förslag nr 1 har utredningen i sin motivering till detta framhållit, att de i 5 § förbudslagen givna normerna för beräkning av stödskog tek-

niskt sett äro synnerligen otillfredsställande och att det, då det gäller att söka ersättning för mantalsberäkningen, förefaller naturligtast att fastställa egendomens storlek och produktionsförmåga såsom mätare av stödskogstilldelningen. Med hänsyn till de betänkligheter, som häremot kunna anföras, har utredningen dock icke ansett sig kunna föreslå införandet i lagen av bestämmelser av dylik beskaffenhet. Centralrådet kan helt ansluta sig till utredningens uppfattning i detta spörsmål, och vill för sin del tillstyrka att nu gällande för vissa delar av landet detaljerade stödskogsbestämmelser bringas att upphöra.

Till förhinderande av att vid sådant förhållande bolag, förening och stiftelse skulle bli i tillfälle att förvärva bönders och andra enskildas överloppsskogar i en utsträckning, som skulle bringa den jordpolitik, som förts i vårt land under de senaste åren, ur tillämpning, har utredningen föreslagit, att under lagens 4 § skulle införas bestämmelser om, att dylikt förvärv icke skulle få ske under annan förutsättning än att det visas, att skogsmark eller jordbrukslägenhet med erforderlig skogstilldelning till ungefär samma värde under de senaste fem åren från bolaget övergått till enskild besittning.

Centralrådet anser för sin del öfvervägande skäl tala för att lagstiftningen på ifrågavarande område alltjämt skall skänka garantier för att några större förskjutningar i jordbesittandet bolag och bönder emellan icke kunnat uppstå. Ur denna synpunkt kan den av utredningen ifrågasatta bytesprincipen förefalla tilltalande. Å andra sidan torde den ifrågavarande regeln, på det sätt den av utredningen utformats, komma att ge ojämn och i vissa avseenden orättvisa utslag.

Sålunda visar saluvärdet av skog och skogsmark mycket starka växlingar alltefter de för skogsbruket rådande konjunkturerna. Med hänsyn härtill vore det förvisso riktigare att i stället för värdet som jämförelsenorm använda ägollotternas normala produktionsförmåga. Härvid kompliceras emellertid frågan av att även köpeskilling för inägojord och åbyggnader skulle få införas i jämförelsevärdet. Bortsett från de påtalade svårigheter, som härav uppstå, synes emellertid detta ur andra synpunkter vara lämpligt, då det bör kunna bidra till att bolagens jordbrukslägenheter återbördas i bondehand.

Mest ägnat att ingiva betänkligheter emot förslaget är emellertid bestämmelsen om att vid koncessionsprövningen hänsyn endast skall tagas till värdet av de jordförsäljningar, som av bolaget verkställts under de senaste fem åren. Detta skulle nämligen leda till uppenbara orättvisor, i det att de bolag, som lojalt anammat de sociala synpunkter, som statsmakterna lagt på dessa frågor, och som följaktligen kanske för åtskillig tid sedan avyttrat sina jordbruksegendomar, skulle, med avseende på möjligheterna att förvärva överloppsskog, komma i ett väsentligt sämre läge än de bolag, som icke tagit dylik hänsyn och som därför ännu icke avhänt sig sina jordbruksfastigheter.

På denna grund måste den föreslagna 5-årsperioden anses alltför kort och borde den utsträckas att omfatta väsentligt längre tid. Även med ett stadgande av dylik innebörd torde emellertid ifrågavarande orättvisor komma att i viss utsträckning kvarstå. Då det dessutom svårligen kan undvikas, att oförmåda bytesprincip, hur den än blir detaljutformad, kan komma att leda till, att bolagen finna med sin fördel förenligt att reglera försäljningarna på sätt, som icke blir till bättnad för det allmänna, måste centralrådet ställa sig tveksamt till lämpligheten av att införa den ifrågavarande principen i lagstiftningen.

Beträffande, härefter förslag nr 2, gäller den kritik, som riktats mot förslag nr 1, i viss utsträckning även det förstnämnda. Då det dessutom kan anses önskvärt, att i ämnet komma att gälla för hela riket enhetliga bestämmelser, kan centralrådet icke tillstyrka förslag nr 2.

Av det anförda framgår, att centralrådet för sin del finner önskligt, att de detaljerade stödskogsbestämmelserna utgå ur förbudslagen. Då centralrådet emellertid

samtidigt icke kan tillstyrka, att den av utredningen ifrågasatta allmänna förutsättningen för medgivande av rätt för bolag att förvärva överloppsskog införes i lagstiftningen, kan centralrådet icke direkt förorda, att något av de alternativa förslagen läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Däremot anser centralrådet, att ifrågavarande förhållanden borde kunna på ett såväl ur skogsvårds- som social synpunkt tillfredsställande sätt regleras, därest lagen byggdes på de i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1925 års riksdag förordade principer. Härvid synes emellertid hinder ej behöva möta emot att i motiveringen till lagen uttalas, att vid Kungl. Maj:ts prövning av gjorda koncessionsansökningar skäligen hänsyn jämväl skall tagas till omfattningen av sökandens tidigare markförsäljningar.

Sveriges skogsägareförbund:

Sociala jordutredningens förslag innebär, att bolagen för framtiden alls ej borde få förvärva mark av enskilda, med mindre de i motsvarande omfattning sålde av sin redan innehavda jord. Bolagens jordinnehav skall maximeras vid sin nuvarande nivå. Detta yrkande står i överensstämmelse med de i betänkan- det refererade yttranden, som på sin tid gjordes av jordkommissionen, att den träförädlade industrien ej under några förhållanden borde få förvärva mark enbart i syfte att därmed skaffa sig råvarutillgångar för sin industriella rörelse. Överhuvud taget synes den sociala jordpolitikens förespråkare hävda den mening, att det alls ej är nödvändigt, att träindustrierna besitta några råvarutillgångar. Skogen producerar alltid sin tillväxt, säger man, och detta virke måste bli tillgängligt för industrien, vare sig denna äger jorden, varå skogen växer, eller icke. Industrien bör sålunda lika väl kunna köpa rundvirket av kronan och bönderna som producera det själv. Härmed anser man sig hava bevisat, att industrien ej behöver besitta egna skogar.

Det har redan tidigare vid flera tillfällen framhållits, att denna tes är felaktig redan av den anledningen, att egna skogstillgångar äro för träindustrierna ytterligt betydelsefulla såsom utjämnare av råvarubalansen. Sanningen härav framgår bl. a. därav, att vid kristillfällen trävaruindustrieföretag utan skog i allmänhet gå omkull och få läggas ned.

Härtill kommer emellertid, att ovan berörda åskådningssätt numera icke håller streck även av en annan anledning, nämligen att såväl kronans som böndernas virkesskörd börjar i allt mindre omfattning komma storindustrien vid kusten till godo. Man kan för varje år skönja en allt tydligare tendens såväl hos kronan som i all synnerhet hos bönderna att förädla sitt virke själva inne i landet samt att därefter i färdigförädlad skick utfrakta det till kusten. Vad speciellt bönderna beträffar ligger orsaken till dessa nya strävanden i en önskan att hos dem själva kvarhålla arbetsförtjänsten vid virkets förädling. Förhållandet är helt enkelt det, att allmogen i skogstrakterna vill åt sig själva bevara den arbetsförtjänst, som tidigare tillfallit storindustriens vid kusten bosatta arbetarestam.

Man må icke föreställa sig, att det här är fråga om en tillfällig eller till sitt omfång i förhållande till vår totala träindustriella drift tämligen betydelselös rörelse. Virkesförädlingen vid småverk inne i landet växer årligen i omfång. Densamma tar ej blott åt sig virkesskörden från böndernas egna skogar, utan den konkurrerar även med framgång ut industrien i tävlan om kronovirket. Givetvis avser nu ifrågavarande förädlingsrörelse endast försågning, varför det i första hand är sågtimret som på detta sätt tages bort från kustindustrien. Emellertid använder denna lokala inlandsindustri till sågning även sådana virkessortiment, som kustindustrien nyttjar i sin cellulosa- och trämasseframställning; jämväl massa- industrien har sålunda en stark känning av det minskade utbudet av bondskogs- virke och den ökade konkurrensen om kronovirket.

Här torde måhända erinras, att nu avhandlade problem ytterst är en prisfråga; vill kustindustrien blott betala tillräckligt, så skall den även i fortsättningen få

förädla kronans och böndernas virke. I viss mån är en sådan erinran riktig, även om mycket bondvirke aldrig bjudes ut till kustindustrin utan går direkt till småsågarna. Det bör emellertid här framhållas, att kustindustrin knappast kan konkurrera med nu ifrågavarande småindustrier. Orsakerna härtill äro flera, främst att sistnämnda industrier arbeta med mycket låga kostnader; anskaffningskostnaden för verken är ringa, skatterna äro obetydliga, och så sakna berörda verk alla utgifter för socialförsäkring, sociala välfärdsanordningar, pensioner o. d. Härtill kommer, att fastställda arbetslöner vanligen ej förekomma, utan man åtnöjes med vad som blir över på rörelsen. Med så organiserade företag kan kustindustrin näppeligen konkurrera om råvaran, och den får även för varje år en allt större och allvarligare kännning av svårigheten att basera sin rörelse på virke, köpt av kronan och bönderna.

Vad förbundet här anfört är icke någon i tendentiöst syfte tillkommen svartmålning. Omfattningen av de nya tendenserna framgår tydligt av att enbart i Norrbottens län för närvarande tillverkas 50 000 standards sågat virke vid berörda småindustrier eller en sextondel av landets hela sågvirkesexport. Rörelsen har emellertid samma omfattning i större delen av Norrland, Dalarna och Värmland. Faktum är även att så gott som alla s. k. köpvirkesföretag vid kusten försvunnit. De kunna ej längre existera.

Sveriges skogsägareförbund har velat andraga dessa förhållanden för att påvisa, att den träförädlade storindustriens vid kusten skogsbesittande icke får betraktas såsom något ur social synpunkt olämpligt. Det är helt enkelt dess skogsbesittande som räddat dess bestånd och förhindrat, att den stora arbetslöshet bland kustens industribefolkning, som orsakats av köpvirkesföretagens kullbyterande, icke blivit mångdubbelt större. Man får vid bedömandet av dessa frågor icke bortse från, att den bondeprotektionism, som är den sociala jordlagstiftningens innebörd, automatiskt medför försvagade existensmöjligheter för träindustriens arbetarrestam.

Såsom här förut framhållits, kan man skönja en utveckling i den riktningen, att vår träförädlade storindustri vid kusten alltmer blir hänvisad att nedkrympa sin rörelse i nivå med sina egna skogstillgångars avkastning. Det behöver väl icke påvisas, att detta kommer att få ytterst besvärande verkningar såväl för staten som för kommunerna och för industribefolkningen själv. Förbundet inser, att det är inopportunt och i varje fall utsiktslöst att framlägga en önskan om ett mindre kategoriskt utdömande av alla möjligheter till bolagens markutvidgning. Men förbundet har ansett sig vara skyldigt att i detta sammanhang klart uttala, att vi snart nog kunde vara i det läget, att industriens förmåga att försörja kustens industribefolkning blir direkt beroende av kvantiteten av det virke, som sagda industri kan skörda på egen mark.

Härefter får förbundet övergå att behandla sociala jordutredningens förslag att binda rätten till koncession å jordförvärv vid storleken av sökandens under viss tid gjorda markförsäljningar. En dylik regel måste, såsom här nedan skall visas, komma att verka mycket orättvist. Ävenledes vill skogsägareförbundet framhålla, hurusom fastsläendet av denna princip innebär en omläggning av 1925 års lag av helt annan innebörd än de jämkningar i den tekniska utformningen av vissa dispensbestämmelser, varom 1933 års riksdag gjorde underdånig framställning.

Vid den sociala jordlagstiftningens utbyggande och revision under årtiondet efter kriget uttalades vid flera tillfällen av och inom riksdagen — särskilt då fråga var om införandet av en eventuell social expropriationslag — att de skogsägande bolagen borde medverka till arrendatorsklassens frigörande och skapandet av nya jordbruk genom att frivilligt avyttra jord i sagda syften. Flertalet bolag hörsammade dessa maningar och påbörjade en livlig försäljningsverksamhet, särskilt av arrendegår-

dar, torp och lägenheter, men även av odlingsjord, i den mån köpare till sådan undantagsvis uppträdde. Statistiska uppgifter om dess jordförsäljningar torde, åtminstone för vissa tidsperioder, vara för sociala jordutredningen tillgängliga.

Resultaten av denna försäljningsverksamhet hava varit olika. Åtskilliga bolag hava praktiskt taget avstyckat och sålt bort hela sitt bestånd av arrendegårdar och torp jämte skog enligt jorddelningslagstiftningens bestämmelser. De som mest lojalt och snabbt hörsammat statsmakternas uppmaningar att gynna egnahemsbildningen hava sålunda redan avhänt sig det bytesmaterial, som enligt det nu föreliggande förslaget skulle sätta dem i stånd att få göra kompensande skogsförvärv, och de hava gjort detta så tidigt, att de icke hava något gagn av den retroaktivt verkande femårsperiod, som nu föreslås av sociala jordutredningen.

Andra bolag hava visserligen icke sålt bort arrendejord och torp rubb och stubb, men de hava dock bedrivit försäljningarna tämligen långt samt hava i huvudsak kvar blott svårsålda eller illa belägna jordbruk samt sådana lägenheter, som anses omistliga för skogsfastigheternas rätta skötsel. Även denna grupp skulle hava ringa eller intet praktiskt gagn av ett genomförande av det föreliggande förslaget.

En tredje och sista grupp slutligen innehar fortfarande ett betydande antal för försäljning lämpade gårdar och torp. Till denna grupp höra främst de bolag, som påbörjat försäljningarna vid en senare tidpunkt eller som från början innehaft så stor mängd mindre jordbruk, att försäljningsplanen ej kunnat genomföras under en mer begränsad tidsperiod. Observeras bör även, att i några fall arrendatorernas organisationer uppmanat sina medlemmar att ej ingå i förhandling om köp av sina arrendegårdar. Då man i allmänhet vill sälja just till arrendatorerna och i varje fall icke kan disponera jordbruken för försäljning till utomstående annat än vid de femtonåriga arrendeperiodernas slut, så har detta arrendatorernas ställningstagande i vissa fall lamslagit jordförsäljningsförsöken.

Det sagda torde visa, att sociala jordutredningens förslag om rätt till skogsförvärv bytesvis skulle komma att verka mycket orättvist olika bolag emellan. I stort sett skulle de bolag, som mest villigt och snabbt hörsammat statsmakternas maningar att sälja, komma i det sämsta läget. För dem, som sålt all arrendejord utom sådan, som med hänsyn till skogskomplexens skötsel är helt omistlig, skulle förslaget innebära en väsentlig skärpning av nu gällande lagstiftning.

Nu torde häremot måhända erinras, att dylika bolag, om de finna sig ovillkorligen vilja nyförvärva ett skogsskifte, kunna skapa möjligheter härtill genom att sälja av sin innehavda skog utan inägojord till motsvarande värde. En sådan erinran kan måhända vara teoretiskt befogad, men saknar praktisk betydelse. Den självvägande bondebefolkningen har i allmänhet icke något intresse för att köpa enbart skogsmark. Fullgoda bevis härför erhöles, när bulvanlagen tvingade bolagen att avyttra en mängd fastigheter, bestående av endast skog. Man anordnade mångenstädes den ena auktionen efter den andra utan att någon spekulant framträdde eller ett anbud erhöles, som ens närmelsevis nådde upp till taxeringsvärdet. Slutligen måste fastigheterna realiseras till virkeshandlare. Om för ett dylikt bolag ett tillfälle skulle yppas att förvärva ett för bolaget begärligt skogsområde, lär det vara praktiskt taget omöjligt att i all hast framskapa bytesobjekt i lagens bemärkelse genom utbud av innehavd skogsmark. Ej heller kan man förutsätta, att bolagen skola så att säga i förlag avyttra av den skogsmark, som skall ligga som underlag för deras industri, för att därmed skapa ett bytesobjekt för framtida skogsförvärv. Ett sådant företag är alltför ovisst. Den i lagförslaget omtalade femårsperioden kan gå till ända, utan att tillfälle till nyförvärv yppas. Eller ock kan koncession vägras, även om bytesobjekt i lagens mening finnes. Bolagen hava en så påtaglig erfarenhet av huru litet de s. k. lindrigare koncessionsgrunderna i den nuvarande lagen i själva verket betyda och huru koncession vägrats, ehuru sagda lindrigare koncessionsgrunder varit fullt tillämpliga. Intet bolag torde av-

hända sig enbart skogsmark i en så fåvitsk förhoppning som att medelst detta bytesobjekt få förvärva annan skog; och detta även om bytesprincipen inskrivits i de lindrigare koncessionsgrunderna.

Förbundet anser av denna anledning, att bytesprincipen såsom »lindrig koncessionsgrund» kommer att bli prohibitiv beträffande fastighetsförvärv för ett stort antal bolag, medan andra några år framåt kunna hava gagn av densamma. Skall sociala jordutredningens förslag i denna del få något så när likformiga verkningar, bör det ändras i så måtto, att alla försäljningar, som av bolag utförts efter förbudslagens ikraftträdande 1925, få räknas som bytesobjekt. Då skulle de företag, som påskyndat sina försäljningar av arrendejord med skog, ej bli helt vanlottade.

Förbundet får härefter övergå till de båda alternativa förslagen till ändring av förbudslagens 4 och 5 §§. Först får förbundet då uttala sin anslutning till sociala jordutredningens omdöme om skattetalets olämplighet som grund för stödskogsarealen i Norrland. Någon bevisning härom, utöver vad som anförts i betänkandet, torde icke behövas.

Av de föreliggande alternativen finner förbundet alternativ 1 vara det minst otillfredsställande. Det finnes enligt förbundets förmenande icke någon anledning att utbryta Värmlands och delar av Kopparbergs län från den mera fria behovsprövning rörande stödskogens storlek, som eljest skulle tillämpas i hela landet. All schablonisering av stödskogsbegreppet, vare sig det nu sker genom arealbestämningar såsom i Värmland eller genom skiftesbeteckningar såsom i Dalarna, är olämpligt. Det bör ligga i den prövande myndighetens hand att från fall till fall fritt bedöma, vad som skall anses såsom stödskog eller såsom sådan överloppskog, som bolag må kunna efter koncession förvärva. Denna regel bör gälla hela landet.

Sociala jordutredningen har uttalat farhågor för att med en dylik fri prövningsrätt stora skogsarealer, som nu äro betecknade som stödskog, skulle komma att förlora denna karaktär, varigenom bolagens skogsförvärv skulle kunna ökas i icke avsedd omfattning. Som ett korrektiv häremot har bytesprincipen framförts. Förbundet vill härtill erinra, att det ju under alla omständigheter är Kungl. Maj:t som vid koncessionsprövningen skall avgöra, vad som är stödskog och vad som eventuellt skall få förvärvas såsom överloppskog. Sociala jordutredningen synes i denna punkt hysa en förvisso alldeles obefogad misstro mot Kungl. Maj:t för en mot bolagsintressena alltför eftergiven lagtillämpning. Förbundet, som har en levande erfarenhet av hurusom lagtillämpningen oftast varit avsevärt strängare, än lagens lindrigare koncessionsgrunder avsett, kan icke dela jordutredningens farhågor. Därför får förbundet för sin del påyrka, att beträffande 4 § första stycket andra punkten en återgång göres till den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t intog i propositionen till 1925 års riksdag, nämligen att det beträffande hela landet överlämnas åt Kungl. Maj:t att vid koncessionsprövningen bedöma stödskogsarealens lämpliga storlek i det särskilda fallet. Förslaget om bytesprincipen bör sålunda enligt förbundets mening bortfalla.

KAP. VII.

Sociala jordutredningens motivering.

De anmärkningar, som framställts mot de nuvarande bestämmelserna i lagen den 18 juni 1925 om förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom avse verkningarna dels av de bestämmelser, som stadgats i 4 § andra punkten rörande frågan, i vilken omfattning s. k. överloppsskog finge förvärfvas under lindrigare koncessionsvillkor, dels ock den föreskrift, som meddelats i 4 § tredje punkten angående den lindrigare koncessionsgrund, som tillskapats för att tillgodose behovet av fastighetsförvärfv i arronderingssyfte. I sammanhang härmed har jämväl framhållits, att verkningarna i skilda hänseenden varit ogynnsamma av de bestämmelser, som givits i den uti 4 § andra punkten åberopade 5 § om vad i vissa delar av landet skall hänföras till stödskog.

Det åt sociala jordutredningen lämnade uppdraget avser att med beaktande av dessa anmärkningar utreda, huruvida och på vad sätt vissa jämkningar i den tekniska utformningen av de dispensbestämmelser, som stadgats i 4 § andra och tredje punkterna samt i den därmed sammanhängande 5 § bolagsförbudslagen, kunna vidtagas i syfte att, utan att lagens sociala och jordpolitiska verkningar försvagas, möjliggöra att vid lagens tillämpning mera hänsyn toges till de omständigheter, som föreligga i det särskilda fallet.

Den av sociala jordutredningen med anledning av berörda uppdrag verkställda utredningen har givit vid handen, att de i 5 § bolagsförbudslagen givna normerna för beräkning av stödskog tekniskt sett äro synnerligen otillfredsställande. Detta gäller särskilt de bestämmelser, som angiva att stödskogen skall i vissa delar av landet beräknas efter mantal. Mantalet har nämligen numera fullständigt förlorat sin betydelse såsom mätare av en fastighets omfattning och avkastningsförmåga. En fastighet med mycken inrösningsjord kan sålunda betecknas med ett mindre mantal än en fastighet med ringa inrösningsjord, och jämstora fastigheter kunna ofta hava olika mantalsbeteckningar. Åtskilliga hemman hava nämligen avsevärt utökat sin odlade jord under det att andra hemman i stället minskat åkerjorden genom försäljning av områden. Trots sådana förändringar har likväl sedan lång tid tillbaka skattetalet bibehållits oförändrat. Enligt vad som framgår av de inkomna yttrandena finnas fulla hemman, som numera icke ens hava skogsmark till husbehovet, under det att hemmansdelar, som knappast hava inägor i den omfattning, att hemmansdelen kan anses vara tjänlig till jordbruk, kunna innehava en betydande areal skogsmark, långt utöver den efter mantal beräknade stödskogen. Ett kvarblivande vid stödskogens beräkning efter

mantal har efter vunna upplysningar synts sociala jordutredningen icke vara lämpligt.

Då det gäller att söka ersättning för mantalsberäkningen kunde det förefalla naturligtast att fastställa egendomens storlek och produktionsförmåga såsom mätare av stödskogstilldelningen. Förslag har också framställts att härför i lag ange normer med beräkningsgrund efter jordens totala avkastningsförmåga uttryckt i skördeenheter. Förutom att avsevärda svårigheter torde föreligga för bestämmandet av dylika normer, skulle införande av sådan beräkningsgrund i många fall medföra, att stora skogsområden, som för närvarande inrymmas under stödskogsbegreppet, skulle komma att betecknas såsom överloppsskog och därigenom kunna förvärfvas av bolag, förening eller stiftelse. Att härigenom en väsentlig uppmjukning av nuvarande principer för bolagsförvärf skulle inträda, torde vara ofrånkomligt. Med hänsyn till lagstiftningens allmänna syftemål torde därför icke vara tillrådligt att genomföra en dylik norm för beräkning av stödskog.

Däremot skulle det stå i överensstämmelse med den jordpolitik, som förts i vårt land under de senaste årtiondena, därest i lagstiftningen infördes ett stadgande av sådant innehåll, att tillstånd till förvärf av överloppsskog företrädesvis må beviljas bolag, förening eller stiftelse, som kan styrka, att skogsmark eller till jordbruk tjänlig fastighet med erforderlig skogstilldelning till ungefär samma taxeringsvärde, som med förvärfvet avses, under den tid, som förflutit sedan den nu gällande bolagsförbudslagen trädde i kraft, eller den 1 juli 1925, från bolaget, föreningen eller stiftelsen övergått i enskild persons ägo. Även sådan avlåtelse enbart av odlad jord eller odlingsområde, vilken prövas gagnelig för befolkningens näring i orten, t. ex. för komplettering av ofullständiga jordbruk eller för bildande av arbetarsmåbruk, bör kunna i berörda hänseende räknas bolag, förening och stiftelse till godo. Däremot bör i byteshänseende såsom motvärde icke få räknas för bostads- eller liknande ändamål försåld mark. Som dylikt motvärde bör givetvis ej heller räknas försålda fastigheter, som enligt äldre lagstiftning bildats utan den skogstilldelning, som enligt gällande lag är erforderlig. Med enskild person synes härvid böra jämföras egnahemsbolag och egnahemsförening. Icke varje omförmäld försäljning till enskild person bör emellertid få räknas bolag, förening eller stiftelse till godo för rätt att förvärva överloppsskog. Vid koncessions beviljande bör nämligen hänsyn allenast tagas till försäljning till sådan enskild person, som är mantalsskriven å den av honom förvärfvade fastigheten eller å fastighet, som är i sambruk med denna, och som icke besitter fastigheten huvudsakligen i ändamål att därav bereda sig inkomst annorledes än genom jordbruket. Sociala jordutredningen avser med andra ord, att försäljning till skogsspekulanter, egendomsjobbare eller bulvaner icke bör vid ifrågasatt förvärf av överloppsskog få räknas bolaget, föreningen eller stiftelsen till godo. Vidare

bör från vad som enligt den föreslagna regeln skall räknas bolaget, föreningen eller stiftelsen till godo, avräknas den överloppsskog, till vilken förvärvstillstånd enligt 4 § första stycket andra punkten bolagsförbudslagen erhållits efter ovan angivna tidpunkt.

Genom att för förvärv av överloppsskog uppställa sådana villkor, som nu nämnts, skulle ett jämviktsförhållande i areal mellan bolagsskogar och bondeskogar kunna för framtiden i huvudsak upprätthållas. Bolagen skulle beredas möjlighet att, då detta vore ändamålsenligt för deras drift, förvärva sådana, i allmänhet avlägset belägna skogar, som icke behövas såsom stöd för bondejordbruken, under det att i bondebesittning skulle kunna återföras den bolagsjord, som är belägen i närheten av bruten bygd. Såsom av det föregående framgått innebär det förslag, som sociala jordutredningen framställt, att vid prövning av ansökan om rätt att förvärva bondeskog det sökande bolaget bör tillgodoräknas försäljning av ej blott skogsmark utan även till jordbruk tjänlig fastighet med erforderlig skogstilldelning samt i vissa fall odlad jord och odlingsområde. I åtskilliga till sociala jordutredningen avgivna yttranden har visserligen föreslagits, att sökanden skulle tillgodoräknas försäljning av allenast skogsmark men ej av en jordbruksfastighets inägor med därå uppförda hus. En lagbestämmelse i enlighet med dessa yttranden skulle emellertid icke innebära tillräcklig anledning för bolagen att företaga utbyten, som åstadkomme den förskjutning av bolagens jordinnehav till mera avlägset belägna skogstrakter, vilken ovan angivits som önskvärd.

Någon invändning mot att bolagen i byte skulle få förvärva överloppsskogar torde rimligtvis icke kunna resas, då ju redan enligt gällande lagstiftning förvärv av överloppsskog kan ske enligt de lindrigare koncessionsgrunderna utan att förvärvaren lämnar vare sig inägojord eller skogsmark i vederlag. Enligt förslaget skulle däremot i allmänhet fordras vederlag för förvärv av överloppsskog. Sociala jordutredningen har dock icke genom kategorisk föreskrift om vederlag såsom villkor för förvärv av överloppsskog velat binda Kungl. Maj:t utan har ansett det lämpligt, att i lagen stadgades att koncession för förvärv *företrädesvis* bör beviljas enligt bytesprincipen. Det bör icke vara uteslutet att Kungl. Maj:t kan, där det finnes lämpligt, medgiva bolag, förening eller stiftelse rätt till förvärv av överloppsskog, även om det icke kan uppvisas, att bolaget, föreningen eller stiftelsen tidigare på sätt i lagen föreskrives frånsålt jord eller skog. Å andra sidan bör bolag, förening eller stiftelse, som uppfyllt föreskrifterna om rätt att förvärva överloppsskog, icke utan särskilda skäl förvägras detta.

Värdet av den försålda egendom, som vid fråga om förvärv av överloppsskog bör få tillgodoräknas bolag, förening eller stiftelse, torde lämpligen böra beräknas efter taxeringsvärdet vid ansökningstillfället, varifrån emellertid bör frånräknas värdet av de förbättringar, som verkställts sedan försäljningen skedde.

I lagförslaget har icke utsagts något därom, huruvida bolag, förening eller stiftelse för förvärv av överloppsskog skall hänvisas till allenast den del av landet, där godkännbar avlåtelse tidigare skett. Det har synts sociala jordutredningen lämpligt att överlåta bestämmandet härom till Kungl. Maj:t. Sociala jordutredningen förutsätter emellertid, att koncession i allmänhet endast kommer att medgivas i fråga om förvärv av skogsmark i län, där respektive bolag, förening eller stiftelse tidigare inehar skogskomplex.

Därest de i 5 § bolagsförbudslagen upptagna särskilda bestämmelserna om beräkning av stödskog upphävas, torde vara lämpligt att i 4 § lämna en något utförligare bestämning rörande stödskogsbegreppet. Såsom stödskog i motsats till överloppsskog bör sålunda anses den del av ett hemmans avrösningsjord, vilken med hänsyn till ortens förhållanden och i övrigt föreliggande omständigheter prövas vara erforderlig för att återstående del av hemmanet skall äga tillräcklig skogstillgång såsom varaktigt stöd för drivande av självständigt jordbruk. Vid beräkningen av stödskog skall hänsyn tagas *dels* till möjligheten att genom delning av förefintlig brukningsdel bilda nya självständiga jordbruk, *dels* beträffande odlingsområde (till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter) till möjligheten att av dylikt område bilda självständiga jordbruk eller med sådant område förstärka egen eller annans brukningsdel.

Efter mantal beräknas stödskogen i hela Norrland med undantag av vissa delar av Gävleborgs län. För Värmlands län samt för vissa delar av Kopparbergs län gälla särskilda bestämmelser. För den återstående delen av riket finnes icke särskild beräkningsgrund angiven.

För den händelse att den nu föreslagna bytesprincipen genomföres för huvuddelen av Norrland, bör tagas under övervägande, huruvida icke samma princip lämpligen bör gälla jämväl för övriga delar av riket. De jordpolitiska skäl, som tala för bytesprincipens genomförande i Norrland, gälla enligt sociala jordutredningens mening med samma styrka i fråga om Värmlands och Kopparbergs län samt de skogrika delarna av mellersta och södra Sverige. Sociala jordutredningen föreslår därför, att den ovan omförmälda bytesprincipen införes för hela riket. Den enhetlighet i lagtillämpningen, som härigenom vinnes, är uppenbarligen till stor fördel.

Därest bytesprincipen genomföres för Värmlands län, synas de för detta län givna särskilda stödskogsbestämmelserna kunna undvaras. Mot en sådan anordning hava anmärkningar icke riktats från myndigheterna inom länet.

I fråga om de särskilda stödskogsbestämmelserna för vissa delar av Kopparbergs län ställer sig däremot saken annorlunda. Såsom framgår av vad myndigheterna yttrat rörande förhållandena inom detta län, torde det icke vara möjligt att utan att äventyra lagstiftningens allmänna

syfte frigöra sig från särskilda stödsogsbestämmelser för länets vidkommande. Sociala jordutredningen föreslår därför, att de stödsogsbestämmelser, som i nuvarande lag förefinnas beträffande Kopparbergs län, i huvudsak bibehållas. På grund av de anmärkningar, som från skilda håll riktats mot den närmare utformningen av dessa bestämmelser, har sociala jordutredningen verkställt viss revision av desamma.

Enligt gällande lag får den till försäljning ifrågasatta fastigheten icke utgöra sådan del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter att den prövas vara erforderlig för att *återstående delen av hemmanet* skall äga tillräcklig stödskog. Inom vissa delar av Kopparbergs län råda emellertid så säregna jordförhållanden, att hemmanen eller hemmansdelarna icke längre hava karaktär av brukningsenheter, utan som regel gäller att en brukningsenhet utgöres av andelar i ett stort antal hemman, vilka andelar hava växlande beskaffenhet då i olika andelar ingå olika ägoslag. Med hänsyn till dessa förhållanden torde resultatet av en prövning rörande rätt för bolag till jordförvärv lätt kunna bliva beroende av rena tillfälligheter. Tillstånd skulle sålunda kunna meddelas till förvärv av skogsmark från fastighet med riklig skogstillgång, oaktat denna vore behöflig till fyllande av brist i sambrukad fastighet, bestående huvudsakligen av inägor, medan åter bestämmelsen komme att medföra hinder för förvärv från brukningsenhet med riklig skogstillgång, på den grund att detta överskott icke vore tillfinnandes å just den hemmansdel, från vilken förvärvet skall ske. De delar av Kopparbergs län, där dessa förhållanden förekomma, äro de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delar, där heminägorna ännu ligga i storskifte. I dessa delar torde vara erforderligt att vid koncessions beviljande hänsyn tages till ägarens eller hans makes samtliga i sambruk nyttjade ägor. För att förekomma missbruk torde jämväl böra stadgas, att ifrågavarande ägor ej blott vid ansökningens inlämnande skola nyttjas i sambruk utan att anledning skall finnas att antaga att de alltjämt komma att ligga i sambruk med den del av hemmanet, varifrån försäljningen av skog är avsedd att äga rum. Man skulle alltså i bolagsförbudslagstiftningen införa den princip, som redan genomförts i jorddelningslagstiftningen (25 § lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län). Bestämmelserna i sistnämnda hänseende torde lämpligen få sin plats i kungörelsen med föreskrifter rörande den utredning, som erfordras för prövning i vissa fall av bolags, förenings eller stiftelses ansökning i fråga om förvärv av fast egendom.

Stödsogsbestämmelserna i 1906 års lag, vilka utan ändring överflyttades till 1925 års lag, beröra i fråga om Kopparbergs län ej hela den del av länet, som undergått storskifte på bekostnad eller med understöd av statsmedel. Bestämmelserna, som hava tillämplighet å Nedan-Siljans, Ovan-Siljans och Väster-Dals fögderier samt Envikens och Svärdsjö socknar beröra nämligen icke Stora Tuna, Gustafs, Sätters och Silfbergs sock-

nar, vilka i likhet med nyssnämnda socknar och fögderier helt undergått dylikt storskifte, samt Vika och Torsångs socknar, vilka i fråga om skattejorden varit föremål för samma storskifte. Man har ansett, att berörda socknar till sin natur och skogsförhållanden äro likställda med södra delarna av länet.

Att märka är emellertid, att Säfsnäs socken, som ingår i Väster-Dals fögderi, ej undergått dylikt storskifte. Denna socken bör således icke medtagas i de bestämmelser, som motsvara nuvarande 5 § b).

Vidare är att märka, att från och med år 1918 genomförts en viss förändrad fögderiindelning. Dels hava vissa överflyttningar av storskiftade socknar skett mellan fögderierna, dels hava till Nedan-Siljans fögderi överförts Kopparbergs och Aspeboda socknar, vilka ej undergått storskifte. Slutligen har Svartnäs avskilts från Svärdsjö socken till egen jordebokssocken. Dessa ändringar i fögderiindelningen påkalla vissa jämkningar.

Bestämmelserna i 5 § b) »vad vid verkställt storskifte betecknats såsom hemskog och fäbodskog» synas därjämte böra undergå vissa jämkningar. Till »verkställt storskifte» hava hittills hänförts, utom storskiftet mellan byarna, jämväl de åbodelningar, vilka verkställts såsom storskifte, d. v. s. innan kungl. kungörelsen den 18 februari 1859 blev gällande, varemot de åbodelningar, vilka verkställts efter sagda kungörelses tillkomst och med tillämpning av lagskiftesprinciperna, ej ansetts hava någon betydelse beträffande då åsatta benämningar å skogsskiftena. Anledning att skilja mellan dessa båda slag av åbodelningar torde emellertid ej föreligga, då någon skillnad beträffande skogsmarkens uppdelning i hemskog, fäbodskog och utskog ej föreligger vid de båda olika slagen av åbodelning. För att göra regeln ännu mindre stel synes ordet »betecknats» böra utbytas mot »avsetts». Ändamålet med sistnämnda ändring är att giva vid handen, att det är skogsskiftets verkliga karaktär och icke dess beteckning, som skall vara avgörande. Den ifrågavarande bestämmelsen föreslås alltså erhålla lydelsen »vad vid skogsåbodelning eller, där sådan ej förekommit, allmänt storskifte avsetts såsom hemskog och fäbodskog».

Ett genomförande av ovanberörda bytesprincip för förvärv av överloppsskog bör icke rubba bolags, förenings eller stiftelses rätt jämlikt 4 § första stycket tredje punkten att med hänsyn till skogsvårdens främjande få för arrondering inköpa bondeskog. Enligt sociala jordutredningens mening kunna nuvarande arronderingsbestämmelser alltjämt bibehållas, då de möjliggöra en tillämpning, som tager hänsyn till önskemål, vilka äro berättigade ur skogsvårdssynpunkt.

Förutom ovan anförda sakliga ändringar föreslår sociala jordutredningen vissa lagtekniska justeringar för att göra lagtexten lättfattligare och enklare, varjämte viss formell ändring i 6 § visat sig erforderlig.

Från vissa myndigheter hava anmärkningar framställts däremot, att benämningarna »fastighet» och »hemman» förekomma i bolagsförbuds­lagstiftningen. Det har sålunda framhållits, att begreppet »fastighet» enligt nuvarande terminologi avser redan färdigbildad fastighet och ej område, som är avsett att avstyckas, samt att hemmansbegreppet ej förekommer i nuvarande jorddelningslagstiftning och ej heller i fastighetsbokföringen. Man har därför föreslagit, att ordet »hemman» skulle ersättas med »fastighet» och ordet »fastighet» med »område». Ehuru sociala jordutredningen kan vitsorda de framställda anmärkningarnas riktighet, anser utredningen det likväl icke erforderligt att i en redan gällande lag i detta sammanhang verkställa sådana allenast formella justeringar, varom nu är fråga.

1. Enligt den nämnda bestämmelsen skall den som är ansvarig för en verksamhet som omfattas av denna lag, vid utövandet av denna verksamhet, vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika olyckor och skador på människor, djur, växter, byggnader, föremål eller miljön.

2. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

3. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

4. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

5. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

6. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

7. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

8. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

9. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

10. Den ansvariga för en verksamhet skall också vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och undvika skador på miljön som kan orsakas av verksamheten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5300 S. DICKINSON DRIVE

CHICAGO, ILLINOIS 60637

TEL: 773-936-3700

FAX: 773-936-3701

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW: WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

Statens offentliga utredningar 1935

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag ang. åtgärder mot statsfientlig verksamhet. [8]
Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. [13]
Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. [14]
Betänkande med förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. [15]
Betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. [18]
Betänkande och förslag rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. Förra delen. Skyddshemmens organisation m. m. [35]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. [5]
Yttrande och förslag rörande tjänstgöringsbetyg som av länsstyrelserna utfärdas. [17]
Utredning ang. införande av ett dagordningsinstitut m. m. [21]
Förslag till nya avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen. [25]
Betänkande med förslag till ändring i vissa delar av upphandlingsförfordningen. [27]
1934 års nämnd för städningsutredning. Förslag rörande allmänna grunder för ordnandet av städnings- och rengöringsarbetet inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm samt beräklandet av ersättning för nämnda arbete. [37]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Betänkande med förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. [24]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. [2]
Kortfattad framställning av organisationssekkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälliga hjälpverksamhetens organisation m. m. [3]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. [6]
Konjunkturuppsvingets förlopp och orsaker 1932—1934. [16]

Hälso- och sjukvård.

Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag ang. förebyggande mödra- och barnavård. [19]
Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag ang. statsunderstödd dispensärverksamhet. [33]
Betänkande ang. folktandvård. [46]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag ang. åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. [1]
Promemoria ang. tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. [4]
Utredning med förslag om egnahemskonsulenter hos hushållningssällskapen. [28]
Betänkande ang. husdjursförsöksverksamhetens organisation. [29]
Berättelse över statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1934. [30]
Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. [32]
Betänkande med vissa synpunkter och förslag i fråga om den primära fastighetskrediten. [34]
Sociala jordutredningens betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 ang. förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom. [47]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisningen. [9]
Betänkande ang. råvarnförsörjning, produktion och arbetarantal m. m. vid skogsindustrierna. [36]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Teknik-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 2. Broar. [7]
Betänkande med förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [12]
Betänkande med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga m. m. [23]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Grunder för kollektiv och individuell pensionsförsäkring. [20]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag ang. rundradion i Sverige. [10]
Betänkande med utredning och förslag ang. inriktande av en statsvetenskaplig examen. [11]
Utredning och förslag rörande frågan om avgift för hemlån av böcker från bibliotek. [22]
Betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning. [26]
Betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m. [31]
Betänkande med utredning och förslag ang. folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. [44]
Utredning och förslag rörande läroböcker vid allmänna läroverk och folkskolor m. fl. undervisningsanstalter. [45]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 1. Inledande avdelning m. m. [38] Del 2. Arméorganisationen. [39] Del 3. Marinorganisationen. [40] Del 4. Flygvapnets organisation. [41] Del 5. Värnplikten m. m. Bilagor. [42] Del 6. Särskilda yttranden. [43]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.